

วารสาร

มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ปริทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review
Lampang Rajabhat University

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2569)

VOL. 14 NO. 1 (JANUARY - JUNE 2026)

ISSN 2985-2765 (Online)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal Of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)
Lampang Rajabhat University

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2569) Vol. 14 No. 1 (January – June 2026)
ISSN 2985-2765 (Online)

หน่วยงานรับผิดชอบ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.เสาวรีย์	บุญสา	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา	มูลมา	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
		การศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัคร	บุปผาจำเริญ	รองคณบดีฝ่ายวางแผนและบริการวิชาการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	มูลปินใจ	รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและสื่อสารองค์กร
ผู้ช่วยคณบดีทุกคน		

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตุลาภรณ์	แสนปรน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
--------------------------------	--------	------------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์	คันธรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
-------------------------------	--------	------------------------

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร	เจริญเมือง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส	สุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม	หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์	สังข์จิตร	วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์	เมธาสุทธิรัตน์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย	ปิฎกรัตน์	มหาวิทยาลัยมหิดล

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์	ศรีสมถวิล	มหาวิทยาลัยหอการค้า
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา	สังข์พันชานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์	บุตรอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพงษ์	เที่ยงสมพงษ์	มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนพิศ	ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติเทพ	อยู่ยืนยง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กองบรรณาธิการภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลิณ	จันทะเดช	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทยากร	สุวรรณภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศัท	เศรษฐกร	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประวีณ	แสงอรุณเฉลิมสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัตติยา	ชัตติยวรา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานัน	ชุมพลวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิริรัตน์	วาวแวว	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วราภรณ์	ภูมิลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
อาจารย์ ดร.อรัญ	สุขจะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

เจ้าหน้าที่ประสานงาน/จัดรูปเล่ม

นางสาวเจนจิรา	แก้วมณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
นายอุเทน	หินอ่อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
119 หมู่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52100
เบอร์โทรศัพท์ 094 515 6826
E-mail: jhssr.lpru@gmail.com
website https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssr_lpru

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal Of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)

Lampang Rajabhat University

ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี 2569 จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน 2569 และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม 2569

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีนโยบายในการ ส่งเสริม เผยแพร่ ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ตีพิมพ์บทความที่มีคุณภาพ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การปกครองท้องถิ่น นิติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน ศิลปะและ การออกแบบ ดนตรี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน วรรณกรรม การศึกษา และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการพิจารณาบทความ

บทความทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน แบบ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review) ทั้งนี้บทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารฯ จะต้องผ่านการพิจารณาให้ความเห็น ทบทวน และตรวจสอบ วิพากษ์ วิจาร์ณ ความถูกต้อง เหมาะสมทางวิชาการ จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน ในรูปแบบพิชญพิจารณ์ (Peer-Reviewed) ก่อนลงตีพิมพ์ และเป็นการประเมินแบบการปกปิดสองทาง (Double blinded)

ประเภทของบทความ

ประเภทของบทความที่รับตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจเสนอบทความลงวารสาร

กองบรรณาธิการพิจารณาบทความ 3 ประเภท ดังนี้

1. บทความ (Article) แบ่งเป็น

1.1. บทความทางวิชาการ หมายถึง งานเขียนซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยู่ในกรอบเนื้อหาที่กำหนด ต้องมีการอ้างอิงตามหลักวิชาการ

1.2. บทความวิจัย หมายถึง การนำเสนอผลการวิจัยที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าตามหลักทางวิชาการวิจัย แต่ต้องนำมาปรับเพื่อนำเสนอในรูปแบบบทความที่ง่ายต่อการอ่านและทำความเข้าใจ

2. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึง บทความที่วิพากษ์ วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า ของหนังสือหรือบทความโดยบทวิจารณ์หนังสือ จะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสือ ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ จำนวนหน้า ให้ชัดเจนด้วย

3. บทความปริทัศน์ (Review Article) หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (state of the art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้ามีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย

หลักเกณฑ์การนำเสนอบทความวิชาการหรือบทความงานวิจัยเพื่อพิจารณาตีพิมพ์

1. กองบรรณาธิการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาบทความ โดยจะทำการคัดเลือกตามเกณฑ์ ต่อไปนี้

1.1) ใช้ภาษาอย่างเหมาะสม มีโครงสร้างของบทความที่ถูกต้องตามหลักการเขียน

1.2) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม มีการอ้างอิงและสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่

1.3) บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน

2. บทความที่ส่งมาให้พิจารณา จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาในวารสารใด

3. บทความวิจัยและบทความวิชาการ ต้องมีส่วนประกอบดังนี้

3.1) ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และชื่อผู้เขียนทุกคน

3.2) บทคัดย่อภาษาไทยมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และบทคัดย่อภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ ต้องเป็นบทคัดย่อภาษาอังกฤษที่มีความถูกต้องตามหลักโครงสร้างและไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษ

3.3) คุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่งการทำงาน และหน่วยงานที่สังกัดของผู้เขียนทุกคนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.4) คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

3.5) เนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ สมมติฐานในการวิจัย (ถ้ามี) แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ การทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) ระเบียบวิธีการวิจัย กรอบแนวความคิดการวิจัย ผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

3.6) เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ ส่วนอภิปราย
ตัวบท บทสรุป และเอกสารอ้างอิง ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

4. ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ลำปาง ผู้เขียนสามารถจัดเตรียมต้นฉบับได้ทั้งในรูปแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ได้ตามข้อกำหนดของวารสารฯ
ดังต่อไปนี้

4.1) บทความจัดพิมพ์ลงบนขนาดกระดาษ A4 (21×29.7 ซม.) และมีความยาวอยู่ระหว่าง 13 -
15 หน้า ตามแบบฟอร์มวารสารที่กำหนด

4.2) การพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด (Microsoft Word) พิมพ์หน้าเดียว 1 คอลัมน์
ระยะห่างบรรทัด 1 เท่า (single space) ด้วยรูปแบบอักษร (font) TH Sarabun PSK
ขนาด 16 ตัวอักษรต่อนิ้ว ทั้งอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4.3) การใช้ภาษาไทยให้ยึดคำสะกดและคำแปลความหมายตามหลักราชบัณฑิตยสถาน โดยใช้
ภาษาไทยเป็นหลัก และใช้ภาษาอังกฤษในกรณีที่ไม่มีคำสะกดในภาษาไทยหรือมีความ
จำเป็น การใช้ อักษรย่อ ต้องเขียนคำเต็มไว้ในการเขียนในครั้งแรกก่อน และไม่ใช่คำย่อที่ไม่
เป็นมาตรฐานยกเว้นการย่อเพื่อเขียนเนื้อหาให้กระชับขึ้น การแปลศัพท์อังกฤษเป็นไทย
หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดตามหลักราชบัณฑิตยสถาน

การอ้างอิงและเอกสารอ้างอิง (Cite and References)

การเขียนบรรณานุกรมแบบ APA 7th เป็นรูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยการระบุชื่อผู้เขียน
และตามด้วยปีที่เขียน ดังนี้

กรณีภาษาไทยให้ใช้ ชื่อ นามสกุล (ปีพิมพ์) หรือ องค์การ (ปีที่พิมพ์) เช่น ญัฐพงษ์ คันธรส (2568) หรือ
กรณีผู้เขียน 2 คน เช่น ญัฐพงษ์ คันธรส และตุลาภรณ์ แสนปรน (2568) กรณีผู้เขียนมากกว่า 3 คน ให้ใช้ชื่อ
นามสกุลคนแรก และคณะ เช่น ญัฐพงษ์ คันธรส และคณะ (2568) เป็นต้น กรณีที่เป็นชาวต่างชาติใช้ นามสกุล (ปี
ที่พิมพ์) เช่น Charla (2024)

หนังสือ

กรณีผู้เขียน 1 คน ได้แก่ ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง (ตัวเอียง)/ (พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

กรณีผู้เขียน 2 คน ได้แก่ ชื่อ นามสกุลผู้แต่งคนที่ 1 และชื่อ นามสกุลผู้แต่งคนที่ 2./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/
(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

กรณีผู้เขียน 3-6 คน ให้ใส่ชื่อผู้แต่ง ครบทุกคน เช่น ชื่อ นามสกุลผู้แต่งคนที่ 1 - คนที่ 6./ (ปีพิมพ์)./ชื่อ
เรื่อง (ตัวเอียง)/ (พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์. กรณีที่มากกว่า 6 คนให้ใช้ และคณะกรณีผู้เขียนเป็นชาว
ต่างประเทศ ให้ใช้ชื่อสกุลก่อน

ตัวอย่าง กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2563). *จากมือตบถึงนกหวีด*. อิลูมิเนชั่นส์ เอดิชั่นส์.

ตัวอย่าง Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

กรณีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI ให้ผู้เขียนกำหนดเลข DOI ในการอ้างอิง

ตัวอย่าง Chu, Z. (2022). *People-Oriented Education Transformation*.

<https://doi.org/10.1007/978-981-16-6353-6>

วิทยานิพนธ์

ชื่อ นามสกุล./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์(ตัวเอียง)/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิตัวเอียงไม่ได้ตีพิมพ์หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]./ชื่อมหาวิทยาลัย. (กรณีเป็นรูปเล่ม)

ตัวอย่าง อร์ทัย สุขจะ. (2568). *การเขียนรายการอ้างอิงในวารสารทางวิชาการ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ชื่อ นามสกุล./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์(ตัวเอียง)/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิตัวเอียงไม่ได้ตีพิมพ์หรือเป็นเอกสารออนไลน์]./ชื่อมหาวิทยาลัย. (กรณีไม่ได้ตีพิมพ์ หรือเป็นเอกสารออนไลน์)

ตัวอย่าง อร์ทัย สุขจะ. (2568). *การเขียนรายการอ้างอิงในวารสารทางวิชาการ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิตัวเอียงไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

วารสาร

วารสารแบบเล่ม

ชื่อผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร (ตัวเอียง),/เลขของปีที่ (ตัวเอียง),/เลขของฉบับที่/,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง อร์ทัย กักพล. (2563). การบริหารจัดการเมืองน่าอยู่: บทเรียนจากเทศบาลในประเทศไทย.

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 18(2), 45–68.

ตัวอย่าง Kunpluem, P. (2023). Smart city management in local administrative

organizations. *Sripatum Chonburi Academic Journal*, 20(1), 15–28.

วารสารออนไลน์

วารสารออนไลน์ (กรณีมีเลข DOI ใช้เลข DOI และไม่มีเลข DOI ใช้ URL)

ชื่อผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า.

<https://www.xxxxxxxx> หรือเลข DOI

ตัวอย่าง อร์ทัย กักพล. (2563). การบริหารจัดการเมืองน่าอยู่: บทเรียนจากเทศบาลในประเทศไทย.

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 18(2), 45–68. <https://doi.org/xxxx>

รายงานประชุมทางวิชาการ

ชื่อ นามสกุล./(วัน,/เดือน/ปี)./ชื่อเอกสาร หรือโปสเตอร์ (ตัวเอียง)/[เอกสารนำเสนอในที่ประชุม หรือโปสเตอร์นำเสนอในที่ประชุม]./ชื่อการประชุม,/สถานที่.

หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง./(วัน,/เดือน/ปี)./ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์ (ตัวเอียง),/เลขหน้า.

ตัวอย่าง คอลัมน์สัตว์ใหม่. (21 กุมภาพันธ์ 2568). *จับตามผลกระทบโควิดระลอกสามทำคนไทยหนีท่วม*. ไทยรัฐ. 2.

เว็บไซต์

ชื่อ นามสกุลผู้เขียน./ (วัน/เดือน/ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ(ตัวเอียง)/ชื่อเว็บไซต์./URL

Author, A. A./ (Year, Month date)/Title of the work: Subtitle./Website name./URL

ตัวอย่าง ตฤาภรณ์ แสนปรน. (25 สิงหาคม 2567). ภาษาไทยวันละคำ. <https://www.lpru.ac.th/ภาษาไทยวันละคำ>

กรณีที่ไม่มีการเผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น

กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

นโยบายเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์

ต้นฉบับบทความที่จัดทำโดยใช้ AI ในขั้นตอนใดก็ตามผู้เขียนจะต้องทำด้วยความระมัดระวัง เนื้อหาที่สร้างโดย AI โดยผู้เขียนต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดและแก้ไขอย่างรอบคอบ และผู้เขียนต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ โดยเปิดเผยข้อมูลนี้อย่างชัดเจนในต้นฉบับระหว่างกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ความรับผิดชอบทั้งหมดต่อความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความเป็นต้นฉบับของเนื้อหาที่สร้างโดย AI ตกอยู่กับผู้เขียนทั้งหมดโดยสิ้นเชิง

ทั้งนี้ วารสารฯ อนุญาตให้ใช้เครื่องมือ AI เพื่อช่วย แปล ตรวจไวยากรณ์ ตรวจสอบโครงสร้างประโยค ความถูกต้องเชิงภาษา หรือจัดรูปแบบได้ แต่ต้องใช้อย่างระมัดระวัง และผู้เขียนต้องทบทวน แก้ไข และตรวจสอบข้อเท็จจริงของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ และผู้เขียนต้องเปิดเผยต่อบรรณาธิการเมื่อส่งบทความเข้าระบบวารสาร

การส่งบทความ

ผู้เขียนบทความสามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่เมนู “ดาวน์โหลดแบบฟอร์มบทความ” ซึ่งประกอบไปด้วยต้นฉบับของบทความ และแบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารที่หน้าเว็บไซต์

<https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssrlpru>

และสามารถส่งบทความในระบบการส่งบทความที่

<https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssrlpru/about/submissions>

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569) ยังคงมุ่งมั่นทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสู่สาธารณะ ในยุคปัจจุบันที่พลวัตทางสังคม เทคโนโลยี และการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เข้ามามีบทบาทในทุกมิติของชีวิต ศาสตร์ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงยิ่งทวีความสำคัญในการทำ ความเข้าใจ วิเคราะห์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นุชน และสังคม

สำหรับวารสารฉบับนี้ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกบทความวิจัยและบทความวิชาการจำนวน 6 เรื่อง ที่มีความหลากหลายทางสาขาวิชา ทั้งภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ การศึกษา และรัฐประศาสนศาสตร์ แต่ร้อยเรียงกันด้วยบริบทของการปรับตัวและการพัฒนาการของสังคมร่วมสมัย ดังนี้

กลุ่มที่ 1: มิติทางภาษาศาสตร์ ภูมิทัศน์ทางสังคม และวัฒนธรรมร่วมสมัย

การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ภาษา: บทความวิจัยเรื่อง “หน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” โดย ประภาวรินทร์ วรหิน และคณะ ได้พาผู้อ่านไปทำความเข้าใจภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านการใช้ภาษาในพื้นที่สาธารณะของประเทศเพื่อนบ้าน

การวิเคราะห์ภาษาในสื่อบันเทิงสากล: บทความวิจัยเรื่อง “A Corpus-Based Analysis of Figurative Language in Travis Scott's Hip-Hop Lyrics (2013–2023)” โดย Sapolachet Prachumchai และคณะ นำเสนอการประยุกต์ใช้ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล เพื่อเจาะลึกการใช้ภาษาภาพพจน์ในบริบทของวัฒนธรรมดนตรีฮิปฮอป ซึ่งสะท้อนค่านิยมและวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน

กลุ่มที่ 2: เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการปรับตัวของสังคมและการศึกษา

นโยบายและอุตสาหกรรมสังคม: บทความวิจัยเรื่อง “A Multi-Case Qualitative Study on the Strategic Socio-Industrial Integration of AI: Insights from China” โดย Ruihan Shi ถอดบทเรียนจากประเทศจีนในการบูรณาการ AI เข้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้: บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์” โดย นภา มิ่งนันทน์ สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายและข้อเท็จจริงในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง

ทิศทางการบริหารสถานศึกษา: บทความวิชาการเรื่อง “ภาพอนาคตสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์: กรอบการวิเคราะห์และทิศทางการพัฒนา” โดย ศิวาภูมิ รัตนะ และคณะ นำเสนอกรอบแนวคิดที่สำคัญสำหรับผู้นำทางการศึกษาที่ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในยุค AI

กลุ่มที่ 3: การพัฒนาองค์กรและทุนมนุษย์

บทความวิชาการเรื่อง “การพัฒนาทุนมนุษย์ในภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการไทย: บทเรียนจากแนวคิด” โดย ปณณพัฒน์ วิชญไพฑูรย์ ได้นำเสนอแง่มุมของการบริหารรัฐกิจ โดยมุ่งเน้นไปที่หัวใจสำคัญที่สุดของการขับเคลื่อนนโยบาย นั่นคือ “ทุนมนุษย์”

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้นิพนธ์ทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจส่งผลงานที่มีคุณค่ามาร่วมตีพิมพ์ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการประเมินและให้ข้อเสนอแนะที่ช่วยยกระดับคุณภาพของบทความให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุดนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ฉบับนี้ จะเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่เกิดประโยชน์ต่อนักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และผู้ที่สนใจ สามารถนำไปต่อยอดองค์ความรู้และประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมในวงกว้างต่อไป

ด้วยความเคารพอย่างสูง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตฤาภรณ์ แสนปรน
บรรณาธิการบริหาร

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal Of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)
Lampang Rajabhat University

บทความวิจัย :	หน้า
หน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ภาษา ประภาวรินทร์ วรหิน ดุจฉัตร จิตบรรจง และสมัย วรรณอุดร	1-21
A Multi-Case Qualitative Study on the Strategic Socio-Industrial Integration of AI: Insights from China Ruihan Shi	22-42
A Corpus-Based Analysis of Figurative Language in Travis Scott's Hip-Hop Lyrics (2013–2023) Sapolachet Prachumchai and Kanpimon Panbenjasuwan	43-60
การศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ นภา มิ่งนันทน์	61-81
บทความวิชาการ :	หน้า
การพัฒนาทุนมนุษย์ในภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการไทย: บทเรียนจากแนวคิด ปณณพัฒน์ วิชญไพฑูรย์	82-98
ภาพอนาคตสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์: กรอบการวิเคราะห์และทิศทางการพัฒนา ศิวาวุฒิ รัตนะ, จันทร์เพ็ญ ภิญโญวงศ์, อธิพงศ์ โชคเคล้าลาภ, สุรพงษ์ ไกรชา และกชกร เนียมท่าเสา	99-116

หน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ภาษา
The Functions of Languages on Public Signs in Pakse, Champasak
Province, Laos: A Linguistic Landscape Study

ปภาวรินทร์ วรหิน¹ | Papawarin Worrahin¹

ดุจฉัตร จิตบรรจง² | Dutchat Jitbanjong²

สมัย วรรณอุดร³ | Smai Wannaudorn³

Received: 18 ตุลาคม 2568 Revised: 2 ธันวาคม 2568 Accepted: 5 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเก็บข้อมูลจากป้ายสาธารณะทั้งของภาครัฐและเอกชน จำนวน 858 ป้าย จำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ป้ายสถานที่และหน่วยงาน และป้ายร้านค้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดเรื่องหน้าที่ของภาษาตามกรอบของ Ben-Rafael et al. (2006; 2009) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การนำเสนอตัวตน 2) ความสมเหตุสมผล 3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และ 4) อัตลักษณ์ของหมู่คณะ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การใช้ภาษาบนป้ายในนครปากเซมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลความรู้ (informational function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic function) โดยภาษาลาวมีบทบาทมากที่สุดในฐานะภาษาประจำชาติที่สะท้อนอำนาจรัฐและการควบคุมเชิงนโยบาย ขณะที่ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนาม มักถูกเลือกใช้บนป้ายภาคเอกชนเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและนักลงทุนต่างชาติ นอกจากนี้การจัดวางภาษาและการเลือกใช้คำบนป้ายยังสะท้อนบทบาทของผู้เขียนป้ายในการนำเสนอ

¹ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม E-mail papawarin.w@msu.ac.th

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail papawarin.w@msu.ac.th

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม E-mail dutchat.j@msu.ac.th

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail dutchat.j@msu.ac.th

³ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม E-mail dutchat.j@msu.ac.th

³ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail smai.w@msu.ac.th

ตัวตนและแสดงจุดยืนในสังคมและเศรษฐกิจที่หลากหลายของเมืองชายแดนแห่งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ภาษาบนป้ายสาธารณะไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่ให้ข้อมูล แต่ยังทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ในการสร้างความหมาย การแสดงอัตลักษณ์ และการแสดงออกทางอำนาจในพื้นที่สาธารณะ

คำสำคัญ : หน้าที่ของภาษา, ภูมิทัศน์ภาษา, ป้ายสาธารณะ, นครปากเซ, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

This research article aims to examine the functions of languages on public signs in Pakse, Champasak Province, Lao PDR. Data were collected from 858 public signs, both government and private, classified into four types: directional signs, advertising and public relations signs, place and agency signs, and commercial signs. The data were analyzed using the language functions framework proposed by Ben-Rafael et al. (2006; 2009), comprising four dimensions: (1) Presentation of Self, (2) Good Reasons, (3) Power Relations, and (4) Collective Identity. The findings reveal that language use on public signs in Pakse serves both informational and symbolic functions. Lao plays the most prominent role as the national language, reflecting state authority and policy control, while English, Chinese, and Vietnamese are frequently used on private signs to communicate with tourists and foreign investors. Furthermore, the arrangement of languages and the choice of wording on signs reflect the role of sign producers in presenting their identities and asserting their positions within the diverse social and economic landscape of this border city. The findings indicate that languages on public signs not only serve informational purposes but also fulfill symbolic functions in constructing meaning, expressing identity, and manifesting power in public space.

Keywords : Linguistic Landscape, Language Functions, Public Signage, Pakse, Champasak Province, Lao PDR

บทนำ

ภาษาคือองค์ประกอบสำคัญที่ทำหน้าที่มากกว่าการถ่ายทอดข้อมูลเชิงถ้อยคำ หากแต่ยังทำหน้าที่สะท้อนโลกทัศน์ โครงสร้างอำนาจ และอัตลักษณ์ทางสังคมของผู้ใช้ภาษา การปรากฏของภาษาในพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในรูปแบบของป้าย จึงมิใช่เพียงเครื่องมือในการบ่งบอกสถานที่หรือโฆษณาประชาสัมพันธ์ แต่ยังเป็นสื่อกลางที่แสดงถึงความสัมพันธ์ทางสังคม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการกำหนดตัวตนของผู้คนในสังคม ดังที่แนวคิด “ภูมิทัศน์ภาษา” (Linguistic Landscape) ได้เสนอว่า การใช้ภาษาในพื้นที่สาธารณะเป็นเครื่องบ่งชี้เชิงสังคมที่สะท้อนอำนาจทางภาษาของกลุ่มต่าง ๆ และเป็นภาพแทนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชีวิตประจำวันของผู้คนทั่วไป (Landry & Bourhis, 1997) ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ภาษาสามารถทำหน้าที่ในสองมิติหลัก ได้แก่ มิติข้อมูล (Informational Function) และมิติสัญลักษณ์ (Symbolic Function) (Cenoz & Gorter, 2006)

ที่ผ่านมาการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในประเทศไทยและภูมิภาคใกล้เคียงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยมีกลุ่มเน้นศึกษาในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม เช่น ย่านธุรกิจ แหล่งท่องเที่ยว และเขตชายแดน อาทิ งานวิจัยของ สิริฉัตร พิกุลทอง (2554), กฤตพล วังภูสิต (2555) และณอมจิตต์ สารอด และสรารุณี ไกรเสม (2562) ที่ศึกษาป้ายพาณิชยในย่านธุรกิจสำคัญของกรุงเทพมหานคร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของภาษาต่างประเทศและการสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่สำหรับพื้นที่ชายแดน จริยา เสียงเย็น (2558) ได้ศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งชี้ให้เห็นการปรับตัวทางภาษาเพื่อรองรับผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน ในบริบทของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการศึกษาที่น่าสนใจ เช่น งานของ ศุภกิต บัวขาว และหนึ่งฤทัย ปานแก้ว (2562) ที่ศึกษาป้ายพาณิชยในเมืองหลวงพระบาง และงานของ Siwina and Prasithrathsint (2020) ที่ศึกษาป้ายสาธารณะในเขตชายแดนไทย-เมียนมา และไทย-ลาว (แขวงสะหวันนะเขต) นอกจากนี้ กิตตินาถ เรขาลิธิ (2563) ได้ศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในนครเวียงจันทน์ ซึ่งชี้ให้เห็นบทบาทของภาษาประจำชาติท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในบริบทเพื่อนบ้านมาบ้างแล้ว แต่การศึกษาเจาะจงในพื้นที่ นครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองสำคัญทางตอนใต้ที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจของภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง มีบทบาทเป็นศูนย์กลางด้านการพาณิชยกรรม การท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่งของประเทศ โดยเฉพาะในฐานะจุดเชื่อมต่อของถนนหมายเลข 13 และระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ที่เชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และราชอาณาจักรกัมพูชา (Japan International Cooperation Agency, 2012) EWEC เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงเมืองท่ามะละแหม่งในเมียนมา ผ่านราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสิ้นสุดที่เมืองดานังของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีนครปากเซเป็นหนึ่งใน

ในจุดผ่านสำคัญของเครือข่ายนี้ ทำให้เมืองแห่งนี้มีบทบาทเป็นจุดพักการขนส่งสินค้า การเดินทางของแรงงาน และการกระจายตัวของนักลงทุนจากต่างประเทศ ลักษณะทางภูมิศาสตร์และยุทธศาสตร์ดังกล่าวจึงเอื้อต่อการเติบโตของเศรษฐกิจท้องถิ่น การลงทุนจากภาคเอกชน และการไหลเวียนของแรงงานและนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการใช้ภาษาที่หลากหลายบนป้ายสาธารณะซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ภาษาในปัจจุบันที่ภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในสังคมลาว (กิตตินาถ เรขาลิขิต และคณะ, 2563) การเลือกใช้ภาษาต่าง ๆ บนป้ายเหล่านี้จึงมีได้มีเพียงหน้าที่ในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังสะท้อนบทบาทของผู้เขียนป้ายและผู้ใช้ภาษาในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมและเศรษฐกิจชายแดน (Enterprise Singapore, 2023)

งานวิจัยภูมิทัศน์ภาษาในนครปากเซที่ผ่านมามุ่งเน้นการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพหรือความถี่ของภาษา เช่น การศึกษาของ ปภาวรินทร์ วรหิน และคณะ (2568) แต่ยังขาดการอธิบายกลไกทางสังคมที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการเลือกใช้ภาษาเหล่านั้นในเชิงลึก อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาษาบนป้ายสาธารณะในระดับที่ลึกลงไป จำเป็นต้องพิจารณาว่าภาษาถูกใช้ในบริบทใดและสะท้อนอำนาจและการแสดงออกทางอัตลักษณ์อย่างไร ซึ่งเป็นมุมมองที่เสนอโดย Ben-Rafael et al. (2006; 2009) อ้างถึงใน พรพิมล ศิวินา, 2563) ผ่านกรอบการวิเคราะห์ 4 ด้าน ได้แก่ การนำเสนอตัวตน (Presentation of Self) การให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือ (Good Reasons) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relations) และอัตลักษณ์ของหมู่คณะ (Collective Identity)

บทความวิจัยนี้จึงมุ่งต่อยอดองค์ความรู้โดยการศึกษาภาษาบนป้ายสาธารณะในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อพิจารณาหน้าที่ของภาษาในบริบทสังคมเฉพาะของพื้นที่ โดยมีคำถามการวิจัยว่า ภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในนครปากเซทำหน้าที่สื่อสารความหมายทางสังคมในมิติใดบ้าง และการเลือกใช้ภาษาดังกล่าวสะท้อนการนำเสนอตัวตน ความสมเหตุสมผล ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และอัตลักษณ์ของหมู่คณะในบริบทเมืองชายแดนอย่างไร การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือที่สะท้อนพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมของนครปากเซได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ โดยเป็นการศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยของปภาวรินทร์ วรหิน และคณะ (2568) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาลักษณะทางกายภาพของป้าย ได้แก่ การใช้ภาษา รูปแบบภาษา และรูปแบบการเขียน โดยการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งขยาย

ผลการวิจัยไปสู่การวิเคราะห์เชิงลึกในมิติของหน้าที่ของภาษา เพื่อทำความเข้าใจความหมายทางสังคมที่แฝงอยู่

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้บูรณาการกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ 1) แนวคิดหน้าที่ของภาษาตามกรอบของ Cenoz & Gorter (2006) ที่แบ่งเป็นหน้าที่เชิงข้อมูล (Informational Function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) และ 2) แนวคิดโครงสร้างภูมิทัศน์ภาษาของ Ben-Rafael et al. (2006; 2009) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้การวิเคราะห์สอดคล้องกับบริบทการศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดนิยามคำว่า หน้าที่ของภาษา ในงานวิจัยนี้ หมายถึง บทบาทของภาษาบนป้ายสาธารณะในการทำหน้าที่ให้ข้อมูลและการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 หน้าที่หลัก ตามกรอบแนวคิดของ Ben-Rafael et al. (2006; 2009) ได้แก่ 1) การนำเสนอตัวตน 2) ความสมเหตุสมผล 3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และ 4) อัตลักษณ์ของหมู่คณะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องภูมิทัศน์ภาษาและทฤษฎีหน้าที่ของภาษา จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากป้ายสาธารณะทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน จำนวน 858 ป้าย ที่รวบรวมจากการลงภาคสนามในนครปากเซ โดยนำภาพถ่ายทั้งหมดมาจำแนกตามหมวดหมู่ป้าย และนำมากำหนดตัวเลขเรียงตามลำดับในโปรแกรม Microsoft Word จากนั้นนำเนื้อหาบนป้ายมาถอดเป็นข้อความ ใส่รหัสเพื่อจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของ Cenoz & Gorter (2006) ร่วมกับ Ben-Rafael et al. (2006; 2009)

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านพื้นที่ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษานครปากเซ เนื่องจากเป็นเมืองศูนย์กลางของแขวงจำปาสัก และเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยศึกษาป้ายสาธารณะบนถนนหลักหมายเลข 13 และซอยใกล้เคียง ดังตารางต่อไปนี้ ตาราง 1 แสดงขอบเขตของการวิจัยด้านพื้นที่

ถนน	จุดเริ่มต้น - จุดสิ้นสุด
ถนนหมายเลข 1	วัดพระบาท-ริมโขง
ถนนหมายเลข 8	ริมโขง-ตลาดดาวเรือง
ถนนหมายเลข 10	วัดหลวง-ริมโขง
ถนนหมายเลข 11	วัดหลวง-ริมโขง
ถนนหมายเลข 13	เริ่มจากหลักกิโลที่ 8 เหนือ - วัดหลวง
ถนนหมายเลข 16	ตลาดดาวเรือง-สนามกีฬาปากเซ
ถนนหมายเลข 38	เส้นศาลาเขียว-ตลาดดาวเรือง
ถนนหมายเลข 42	โรงแรมไผ่ถาวร- ริมโขง
ถนนหมายเลข 46	โรงแรมจำปาสักพาเลส-ท่ารถปากเซ

ภาพ 1 แผนที่แสดงขอบเขตของการวิจัยด้านพื้นที่
 (ที่มา ปภาวรินทร์ วรหิน (ผู้วิจัย), 2565)

ด้านข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์จากป้ายสาธารณะ จำนวน 858 ป้าย โดยจำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ป้ายสถานที่และหน่วยงาน และป้ายร้านค้า ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงขอบเขตของงานวิจัยด้านข้อมูล

ประเภทป้าย	จำนวน (ป้าย)
ป้ายบอกทาง	41
ป้ายโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์	309
ป้ายสถานที่และหน่วยงาน	179
ป้ายร้านค้า	329
รวม	858

ด้านเวลา ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลป้ายสาธารณะในนครปากเซ ช่วงเดือนมิถุนายน 2565 ซึ่งเป็นช่วงที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเริ่มเปิดประเทศหลังจากสถานการณ์โควิด-19

ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ โดยพิจารณาใน 2 มิติหลัก คือ 1) แนวคิดหน้าที่ของภาษาตามกรอบของ Cenoz & Gorter (2006) และ 2) แนวคิดโครงสร้างภูมิทัศน์ภาษา 4 ประการ ของ Ben-Rafael et al. (2006; 2009)

แนวคิดเรื่องภูมิทัศน์ภาษา (Linguistic Landscape) เป็นแนวทางการศึกษาการใช้ภาษาในพื้นที่สาธารณะ โดยให้ความสนใจกับป้าย ข้อความ หรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถสะท้อนนโยบายทางภาษา อัตลักษณ์ของผู้คนในสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่หนึ่ง ๆ ได้ (Landry & Bourhis, 1997) การศึกษาภูมิทัศน์ภาษามุ่งเน้นการวิเคราะห์ภาษาในพื้นที่พหุภาษา มักเป็นข้อความบนป้าย เช่น ป้ายชื่อถนน ป้ายโฆษณา ป้ายร้านค้า หรือข้อความประชาสัมพันธ์ที่ติดตั้งในสถานที่ต่าง ๆ โดยเน้นบทบาทของภาษาทั้งในเชิงข้อมูลและเชิงสัญลักษณ์ ภาษาที่ปรากฏบนป้ายสามารถแบ่งได้เป็นภาษาจากภาครัฐและภาคเอกชนหรือแบ่งตามความเป็นเจ้าของของผู้เขียนป้าย เช่น ป้ายของภาครัฐ หน่วยงานเอกชน หรือประชาชนทั่วไป (Shohamy & Gorter, 2009) นอกจากนี้ ข้อความบนป้ายยังอาจบ่งบอกถึงความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมภายในพื้นที่นั้น ๆ และเป็นสิ่งสะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยหรือมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะนั้น ๆ

แนวคิดหน้าที่ของภาษา (Language Functions) หน้าที่ของภาษาที่ปรากฏในภูมิทัศน์ภาษาแบ่งได้เป็น 2 มิติ ได้แก่ หน้าที่เชิงข้อมูล (Informational Function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) ตามแนวคิดของ Cenoz & Gorter (2006) มิติข้อมูลหมายถึง บทบาทของภาษาในการสื่อสารโดยตรง เช่น การให้ข้อมูล ทิศทาง สถานที่ หรือคำแนะนำ ขณะที่มิติสัญลักษณ์มุ่งเน้นบทบาทของภาษาที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และการแสดงจุดยืนของผู้ใช้ภาษา การเลือกใช้ภาษาในพื้นที่สาธารณะจึงไม่ใช่เพียงการสื่อสารทางภาษามธรรมดาแต่ยังเป็นการเลือกใช้ภาษาที่สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรม การยอมรับหรือการต่อต้านต่ออำนาจรัฐ และการประกาศตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ ภาษาบนป้ายสาธารณะจึงเป็นทั้งเครื่องมือในการสื่อสาร และเป็นเครื่องหมายแห่งอัตลักษณ์ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

Ben-Rafael et al. (2006, อ้างถึงใน พรพิมล ศิวินา, 2563) เสนอว่า ภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่สาธารณะไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการสร้างสรรค์และการเลือกใช้ภาษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตป้าย เช่น เจ้าของธุรกิจ ผู้ออกแบบป้าย หรือหน่วยงานภาครัฐ ป้ายจึงไม่ใช่เพียงสื่อกลางในการให้ข้อมูล แต่เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์ กลยุทธ์ทางภาษา และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม โดยโครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษาแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. การนำเสนอตัวตน (Presentation of Self) หมายถึง การที่ผู้ผลิตป้ายใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงอัตลักษณ์ส่วนบุคคลหรือกลุ่ม โดยมักเลือกใช้ภาษาที่ตนเองเห็นว่า สะท้อนสถานะหรือภาพลักษณ์ที่ต้องการนำเสนอ เช่น การใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อแสดงความเป็นสากลหรือทันสมัย

2. ความสมเหตุสมผล (Good Reasons) หมายถึง การเลือกใช้ภาษาที่มีศักยภาพในการดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน เช่น ภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน ซึ่งอาจมีภาพลักษณ์ที่เป็นบวกในเชิงเศรษฐกิจหรือการค้า ภาษาที่ถูกเลือกมักมีเหตุผลสนับสนุน เช่น ความเข้าใจง่าย ความนิยม หรือความเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relations) หมายถึง การสะท้อนถึงข้อจำกัดหรือบรรทัดฐานที่กำหนดการใช้ภาษาบนป้าย เช่น การใช้ภาษาราชการในป้ายของรัฐ หรือการเลือกใช้ภาษาที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของนโยบาย ภูมิรัฐศาสตร์ หรืออำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าหรือกลุ่มผู้มีอำนาจในพื้นที่

4. อัตลักษณ์ของหมู่คณะ (Collective Identity) หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มชนหรือชุมชนที่ต้องการแสดงออกถึงการมีอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เช่น การใช้คำหรือสัญลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เช่น คำว่า “ฮาลาล” เพื่อบ่งบอกถึงกลุ่มมุสลิม หรือภาษาชนกลุ่มน้อยในพื้นที่เฉพาะ เพื่อแสดงความภาคภูมิใจในรากเหง้าและวัฒนธรรมของตน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา สามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพ 2 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

ที่มา ปภาวรินทร์ วรหิน (ผู้วิจัย), 2568

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 858 ป้าย โดยบูรณาการแนวคิดหน้าที่ของภาษาของ Cenoz & Gorter (2006) ร่วมกับแนวคิดโครงสร้างภูมิทัศน์ภาษาของ Ben-Rafael et al. (2006; 2009) พบหน้าที่ของภาษาดังนี้

การนำเสนอตัวตน (Presentation of Self)

การใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซเปรียบเสมือนพื้นที่ทางสังคมที่เจ้าของป้ายใช้ในการประกอบสร้างและนำเสนอตัวตนต่อสาธารณชน โดยผ่านกระบวนการคัดสรรภาษาและการจัดวางองค์ประกอบอย่างตั้งใจ เพื่อถ่ายทอดภาพลักษณ์และสถานะที่พึงประสงค์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ เจ้าของกิจการ หรือผู้ออกแบบป้าย การเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งมิใช่เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารความหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นการเลือกใช้ทุนทางสัญลักษณ์ เพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในสังคม

ในบริบทของนครปากเซ ภาษาลาวถูกนำมาใช้เป็นภาษาหลักบนป้ายของภาครัฐและร้านค้าท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง การเลือกใช้ภาษาลาวในลักษณะนี้มีนัยสำคัญในการนำเสนอตัวตนของผู้ที่เป็นคนในพื้นที่ที่มีความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม และต้องการยืนยันความเป็นเจ้าของพื้นที่ภายใต้อัตลักษณ์ของชาตินลาว ขณะเดียวกันสำหรับภาคธุรกิจและบริการที่ต้องการยกระดับภาพลักษณ์ของตนเองไปสู่ความทันสมัย ภาษาอังกฤษได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นสากล โดยการมีภาษาอังกฤษปรากฏอยู่บนป้ายโรงแรมหรือร้านอาหาร มิได้บอกเพียงแค่ว่าสถานที่แห่งนั้นต้อนรับชาวต่างชาติ แต่ยันำเสนอตัวตนของผู้ประกอบการที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความพร้อมในการแข่งขัน และเชื่อมโยงกับมาตรฐานระดับโลก

นอกจากนี้ ในกลุ่มผู้ประกอบการที่มีเชื้อสายจีนและเวียดนาม การเลือกใช้ภาษาจีนและภาษาเวียดนามบนป้ายร้านค้า ถือเป็นกลยุทธ์ในการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ชัดเจน เพื่อแสดงถึงความผูกพันและเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งของกลุ่มตนเอง รวมถึงการคงอยู่ของภาษาฝรั่งเศสในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการบางแห่ง ซึ่งทำหน้าที่นำเสนอตัวตนขององค์กรที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และมีความเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรมจากยุคอาณานิคม ดังนั้นการปรากฏของหลายภาษาบนป้ายเดียวในนครปากเซ จึงสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของเจ้าของป้ายในการบริหารจัดการอัตลักษณ์ที่หลากหลาย เพื่อนำเสนอตัวตนที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง

ภาพ 3 ป้ายร้านค้าที่สะท้อนการนำเสนอตัวตน (ภาษาลาว)

ภาพ 4 ป้ายร้านค้าที่สะท้อนการนำเสนอตัวตน (ภาษาลาว-ภาษาเวียดนาม)

ภาพ 5 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนการนำเสนอตัวตน
(ภาษาลาว-ภาษาฝรั่งเศส)

ภาพ 6 ป้ายร้านค้าที่สะท้อนการนำเสนอตัวตน
(ภาษาลาว-ภาษาเวียดนาม-ภาษาจีน-ภาษาอังกฤษ)

ความสมเหตุสมผล (Good Reasons)

การเลือกใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้เหตุผลที่สมเหตุสมผล ซึ่งสอดคล้องกับบริบททางประชากรศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ และเป้าหมายของการสื่อสาร โดยผู้ผลิตป้ายได้พิจารณาปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เพื่อให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดและเกิดประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

ภาษาลาวถือเป็นตัวเลือกที่มีความสมเหตุสมผลสูงสุดในเชิงการสื่อสารพื้นฐาน เนื่องจากเป็นภาษาประจำชาติที่ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เข้าใจและใช้งานในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาลาวบนป้ายหน่วยงานราชการ ป้ายบอกทาง และป้ายร้านค้าทั่วไป จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้คนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ขณะที่บริบทของการเป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองเศรษฐกิจชายแดน ทำให้การใช้ภาษาอังกฤษกลายเป็นความจำเป็นที่สมเหตุสมผลในเชิงพาณิชย์ เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวและนักลงทุนต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามา การมีภาษาอังกฤษบนป้ายจึงช่วยลดอุปสรรคทางภาษาและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการ

สำหรับย่านการค้าที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง การเลือกใช้ภาษาจีนและภาษาเวียดนามนับเป็นกลยุทธ์ที่มีความสมเหตุสมผลในเชิงการตลาด เพื่อสร้างความรู้สึกรักคุ้นเคยและความน่าเชื่อถือให้กับกลุ่มลูกค้าชาติพันธุ์และนักธุรกิจข้ามพรมแดน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อและมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของเมือง ส่วนการดำรงอยู่ของภาษาฝรั่งเศสแม้จะลดบทบาทลงในการสื่อสารทั่วไป แต่ยังคงมีความสมเหตุสมผลในเชิงสัญลักษณ์เพื่อการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ การที่ป้ายจำนวนมากเลือกใช้รูปแบบพหุภาษายังสะท้อนถึงเหตุผลในการขยายฐานผู้รับสารให้กว้างขวางที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตป้ายในนครปากเซมีความเข้าใจในพลวัตของสังคมพหุวัฒนธรรมและเลือกใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทเพื่อประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร

ภาพ 7 ป้ายร้านค้าที่สะท้อนความสมเหตุสมผล
(ภาษาลาว-ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน)

ภาพ 8 ป้ายร้านค้าที่สะท้อนความสมเหตุสมผล
(ภาษาอังกฤษ-ภาษาลาว-ภาษาจีน)

ภาพ 9 ป้ายร้านค้าที่สะท้อนความสมเหตุสมผล
(ภาษาลาว-ภาษาอังกฤษ-ภาษาเวียดนาม)

ภาพ 10 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนความสมเหตุสมผล
(ภาษาฝรั่งเศส)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relations)

ภูมิทัศน์ภาษาในนครปากเซมิได้เป็นเพียงฉากหลังที่สวยงาม แต่เป็นพื้นที่ที่เชิงซ้อนที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทั้งอำนาจรัฐ อำนาจทุนนิยม และอำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีการปะทะและต่อรองกันผ่านการปรากฏตัวของภาษาบนพื้นที่สาธารณะ

ภาษาลาวสะท้อนอำนาจของรัฐไว้อย่างชัดเจนที่สุด ผ่านกฎระเบียบและการจัดวางตำแหน่งบนป้าย โดยป้ายของหน่วยงานราชการและป้ายที่เป็นทางการมักจัดวางภาษาลาวไว้ในตำแหน่งสูงสุดหรือใช้ขนาดตัวอักษรที่ใหญ่ที่สุด เพื่อตอกย้ำความเป็นเจ้าของพื้นที่และอ้างไว้ซึ่งเอกภาพของชาติเหนือความหลากหลายอื่น ๆ ในทางตรงกันข้ามการขยายตัวของพื้นที่ ภาษาอังกฤษบนป้ายภาคเอกชนสะท้อนถึงการรุกคืบของอำนาจทุนโลกาภิวัตน์ที่เริ่มเข้ามามีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางและทัศนียภาพของเมือง ภาษาอังกฤษจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจทางเศรษฐกิจที่ทำนายขนบธรรมเนียมเดิมด้วยความเป็นสากล

ขณะเดียวกันการปรากฏของภาษาจีนและภาษาเวียดนามในย่านการค้าสำคัญ สะท้อนถึงอำนาจการต่อรองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการยืนยันสิทธิ พื้นที่ และบทบาททางเศรษฐกิจของตนเองในสังคมปากเซ แม้ว่าจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของรัฐแต่กลุ่มเหล่านี้ก็พยายามสร้างพื้นที่ทางภาษาของตนเองเพื่อแสดงความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนภาษาฝรั่งเศสที่ยังคงหลงเหลืออยู่เปรียบเสมือนร่องรอยของอำนาจในอดีตที่ลดทอนลงเหลือเพียงมรดกทางความทรงจำ ดังนั้นป้ายสาธารณะแต่ละป้ายจึงเป็นเสมือนเวทีของการเจรจาต่อรองที่แสดงให้เห็นว่ารัฐพยายามควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ทางภาษา ขณะที่ภาคเอกชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างก็พยายามใช้ภาษาเพื่อสร้างอำนาจและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเองไปพร้อมกัน

ภาพ 11 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (ภาษาลาว-ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน)

ภาพ 12 ป้ายร้านค้าที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (ภาษาลาว- ภาษาจีน)

ภาพ 13 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (ภาษาลาว-ภาษาเวียดนาม)

ภาพ 14 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (ภาษาลาว-ภาษาฝรั่งเศส)

อัตลักษณ์ของหมู่คณะ (Collective Identity)

ภูมิทัศน์ภาษาทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนและหล่อหลอมอัตลักษณ์ของหมู่คณะท่ามกลางความหลากหลายของผู้คนในนครปากเซ ภาษาบนป้ายไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำ แต่เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นพวกพ้องและการนิยามตัวตนร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่

ภาษาลาวทำหน้าที่ในการสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวของคนในชาติ ช่วยเชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกันภายใต้อัตลักษณ์ความเป็นลาว และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน ขณะที่ภาษาอังกฤษที่ปรากฏแพร่หลายบนป้ายธุรกิจได้สร้างอัตลักษณ์ร่วมแบบใหม่ให้กับชาวเมืองปากเซ คืออัตลักษณ์ของความเป็นพลเมืองโลกที่มีความทันสมัย เปิดกว้าง และพร้อมเชื่อมโยงกับประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่คนรุ่นใหม่และภาคธุรกิจต้องการนำเสนอ

สำหรับกลุ่มชาวจีนและชาวเวียดนาม การใช้ภาษาจีนและภาษาเวียดนามบนป้ายร้านค้าทำหน้าที่ธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ยังคงเข้มแข็งและสืบทอดต่อไปได้ แม้จะอาศัยอยู่ในต่างแดน ภาษาจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยรักษาความผูกพันและเครือข่ายความสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้แน่นแฟ้น นอกจากนี้การที่หลากหลายภาษาเหล่านี้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันบนป้ายสาธารณะในพื้นที่เดียวกันได้ ยังสะท้อนถึงอัตลักษณ์ร่วมของนครปากเซในภาพรวม นั่นคืออัตลักษณ์ของเมืองชายแดนพหุวัฒนธรรมที่ซึ่งความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม ไม่ได้

ถูกมองว่าเป็นความขัดแย้ง แต่กลับเป็นส่วนผสมที่ลงตัวและกลายเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของเมืองแห่งนี้ในยุคปัจจุบัน

ภาพ 15 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของหมู่คณะ
(ภาษาลาว-ภาษาอังกฤษ)

ภาพ 16 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของหมู่คณะ
(ภาษาลาว-ภาษาเวียดนาม)

ภาพ 17 ป้ายสถานที่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของหมู่คณะ
(ภาษาฝรั่งเศส)

ภาพ 18 ป้ายประชาสัมพันธ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของหมู่คณะ
(ภาษาลาว-ภาษาเวียดนาม-ภาษาจีน-ภาษาอังกฤษ)

จากการศึกษาหน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะมิได้ทำหน้าที่จำกัดอยู่เพียงแค่การสื่อสารข้อมูลข่าวสารพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เสมือนกระจกที่สะท้อนพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้ง โดยสามารถจำแนกหน้าที่สำคัญออกเป็น 4 มิติ ดังนี้

ด้านการนำเสนอตัวตน พบว่า รูปแบบการใช้ภาษาบนป้ายเป็นกลไกสำคัญในการแสดงจุดยืนทางสังคม โดยการเลือกใช้ภาษาลาวเป็นภาษาหลักบนป้ายราชการและร้านค้าทั่วไป เป็นการแสดงออกถึงความต้องการที่จะดำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่นและความเป็นชาติไว้อย่างเหนียวแน่น ขณะเดียวกัน การเลือกใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนามในป้ายบางประเภทก็ทำหน้าที่สะท้อนภาพลักษณ์ของการเปิดรับกระแสเศรษฐกิจโลก และการดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งของอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อย่างชัดเจน สอดคล้องกับด้านความสมเหตุสมผล ซึ่งพบว่าการเลือกใช้ภาษาบนป้ายต่าง ๆ มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของนครปากเซอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ มีการเลือกใช้ภาษาลาวเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการสื่อสารกับประชากรท้องถิ่น การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติและการเลือกใช้ภาษาจีนหรือภาษาเวียดนามเพื่อสื่อสารเจาะจงกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาทขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ อันแสดงให้เห็นถึงการพิจารณาเลือกใช้ภาษาอย่างมีเหตุผลและตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมาย ด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ภูมิทัศน์ภาษาได้ทำหน้าที่เผยให้เห็นโครงสร้างอำนาจที่ซ้อนทับกันอยู่ โดยการใช้ภาษาลาวบนป้าย

ราชการสะท้อนบทบาทและอำนาจของรัฐในการกำหนดทิศทางและควบคุมภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่สาธารณะ ขณะที่การปรากฏตัวของภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนามบนป้ายภาคธุรกิจเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงอิทธิพลทางเศรษฐกิจของกลุ่มทุนต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อเมือง ส่วนการดำรงอยู่ของภาษาฝรั่งเศสในหน่วยงานบางแห่ง แม้จะมีปริมาณไม่มากแต่ยังคงทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ในการเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรมและความทรงจำจากยุคอาณานิคม สุดท้าย ด้านอัตลักษณ์ของหมู่คณะ พบว่าภาษาที่ปรากฏบนป้ายทำหน้าที่สะท้อนตัวตนร่วมของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของนครปากเซ โดยภาษาลาวทำหน้าที่เน้นย้ำอัตลักษณ์ของชนชาติลาวและความเป็นปึกแผ่นของชาติ ขณะที่ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนาม สะท้อนถึงการดำรงอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์และการเชื่อมโยงกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อพื้นที่ นอกจากนี้ การปรากฏของป้ายในรูปแบบภาษาเดียว สองภาษา และหลายภาษา ยังสะท้อนถึงกลยุทธ์การเลือกใช้ภาษาอันชาญฉลาดเพื่อตอบสนองความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่ทางอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มได้อย่างดี

ภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซจึงทำหน้าที่ทั้งในการสื่อสารข้อมูล การสร้างอัตลักษณ์ การต่อรองเชิงอำนาจ และการสะท้อนพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ภาษาที่หลากหลายบนป้ายจึงเป็นภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของนครปากเซในฐานะเมืองที่กำลังปรับตัวต่อเศรษฐกิจโลก

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แฉงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งศึกษาป้ายสาธารณะจำนวน 858 ป้าย โดยนำแนวคิดหน้าที่ของภาษา (Language Functions) ของ Cenoz & Gorter (2006) มาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีโครงสร้างของภูมิทัศน์ภาษา (Linguistic Landscape) ตามกรอบแนวคิดของ Ben-Rafael et al. (2006; 2009) ผลการศึกษาพบว่าภาษาบนป้ายสาธารณะสะท้อนหน้าที่ของภาษาในหลายมิติ ได้แก่ 1) การนำเสนอตัวตน พบว่าภาษาที่ใช้บนป้ายสะท้อนอัตลักษณ์ของเจ้าของป้าย ทั้งในด้านการอ้างวัฒนธรรมท้องถิ่น การขยายตลาดทางเศรษฐกิจ และการแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ผ่านการเลือกใช้ภาษาลาว ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนามตามบริบทของป้าย 2) ความสมเหตุสมผล พบการเลือกใช้ภาษาที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสภาพเศรษฐกิจของพื้นที่ เช่น การใช้ภาษาลาวในการสื่อสารกับคนในพื้นที่ การใช้ภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยว และการใช้ภาษาจีนหรือเวียดนามกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ 3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ พบว่า ภาษาที่เลือกใช้บนป้ายสะท้อนบทบาทของรัฐในการอ้างอำนาจผ่านภาษาลาว ขณะที่ภาษาต่างประเทศอย่างภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนามสะท้อนอิทธิพลของกลุ่มทุนระหว่างประเทศและกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ และ 4) อัตลักษณ์ของหมู่คณะ ปรากฏผ่านการใช้ภาษาในการสร้างและตอกย้ำตัวตนของกลุ่มต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาลาว

เพื่อเสริมความเป็นชาติ การใช้ภาษาจีนและเวียดนามเพื่อรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสร้างอัตลักษณ์สากล

อภิปรายผลการวิจัย

ภาษาที่ปรากฏบนป้ายจำนวน 858 ป้าย ทำหน้าที่นำเสนอตัวตนของเจ้าของป้ายอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการใช้ภาษาลาวบนป้ายราชการและป้ายบริการทั่วไปเป็นการยืนยันอัตลักษณ์ของชาติผ่านพื้นที่สาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดของ Landry and Bourhis (1997) ที่ระบุว่าภูมิทัศน์ภาษาเป็นเครื่องมือแสดงพลังและความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ขณะที่การใช้ภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาลาวในภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยวและบริการแสดงการนำเสนอตัวตนที่เปิดรับสากลและสะท้อนกลยุทธ์การค้าสมัยใหม่ที่มุ่งเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก (Cenoz & Gorter, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกิตติณัฏฐ์ เรชาลิต และคณะ (2563) ที่พบว่าในปัจจุบันภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทสำคัญเคียงคู่กับภาษาประจำชาติในสังคมลาวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ด้านกลุ่มชาติพันธุ์จีนและเวียดนาม การเลือกใช้ภาษาของตนเองบนป้ายร้านค้า สะท้อนการอ้างตัวตนทางชาติพันธุ์และเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจภายในพื้นที่ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวโน้มในพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาของตลาดท่าเสา จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย (จารุญา อนันตะวัน และศุภกิต บัวขาว, 2565) ที่พบว่าภาษาไทยทำหน้าที่เป็นภาษาหลักของรัฐและชาติ ขณะที่ภาษาลาว ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนมีบทบาทสำคัญในฐานะภาษาข้ามแดนในการแสดงตัวตนทางการค้าและการสื่อสารเชิงเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามบริบทของภาษาลาวในนครปากเซมีความแตกต่างเชิงสถานะ โดยเป็นภาษาที่รัฐควบคุมและกำหนดภูมิทัศน์ภาษาอย่างเป็นทางการ ในขณะที่ภาษาลาวในตลาดท่าเสาถูกใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นหลัก การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าทั้งสองพื้นที่จะมีลักษณะพหุภาษาที่คล้ายกัน แต่หน้าที่และสถานะเชิงอำนาจของแต่ละภาษาจะถูกกำหนดโดยสถานะของประเทศและบริบททางภูมิศาสตร์ในพื้นที่นั้น ๆ

เมื่อพิจารณาความสมเหตุสมผลของการเลือกใช้ภาษา พบว่า การใช้ภาษาลาวบนป้ายราชการและป้ายชุมชนทั่วไปมีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนลาวส่วนใหญ่ในพื้นที่ การใช้ภาษาอังกฤษในธุรกิจบริการรองรับนักท่องเที่ยวและนักลงทุน ขณะที่การใช้ภาษาจีนและเวียดนามในย่านการค้าเฉพาะกลุ่มชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวของเจ้าของกิจการให้เข้ากับโครงสร้างประชากรท้องถิ่น การเลือกใช้หลายภาษาบนป้ายเดียวในบางร้านค้าสะท้อนถึงความพยายามที่จะสื่อสารกับผู้คนที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Reh (2004) เกี่ยวกับการใช้การเขียนหลายภาษาเพื่อตอบสนองต่อความหลากหลายทางสังคมและเศรษฐกิจ

ในแง่ของความสมเหตุสมผล (Good Reasons) ทั้งผลการศึกษาในนครปากเซและงานวิจัยตลาดท่าเสด็จต่างเน้นย้ำถึงกลยุทธ์การใช้ภาษาที่ขับเคลื่อนด้วยความต้องการของผู้บริโภคและคู่ค้าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาที่สองและภาษาท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและการบริการ การปรากฏของภาษาจีนและเวียดนามในนครปากเซที่มุ่งเน้นกลุ่มชาติพันธุ์ และภาษาลาวในตลาดท่าเสด็จที่เน้นผู้บริโภคข้ามพรมแดน แสดงให้เห็นถึงภูมิทัศน์ภาษาที่ขับเคลื่อนด้วยตลาดซึ่งเป็นลักษณะร่วมที่สำคัญของเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน

ด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การจัดวางภาษาลาวไว้ในตำแหน่งบนสุดของป้ายและการใช้ตัวอักษรลาวขนาดใหญ่กว่าภาษาอื่น ๆ แสดงให้เห็นอำนาจของรัฐที่พยายามอ้างเอกภาพทางภาษาในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด ดังที่ปรากฏในคำรัสของประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าด้วยป้าย (ລັດຖະດຳລັດ ຂອງປະທານປະເທດ ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ, 2559) ที่กำหนดให้ภาษาลาวอยู่ในตำแหน่งที่สำคัญที่สุด แม้ว่าจะมีภาษาต่างประเทศปรากฏอยู่ก็ตาม (Shohamy, 2006) ขณะเดียวกันการเพิ่มบทบาทของภาษาอังกฤษ จีน และเวียดนามบนป้ายของภาคเอกชนสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของทุนโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจชาติพันธุ์ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อโครงสร้างอำนาจในพื้นที่ ซึ่งตรงกับ Backhaus (2007) ที่พบว่าภาษาบนป้ายไม่เพียงแต่สะท้อนตัวตนของผู้ใช้แต่ยังสะท้อนการต่อรองและพลวัตเชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ด้วย

การศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยในตลาดท่าเสด็จยังตอกย้ำมิติของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเมืองชายแดน งานวิจัยของ จารญา อนันตะวัน และศุภกิต บัวขาว (2565) พบว่าภาษาไทยแสดงอำนาจรัฐและเป็นภาษาหลักของพื้นที่หนองคาย ขณะที่ภาษาลาวเป็นภาษาของกลุ่มผู้ใช้ที่ไม่ได้มีอำนาจเชิงสถาบัน อย่างไรก็ตามทั้งสองพื้นที่ต่างก็เผชิญกับการต่อรองอำนาจโดยภาษาของตลาด (Language of the Market) กล่าวคือ ภาษาอังกฤษและภาษาของชาติพันธุ์เศรษฐกิจซึ่งเป็นการท้าทายการผูกขาดของภาษาราชการแต่เป็นการเสริมสร้างความหลากหลายที่ขับเคลื่อนด้วยทุน ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นถึงแบบแผนร่วมกันของเมืองชายแดนในอาเซียนที่อำนาจทางภาษาไม่ได้ถูกกำหนดโดยรัฐเพียงอย่างเดียวแต่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากโลกาภิวัตน์และการค้าระหว่างประเทศด้วย

ด้านอัตลักษณ์ของหมู่คณะในนครปากเซได้รับการอ้างและแสดงออกผ่านการใช้ภาษาอย่างชัดเจน ภาษาลาวเป็นเครื่องมือยืนยันยืนยันความเป็นชาติและความเป็นหนึ่งเดียวของสังคม ขณะที่ภาษาอังกฤษถูกใช้เพื่อแสดงการเปิดกว้างสู่ความเป็นสากลและภาษาจีนกับเวียดนามทำหน้าที่รักษาความผูกพันภายในกลุ่มชาติพันธุ์ การดำรงอยู่ของภาษาฝรั่งเศสในบางหน่วยงานราชการยังแสดงถึงความพยายามในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและความทรงจำทางประวัติศาสตร์ แม้บทบาทจะลดน้อยลงตามกาลเวลาก็ตาม (Shohamy & Gorter, 2009) ในทำนองเดียวกัน การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในซอยนานาเหนือและซอยเอกราชของกรุงเทพฯ (กรกฤช มีมงคล, 2563) ก็แสดงให้เห็นถึงการแสดงอัตลักษณ์ของหมู่คณะและกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายซึ่งบ่งชี้ว่ากลไกการใช้ภาษา

เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และรักษาเครือข่ายทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ร่วมกันในเมืองเศรษฐกิจหลักของภูมิภาคนี้ ภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในนครปากเซทำหน้าที่สะท้อนบทบาททางสังคมและเศรษฐกิจของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง โดยภาษาลาวยังคงทำหน้าที่หลักในการธำรงอัตลักษณ์ชาติและความเป็นหนึ่งเดียวของสังคม ขณะที่ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนามสะท้อนอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจ และการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การจัดวางภาษาและการเลือกใช้รูปแบบการเขียนต่าง ๆ บ่งชี้ถึงความสมเหตุสมผลในการสื่อสารตามกลุ่มเป้าหมายพร้อมทั้งเผยให้เห็นการต่อรองอำนาจในพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น ภูมิทัศน์ภาษาในนครปากเซจึงไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสารทางภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นเวทีที่หมู่คณะต่าง ๆ ใช้แสดงตัวตน ตอรองอำนาจ และธำรงอัตลักษณ์ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอีกด้วย

จากการวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะพบว่าภาษาต่าง ๆ ทำหน้าที่ทั้งในเชิงข้อมูลและเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาของ Landry and Bourhis (1997) โดยหน้าที่ในการให้ข้อมูล (Informational Function) ภาษาที่ใช้บนป้ายทำหน้าที่เป็นเครื่องมือถ่ายทอดข้อมูลพื้นฐาน เช่น ชื่อสถานที่ ทิศทาง การบริการ หรือรายละเอียดสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้พบเห็นสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการเดินทางได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะบนป้ายบอกทางและป้ายสถานที่และหน่วยงานที่เน้นการสื่อสารอย่างตรงประเด็นและชัดเจน ขณะเดียวกันหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) การเลือกใช้ภาษาลาวอย่างแพร่หลายบนป้ายต่าง ๆ สะท้อนการตอกย้ำอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมลาว ขณะที่การปรากฏของภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาเวียดนามสะท้อนบทบาทของนครปากเซในฐานะพื้นที่เศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดเรียงภาษาและการเลือกใช้รูปแบบการเขียน รวมถึงการให้ความสำคัญกับภาษาราชการหรือการใช้ภาษาสากลอย่างภาษาอังกฤษ และภาษาจีนในบางบริบทยังแสดงให้เห็นการต่อรองอำนาจในเชิงสังคมผ่านการเลือกใช้ภาษาในพื้นที่สาธารณะอีกด้วย

ภาษาที่ใช้บนป้ายสาธารณะในนครปากเซสามารถนำมาเปรียบเทียบกับภูมิทัศน์ทางภาษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (จริยา เสียงเย็น, 2558) ซึ่งพบว่าภาษาไทยทำหน้าที่หลักในการให้ข้อมูล ขณะที่ภาษาลาวปรากฏบนป้ายโฆษณาถึงร้อยละ 24 ความโดดเด่นของภาษาลาวบนป้ายโฆษณาของอุดรธานีสะท้อนถึงการใช้หน้าที่เชิงข้อมูล เพื่อดึงดูดผู้บริโภคชาวลาวยุคใหม่ที่เข้ามาใช้บริการ ซึ่งตอกย้ำความสมเหตุสมผลเชิงการค้าในเมืองคู่ค้า ความแตกต่างที่น่าสนใจคือนครปากเซ ภาษาลาวทำหน้าที่เป็นภาษาที่สะท้อนอำนาจรัฐ ในขณะที่ในอุดรธานี ภาษาลาวถูกใช้ในฐานะภาษาที่ขับเคลื่อนด้วยตลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารทางการค้ากับกลุ่มเป้าหมายจากต่างประเทศ ดังนั้น ทั้งสองพื้นที่ในภูมิภาคจึงแสดงให้เห็นว่า ภาษาในภูมิทัศน์ทางภาษาไม่ได้ถูกกำหนดโดยอำนาจรัฐเพียงอย่างเดียวแต่ยังตอบสนองต่อพลวัตทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดนอย่างชัดเจน

ภาษาที่ใช้บนป้ายสาธารณะจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการถ่ายทอดข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ในการสะท้อนอัตลักษณ์ บทบาททางเศรษฐกิจและพลวัตความสัมพันธ์ทางสังคมของพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ภาษาท่ามกลางบริบทของเมืองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และเศรษฐกิจ

การใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบทบาทในการถ่ายทอดข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้พบเห็นเท่านั้นแต่ยังแฝงนัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยภาษาที่ปรากฏบนป้ายทำหน้าที่ในสองมิติสำคัญ ได้แก่ มิติข้อมูล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเนื้อหาเชิงปฏิบัติ เช่น ชื่อสถานที่ ทิศทาง หรือบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตและมิติสัญลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงการแสดงออกทางอัตลักษณ์และพลวัตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในนครปากเซร่วมกับการศึกษาในเมืองเศรษฐกิจชายแดนไทย เช่น อุดรธานีและหนองคาย (จริยา เสียงเย็น, 2558; จารญา อนันตะวัน และศุภกิต บัวขาว, 2565) ช่วยสร้างความกว้างขวางเชิงวิชาการด้วยการยืนยันว่า พลวัตทางภาษาในเมืองเศรษฐกิจชายแดนของภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีรูปแบบที่คล้ายกัน โดยเป็นการจัดสมดุลระหว่างการธำรงอำนาจภาษาประจำชาติของรัฐกับการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ของภาคเอกชนต่อกระแสโลกาภิวัตน์และปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน ดังนั้น ภาษาบนป้ายจึงไม่เพียงเป็นสื่อกลางในการสื่อสารเท่านั้นแต่ยังทำหน้าที่เป็นภาพแทนของโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่หล่อหลอมพื้นที่ชายแดนอย่างนครปากเซให้มีลักษณะเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสื่อสารข้อมูลแต่ยังสะท้อนอัตลักษณ์ของชาติ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และพลวัตทางสังคมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมภาษาลาวตอกย้ำบทบาทของรัฐและความเป็นชาติ ขณะที่ภาษาอังกฤษ จีน และเวียดนามแสดงอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเปิดรับความเป็นสากล ภาครัฐควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านภาษา เพื่อให้การใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

ผลการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติ โดยหน่วยงานด้านวัฒนธรรม การสื่อสาร และการท่องเที่ยวควรนำข้อมูลไปพัฒนาแนวทางการออกแบบป้ายให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การจัดลำดับภาษา การใช้ภาษาต่างประเทศในย่านเศรษฐกิจหรือแหล่งท่องเที่ยว และการส่งเสริมให้ป้ายสาธารณะสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์สากลของนครปากเซ

สำหรับการศึกษารุ่นต่อไป ควรขยายพื้นที่วิจัยไปยังแขวงอื่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เจ้าของป้าย เพื่อเข้าใจเจตนาและทัศนคติที่อยู่เบื้องหลังการเลือกภาษา ตลอดจน

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของป้ายในระยะยาวเพื่อสะท้อนพัฒนาการของภูมิทัศน์ภาษาในสังคมลาวร่วมสมัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับภาษาในพื้นที่สาธารณะของนครปากเซ โดยแสดงให้เห็นว่าภาษาบนป้ายไม่ได้มีเพียงหน้าที่เชิงข้อมูล แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ในการแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ การต่อรองอำนาจ และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ องค์ความรู้นี้ขยายขอบเขตของแนวคิดภูมิทัศน์ภาษา (Linguistic Landscape) ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยผสานมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน ทำให้เห็นภาพของภาษาในฐานะกลไกทางสังคมที่สะท้อนพลวัตของเมืองชายแดนในยุคโลกาภิวัตน์

ผลการศึกษายังเสนอกรอบการวิเคราะห์ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่พัฒนาอื่น ๆ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา อัตลักษณ์ และอำนาจ อันเป็นแนวทางสำคัญในการทำความเข้าใจภูมิทัศน์ภาษาในบริบทลาวร่วมสมัย ซึ่งยังมีงานศึกษาน้อยมากในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กรกฤช มีมงคล. (2563). ภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทย.

ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 15(2), 165-186.

<https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jla/article/view/1159>

กฤตพล วังภูสิต. (2555). *ธุรกิจการค้าในย่านสยามสแควร์: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์เชิงภาษาศาสตร์* [วิทยานิพนธ์อักษรปริณญาณมหาบัณฑิต], จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

CUIR. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/42468>

กิตตินาถ เรขาลิลิต. (2563). การเลือกภาษาของป้ายสาธารณะในมหาวิทยาลัยของไทย กรณีศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 27(2), 315-317. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/197767>

กิตตินาถ เรขาลิลิต และคณะ. (2563). *บทบาทของภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษในสปป.ลาว: ภาพสะท้อนจากสถานการณ์ภาษาในปัจจุบัน*. สายธุรกิจโรงพิมพ์ บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

จริยา เสียงเย็น. (2558). ภูมิทัศน์ทางภาษาจากป้ายโฆษณาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี.

วารสารฉบับที่ ๒ ไร่ ๑, 1(2), 13-36.

https://explore.nrct.go.th/search_detail/result/5542

- จารย์ อนันต์วัน และ ศุภกิต บัวขาว. (2565). การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ของตลาดท่าเสา จังหวัดหนองคาย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 13(1), 101-134. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_ubu/article/view/253287
- ณอมจิตต์ สารอด และ สราวุฒิ ไกรเสม. (2562). ความเป็นพหุภาษาในชุมชนเมือง: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิทัศน์ทางภาษากับธุรกิจการค้าย่านนาฝางเหนือ. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 38(1), 24-40. <https://repository.li.mahidol.ac.th/handle/123456789/55079>
- ปภาวรินทร์ วรหิน, ดุจฉัตร จิตบรรจง, และสมัย วรรณอุตร. (2568). ภูมิทัศน์ภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : ภูมิทัศน์ภาษาบนป้ายสาธารณะในนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 16(1), 1-43. <https://doi.org/10.71185/mscsj.2025.275594>
- พรพิมล ศิวินา. (2563). *ภูมิทัศน์ภาษากับอัตลักษณ์ของเมืองไทยในยุคโลกาภิวัตน์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภกิต บัวขาว และหนึ่งฤทัย ปานแก้ว. (2562). *เอกสารแบบเสนอโครงการสนับสนุนทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณเงินรายได้ พ.ศ.2562 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิริณทร พิกุลทอง. (2554). *ภาษาบนป้ายพาณิชย์ของสถานประกอบการ ย่านถนนพระอาทิตย์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]*, มหาวิทยาลัยศิลปากร. SURE. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/12909>
- Backhaus, P. (2007). *Linguistic landscapes: A comparative study of urban multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual matters.
- Ben-Rafael, E. (2009). *A sociological approach to the study of linguistic landscapes*. In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. Routledge.
- Ben-Rafael, E., Shohamy, E., Amara, M. H., & Trumper-Hecht, N. (2006). *Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel*. In D. Gorter (Ed.), *Linguistic landscape: A new approach to multilingualism*. Multilingual Matters Ltd.

- Cenoz, J. & Gorter, D. (2006). *Linguistic Landscape and Minority Languages*. In *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Multilingual matters.
- Enterprise Singapore. (2023). *Laos market guide*. Enterprise Singapore. <https://www.enterprisesg.gov.sg/grow-your-business/go-global/market-guides/southeast-asia/laos/overview>
- Enterprise Singapore. (2023). *Laos: Market overview and business opportunities in Champasak Province*. Enterprise Singapore. <https://www.enterprisesg.gov.sg>
- Japan International Cooperation Agency. (2012, October). *Data collection survey on economic development of the southern region in Lao People's Democratic Republic: Final report* (Report No. JR-12-005). International Development Center of Japan, Inc.; Kaihatsu Management Consulting, Inc.; IC Net Ltd.; Oriental Consultants Co., Ltd. <https://openjicareport.jica.go.jp/pdf/1000023021.pdf>
- Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23–49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>
- Reh, M. (2004). Multilingual writing: A reader-oriented typology—with examples from Lira Municipality (Uganda). *International Journal of the Sociology of Language*, 170, 1–41. <https://doi.org/10.1515/ijsl.2004.2004.170.1>
- Shohamy, E., & Gorter, D. (2009). *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. Routledge.
- Shohamy, E. (2006). *Language policy: Hidden agendas and new approaches*. Routledge.
- Siwina, P., & Prasithrathsint, A. (2020). Multilingual landscapes on Thailand's borders. *Journal of Mekong Societies*, 16(1), 121–131. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/240081>
- ລັດຖະດຳລັດ ຂອງປະທານປະເທດ ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ. (2559, 29 ມັງກອນ). ກ່ຽວກັບການປະກາດໃຊ້ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍ ບ້າຍ ລາຊະກິດຈານຸເບກສາ, 36/ຮບ(4), 5-6. <https://laoofficialgazette.gov.la/index.php?r=site/display&id=895>

A Multi-Case Qualitative Study on the Strategic Socio-Industrial Integration of AI: Insights from China

Ruihan Shi¹

Received: 22 November 2025 Revised: 12 March 2026 Accepted: 26 March 2026

Abstract

This qualitative study explores the technological trajectory and socio-industrial integration of artificial intelligence (AI) in China, addressing the question: How has AI evolved from conceptual research to widespread industrial application? Using a multi-case design, we purposefully selected four sectors—generative AI, computer vision and audition, intelligent connected vehicles and intelligent robotics for analysis. Cross-case analysis is also conducted in the fields of business, news and research. Data drawn from academic literature, industry reports, and policy documents were examined through thematic analysis. Typical and representative cases in the sectors were selected to analyze.

The findings chart AI's progression toward greater multimodal capability and its concurrent penetration into diverse economic sectors. The study's primary contribution is its systematic, cross-case synthesis of China's application-driven AI development model, revealing both its transformative potential and persistent challenges. The paper concludes that future progress will hinge on pursuing both advanced general intelligence and deeper, more equitable socio-economic integration.

Keywords : Artificial Intelligence; Socio-Industrial Integration; Strategic Development; Multi-Case Study

¹ Full-time Research Assistant, Society Hub, Hong Kong University of Science and Technology (Guangzhou), Business School, Sun Yat-sen University. henryruihans@hkust-gz.edu.cn; shiruihan10712@foxmail.com

Introduction

Artificial intelligence, as a strategic technology leading the new round of scientific and technological revolution and industrial transformation, is profoundly reshaping development models and competitive landscapes across socio-economic domains globally. From its conceptual inception at the 1956 Dartmouth Conference to the present, AI has evolved from a laboratory theoretical concept into a core force driving industrial transformation. (McCarthy et al., 2006). The development of modern AI is primarily driven by the synergistic interaction of three fundamental elements: algorithms, computing power, and data (Vaswani et al., 2017). Data provides the foundation for model training; algorithms, from traditional machine learning to deep learning, determine AI's perceptual and cognitive capabilities; and computing power, particularly through specialized hardware such as GPUs and TPUs, enables the practical deployment of complex models. (Cai, 2024).

China constitutes a theoretically important context for AI research for several compelling reasons. As the world's second-largest economy and a leading contributor to AI research publications and patent filings, China represents a critical site of AI innovation and application. (Yan and Ren, 2025). More significantly, China's AI development unfolds within a unique institutional framework characterized by proactive industrial policies, substantial state-directed investment, and a vast, digitally native consumer market that generates unparalleled data resources. The country's approach to AI governance, which emphasizes both technological advancement and social stability, offers a distinctive model that contrasts with Western paradigms. (Qian et al., 2025). Furthermore, China's simultaneous pursuit of AI leadership across multiple domains—from generative AI and intelligent vehicles to robotics and smart manufacturing—provides a rich empirical basis for examining how general-purpose technologies evolve and diffuse across diverse sectors. (Zhao, 2025). Understanding China's AI trajectory thus not only illuminates a nationally specific pathway but also contributes to broader theoretical debates about technology-society evolution and the institutional foundations of technological leadership.

Despite the extensive body of research on AI's technological advancements and industrial applications, significant gaps remain in the existing literature, particularly concerning China's AI development trajectory. Current studies on China's AI landscape

suffer from three primary limitations. First, much of the existing research adopts a fragmented approach, focusing on isolated technological domains or specific application sectors without providing an integrated understanding of how these diverse elements coalesce into a coherent national innovation system (Zhang, 2019). Second, while numerous policy analyses and industry reports document China's AI achievements, they largely remain descriptive and lack theoretical depth, failing to extract the underlying developmental logics (Li et al., 2026). Third, the existing literature offers limited comparative insights into how China's distinctive institutional environment, data ecosystem, and industrial policies shape AI evolution. (Zhang, 2025).

Addressing the aforementioned research gaps, this study advances current debates by posing the following sharply defined research problem: How has artificial intelligence in China evolved from theoretical foundations through technological development to multi-domain industrial integration, and what common patterns, underlying logics, and future challenges characterize this evolutionary process? This study systematically investigates this question through a multi-case qualitative analysis of four representative domains. By integrating conceptual analysis, technological tracing, and industrial examination within a unified analytical framework, this study makes three distinctive contributions. First, it develops an integrative framework that reveals the interconnected dynamics across different AI domains—an approach that moves beyond fragmented single-sector analyses. Second, through cross-case comparison, it identifies common developmental patterns and systemic challenges that theoretical generalizations from isolated cases cannot capture. Third, it provides empirically grounded projections of AI's future trajectory, thereby offering a more robust foundation for anticipating and navigating AI's evolving landscape.

Research Objectives

- 1) To trace the conceptual and technological evolution of AI.
- 2) To analyze the new applications and industrial integration of AI in key domains within the context of China's development.
- 3) To synthesize cross-case findings to identify overarching patterns, persistent challenges, and future trajectories for AI development.

Literature Review

1. Algorithms and School of Thoughts

Machine learning algorithms, deep learning algorithms, reinforcement learning algorithms, generative adversarial networks, and numerous other algorithms have driven applicability across diverse scenarios and industry adaptation. Processors such as CPUs, GPUs, and TPUs have met the demand for efficient computing power and the increasing requirements of computational technology. Data, meanwhile, can be used for training models, supporting decision-making insights. (Zhang, 2026), and fostering innovation and discovery in various fields like agriculture and business (Shang, 2024).

During its theoretical evolution, the field of artificial intelligence has primarily formed three major schools of thought, each exploring the nature and realization of intelligence through different approaches: Symbolism: Originating from logic and philosophy, this school posits that intelligence stems from the manipulation and reasoning of abstract symbols. Its representative achievements include expert systems and knowledge graphs, excelling in interpretability and logical judgment.

Connectionism: Inspired by biological neural networks, this school advocates that intelligence emerges from the interconnection and learning of numerous neurons. Deep learning is the contemporary embodiment of this approach, having achieved breakthroughs in perceptual tasks such as computer vision and speech recognition. Behaviorism: This school emphasizes that intelligent behavior arises from the interaction between an agent and its environment, evolving through "perception-action" feedback loops. It has significant influence in fields such as robotic control and autonomous driving. These three major schools are not mutually exclusive; rather, they exhibit a trend of intersection and integration in current research and practice.

2. AI Technology Branches

Today, research and application in artificial intelligence are characterized by a high degree of specialization. Its technical system primarily revolves around four core branches: computer vision, computer audition, natural language processing, and intelligent robotics. These four areas constitute the foundation for AI's current role in empowering industries and enabling environmental perception and interaction. Their developmental trajectories and research outcomes clearly outline the technical contours of modern artificial intelligence.

Computer vision aims to endow machines with the ability to "see" and understand the visual world. The field has evolved from early techniques such as edge detection (Canny, 1986) and feature descriptors (Lowe, 1999) to deep learning methods dominated by convolutional neural networks (CNN). The groundbreaking success of AlexNet, proposed by Krizhevsky et al. (2012) in the ImageNet competition, fundamentally transformed the research paradigms for image classification, object detection, and image segmentation.

Natural Language Processing focuses on the interaction between human language and computers. Its development has progressed from rule-based methods to statistical machine learning, and now to deep learning dominated by pre-trained language models. Early research relied on Hidden Markov Models and Conditional Random Fields for tasks such as part-of-speech tagging and named entity recognition. A turning point came with pre-trained models based on the Transformer architecture, such as the GPT series proposed by Radford et al. (2018). These models, through self-supervised pre-training on massive corpora, have acquired powerful language representation and contextual understanding capabilities, achieving unprecedented performance in tasks like text summarization, machine translation and question-answering systems (Huang et al., 2025). Currently, large language models represented by ChatGPT are driving NLP from "understanding language" towards a new stage of "generating and creating language."

Computer Audition (or Machine Audition) enables machines to perceive, understand, and generate audio signals. Its progress in the field of speech recognition has been particularly remarkable, evolving from architectures based on Gaussian Mixture Models and Hidden Markov Models (GMM-HMM) to the current mainstream of feedforward neural networks and end-to-end models based on the Transformer architecture, such as DeepSpeech2 (Amodei et al., 2016), which have significantly improved recognition accuracy and robustness. In speech synthesis, waveform generation models like WaveNet (van den Oord et al., 2016) have achieved near-human-quality speech output.

Intelligent robotics, serving as the physical embodiment of AI, integrates multiple perceptual technologies mentioned above and emphasizes autonomous decision-making and action capabilities in the physical world. Its core research areas include simultaneous localization and mapping (Durrant-Whyte & Bailey, 2006), motion planning,

and multi-sensor information fusion. From industrial robots performing repetitive tasks in structured environments to specialized and service robots operating in complex, unstructured settings, the advancement of this field heavily relies on the successful application of algorithms such as reinforcement learning (Silver et al., 2016) and imitation learning in robotic control.

In summary, these four major technical branches do not develop in isolation but rather reinforce each other under the trend of "multimodal fusion." This study further investigates the innovative applications and viable development pathways of artificial intelligence.

Research Methodology

This study adopts a qualitative, multiple-case study approach to systematically investigate the technological evolution, industrial applications, and future trajectories of artificial intelligence. This method is appropriate as it allows for an in-depth, contextualized exploration of a complex contemporary phenomenon—AI development—within its real-world setting. The methodology is structured into four key phases: case selection, data collection, data analysis, and validity assurance.

1. Case Selection and Sampling Logic

To ensure the depth and breadth of the analysis, a purposive sampling strategy was employed to select four representative case domains. These cases were chosen based on two primary criteria: (1) Technological Significance, meaning the domain represents a core branch or cutting-edge frontier of AI; and (2) Industrial Impact, meaning the domain demonstrates substantial integration and transformative effects across various socio-economic sectors in China. The selected cases are:

Generative Artificial Intelligence: Focuses on NLP, text-to-image, and text-to-video technologies.

Computer Vision and Audition: Examines applications in perception and their integration into multimodal systems.

Intelligent Connected Vehicles and Autonomous Decision-Making: Explores the convergence of IoT and AI in transportation.

Intelligent Robots and Manufacturing: Investigates the role of AI in industrial automation and physical interaction.

The analysis period primarily covers developments from the early 2000s to 2024, capturing the rise of deep learning and the recent surge in generative AI.

2. Data Collection

This study relies on the collection and analysis of qualitative, documentary data. To build a robust and triangulated dataset, data was sourced from three main categories:

Academic Literature: Peer-reviewed journal articles and conference proceedings were retrieved from databases such as Google Scholar, IEEE Xplore, and the China National Knowledge Infrastructure (CNKI). Search terms included combinations of "artificial intelligence," "generative AI," "intelligent connected vehicles," "computer vision," "industrial robots," and "China."

Industry and Policy Reports: Grey literature, including reports from leading market research firms, white papers from technology companies, and official government documents were collected to provide industrial and policy context.

Case-Specific Documents: For specific sub-case examples, local news articles and public-facing reports were incorporated to provide illustrative depth.

The total corpus comprises approximately 100-150 documents. The collection process was iterative, with initial documents guiding the search for additional, more specific sources.

3. Data Analysis Procedure

The data analysis followed a two-stage thematic analysis approach.

Within-Case Analysis: For each of the four main cases, a detailed descriptive narrative was first constructed. This involved a close reading of all documents within that case to identify the key technological milestones, application scenarios, and reported challenges. The goal was to create a holistic understanding of AI's evolution within each specific domain.

Cross-Case Thematic Analysis: Following the individual case analyses, a cross-case synthesis was performed to identify recurring patterns, overarching themes, and key differences. This involved:

Coding: Key findings and observations from each case were coded. For example, mentions of "human-robot collaboration," "autonomous decision-making," and "data as fuel" were coded across cases.

Theme Development: These initial codes were then grouped into broader, higher-order themes. For instance, codes like "autonomous driving," "robot control," and "drone swarming" were synthesized into the theme of "Autonomous Decision-Making and Physical Interaction."

Iterative Refinement: Themes were constantly checked against the original data to ensure they accurately reflected the source material.

4. Research Validity and Limitations

To enhance the rigor and trustworthiness of the findings, data triangulation was employed: By using multiple data sources from academic, industry and policy area, the study mitigates the bias inherent in any single source type and provides a more comprehensive view of AI development.

This study acknowledges certain limitations. As a qualitative study based on documentary evidence, it does not offer quantitative measurements of AI's impact. Furthermore, the rapid pace of AI development means that the findings represent a snapshot in time, and some specific technological details or market figures may quickly become outdated. Future research could complement this work with quantitative analyses or in-depth interviews with AI practitioners.

Case Analysis and In-depth Exploration

1. Generative AI

1.1 NLP and Text Generation

Generative AI evolves through text, image, and video modalities. Text generation originated with ELIZA in the 1960s and progressed through retrieval-based systems (BaseBall, LUNAR), knowledge graphs (Google Knowledge Graph), and neural models (RNN, LSTM). Natural language processing encompasses tasks like translation, summarization, and dialogue, powered by architectures such as RNN, LSTM, and GRU. The industry chain comprises an upstream foundational layer (data, computing power), a midstream model layer (general vs. domain-specific), and a downstream application layer. In 2023, the global generative AI market reached approximately USD 67 billion, with China's market around RMB 17 billion.

1.2 A New Paradigm of Content Creation

Text-to-image and text-to-video technologies transform AI into a visual content engine, enhancing sectors like government with real-time analytics and dissemination(Pan, 2024). In 2023, global AIGC financing totaled USD 23.2 billion, with over 1,500 active companies. Text-to-image tools streamline creative production, while video generation models like Google’s VideoPoet and Gemini illustrate multimodal advances. Chinese players divide into foundational model developers and product-focused firms (e.g., Right Brain Technology), targeting general or niche applications.

1.3 An Insight in Generative AI Convergence and Specialization

Through analysis, a key trend is the convergence of modalities—text, image, and video—into unified multimodal frameworks, as seen with Google’s Gemini and VideoPoet. This integration allows models to leverage cross-modal data for richer, more coherent outputs, moving beyond isolated generation tasks. Simultaneously, a divergence is occurring at the application layer: while general-purpose large models aim for broad utility, specialized models are increasingly tailored to vertical domains such as healthcare, finance, or creative design. This duality reflects a maturing ecosystem where foundational infrastructure supports both horizontal scalability and vertical precision.

Another prominent characteristic is the strategic bifurcation of market players between infrastructure builders and application-focused innovators. Upstream, investment in computing power and data resources is consolidating around tech giants, while midstream model development sees competition between open-source ecosystems and proprietary platforms. Downstream, the rapid growth in AIGC financing—USD 23.2 billion globally in 2023—signals high-stakes experimentation, yet also pressures for monetization. As a result, companies are prioritizing either foundational R&D for long-term dominance or rapid deployment in niche markets, shaping a dynamic landscape where technological capability meets targeted problem-solving.

2. Computer Vision and Audition

2.1 Vision and Audition Applications

Computer vision seeks to endow machines with human-like visual capabilities, primarily through tasks such as image classification, segmentation, and facial recognition. Since the advent of convolutional neural networks in 1998, the field has evolved rapidly, expanding into applications like autonomous driving semantic segmentation, 3D reconstruction for VR/AR, and video content understanding. Audition, as the second most

critical sensory channel, finds its key applications in speech recognition, synthesis, and separation (Yang, 2019). These technologies are now ubiquitous in daily life through voice assistants and smart speakers, while also holding significant industrial value in areas like acoustic fault diagnosis for heavy machinery.

2.2 Multimodal Perceptual Interaction: Intelligent Technology

The integration of artificial intelligence with perceptual capabilities has most notably materialized in the development of intelligent robots. Unlike their traditional predecessors, these robots leverage human-like vision, multi-sensor information fusion, and autonomous decision-making for applications ranging from healthcare and industrial automation to military reconnaissance. Concurrently, the metaverse represents a fully immersive virtual realm, blending AR/VR with blockchain and 5G. Another significant trend is the rise of the low-altitude economy, propelled by drone technology, which is rapidly expanding into commercial aviation and logistics, supported by proactive regulatory frameworks and infrastructure development. (Tian, 2024).

2.3 Analytical Summary of Trends in Perceptual Intelligence

Based on the analysis, a dominant trend emerging from the evolution of both vision and audition technologies is the shift from unimodal recognition to multimodal perceptual fusion. Initially focused on isolated tasks like image classification or speech-to-text, the field now increasingly integrates diverse data streams—visual, auditory, and spatial—to enable more robust and context-aware intelligence. This convergence is exemplified by intelligent robots that combine vision for navigation with audition for command input, or by the metaverse, which demands the synchronized processing of visual and auditory inputs to create a convincing sense of presence. This trajectory suggests that the future of AI lies not in perfecting single senses in isolation, but in architecting systems capable of a holistic, human-like interpretation of the world through correlated sensory channels.

Furthermore, a clear trajectory is the application-driven specialization and industrial deployment of these technologies. Foundational models, once confined to academic research, are now being rigorously tailored and deployed in high-stakes, domain-specific environments. This is evident in the use of computer vision for precision tasks in autonomous driving and medical imaging, and the application of audio analysis for predictive maintenance in industrial settings. The rapid growth of the low-altitude

economy and the strategic investment in embodied intelligence (like humanoid robots) indicate a broader industrial strategy to embed perceptual AI into the physical fabric of society, transitioning from digital assistants to autonomous agents that can perceive, act upon, and interact with the real world.

3. Intelligent Connected Vehicles and Autonomous Decision-Making Systems

3.1 Unmanned Vehicles and Vehicle-Road Collaboration

Driven by the convergence of industrial and technological revolutions, the Internet of Things (IoT) has matured through advances in sensing, connectivity, and information processing. When applied to transportation, this has enabled Vehicle-to-Everything (V2X) and Intelligent Connected Vehicles (ICVs). ICVs integrate IoT perception with artificial intelligence for algorithmic analysis and intelligent decision-making, allowing vehicles to collect environmental data and communicate via networks. Their core functionality depends on onboard sensors for environmental perception and the control of steering, propulsion, and braking. AI now demonstrates strong adaptability to complex scenarios, including variable lighting and terrain, significantly enhancing autonomous capability.

3.2 Multi-purpose Development of Unmanned Vehicles

Autonomous driving applications can be categorized into five types. Regional traffic intelligent vehicles feature redesigned structures, improved navigation accuracy, and wireless communication for functions like smart road green wave passage. Intelligent connected trucks require standardized testing criteria and share applications with regional traffic vehicles in ports and mines. Intelligent cars, developed by companies such as Google, GAC, and Huawei, focus on comprehensive performance testing but remain in research phases. Additional types include intelligent buses with redesigned bodies and fixed smart routes, as well as movable modular vehicles distinguished by multi-element control and integration into full-network systems. The intelligent vehicle market is projected to exceed 600 billion yuan by the end of the “14th Five-Year Plan” period, though challenges like cement road recognition persist. (Wang, 2023).

3.3 Analysis insights in Vehicle Trends

Through analysis of the cases, the development of intelligent connected vehicles reveals a clear trajectory toward systemic integration and specialization. On one hand, the convergence of IoT perception and AI-driven decision-making is enabling vehicles to operate in increasingly complex environments, as seen in the adaptability to terrain and

lighting variations. This trend points to a future where vehicles are not merely autonomous but deeply embedded in intelligent transportation ecosystems, leveraging vehicle-road collaboration and real-time data exchange to optimize traffic flow and safety. The emergence of specialized vehicle types—such as modular vehicles for disadvantaged groups and fixed-route intelligent buses—indicates a shift from generalized automation to purpose-built solutions tailored to specific operational contexts and user needs.

On the other hand, the uneven progress across vehicle categories highlights critical challenges and priorities. While regional traffic vehicles and connected trucks have advanced through standardized testing and infrastructure integration, intelligent cars remain in developmental stages, underscoring the gap between controlled experimentation and real-world deployment. The projected market growth underscores economic momentum, yet persistent technical hurdles—such as cement road recognition—reveal the limits of current AI adaptability. These factors suggest that future breakthroughs will depend not only on algorithmic improvements but also on robust infrastructure, regulatory alignment, and cross-sector collaboration to bridge the divide between innovation and practical implementation.

4. Intelligent Robots and Manufacturing

4.1 Industrial Robots and Drones

Industrial robots are pivotal to global manufacturing revitalization, with leaders like Japan and the US launching strategic initiatives. While China has established robotics hubs, a significant gap persists, as giants KUKA and ABB command nearly half the global market, dwarfing domestic players like Siasun. China's development is bottlenecked by three core "chokepoint" technologies: precision reducers, industrial software, and control algorithms. Despite lagging in manufacturing processes and cost efficiency, China has achieved relative strength in autonomous positioning and multi-robot collaboration. The future trajectory points toward enhanced human-robot interaction and integrated control systems.

Drones, remotely controlled aircraft, are predominantly used in military applications for reconnaissance and electronic countermeasures, with civilian roles in agriculture and meteorology. Their key advantages—eliminating pilot risk, small size, low cost, and flexible deployment—are counterbalanced by low survivability and poor wind

resistance. Future evolution will focus on extended endurance, collaborative swarming, and vertical takeoff and landing capabilities. (Yi, 2024).

4.2 Physical Interaction: Intelligent Manufacturing and Industry

Global shifts in labor division, coupled with China's rising costs and dwindling demographic dividend, are compelling its manufacturing sector to move up the value chain. Process technology, as the primary determinant of quality, is the critical focus. China's smart manufacturing model is structured as a multi-layer hierarchy (from enterprise to equipment), interconnected via a big data platform. However, current progress is hindered by insufficient investment, a lopsided emphasis on informatization over automation, and a shortage of skilled technicians. In response, China is adopting Germany's precision-engineering approach to elevate its manufacturing standards while bolstering support for its high-end sector.

4.3 Analytical Summary and Trends Analysis

From the realistic analysis, the evolution of intelligent robotics and manufacturing reveals a clear trend toward the convergence of digital and physical systems. In industrial robots, the shift from simple automation to advanced human-robot interaction and integrated control systems signifies a move beyond isolated mechanical tasks toward collaborative, software-defined processes. This is mirrored in smart manufacturing's hierarchical architecture, where the big data platform acts as the central nervous system, integrating the enterprise with the physical equipment layer. The core characteristic is the transition from hardware-defined capacity to software-defined capability, where control algorithms and industrial software become the primary arbiters of competitive advantage.

A second critical characteristic is the formation of a dual-track competitive landscape. On one track, global incumbents like KUKA and ABB maintain dominance through entrenched advantages in core components and software, creating persistent "chokepoints" for latecomers. On the other, nations like China are leveraging their strengths in application scenarios—such as multi-robot collaboration and drone swarming—to carve out niches. This creates a dynamic where competition is no longer just about the machine itself, but about the ecosystem: the ability to integrate precision mechanics (the German model) with vast data and agile software development. The

future belongs to players who can master both the physical constraints of process technology and the limitless potential of digital integration.

Cross-Case Analysis and Theoretical Findings

1. AIGC Impact on Research

Generative AI, particularly ChatGPT, has significantly advanced natural language processing, machine learning, and reinforcement learning. Through large-scale pre-training and extended context handling, models have achieved notable progress in dialogue fluency, multi-turn interaction, and semantic comprehension. This has driven a trend toward larger models and more diverse training data encompassing broader knowledge domains.

Additionally, AIGC has stimulated progress in symbolic logic integration. Researchers are increasingly combining symbolic reasoning with deep learning to enhance logical coherence and commonsense understanding in dialogue systems. The use of dialogue managers and rule-based mechanisms has improved context tracking and response generation, enabling more sophisticated handling of logical relationships (Xu, 2023).

2. AIGC and Cross-Industry Integration

2.1 AI and Chinese News Industry

At the Jiaxing City Media Convergence Center, AIGC has been deployed to develop virtual anchors for public service programs, exemplifying "AI + media" integration (Hu, 2024). These AI anchors feature realistic appearances and strong language and emotional expression, demonstrating that generative AI is approaching practical application standards. However, challenges remain in areas such as nuanced phrasing and emotional delivery, where human performance remains superior.

Beyond virtual anchors, AIGC has been applied to short-form video production and poster generation, yielding outputs nearly indistinguishable from manually created content. These applications highlight the technology's versatility and growing role in media production workflows.

2.2 AI and Business

In the current era where "AI + X" is gaining momentum, accounting intelligence and FinTech are increasingly replacing traditional accounting and financial economics practitioners (Peng, 2024). From an application perspective, bank branches have already

adopted unmanned "integrated service machines" in their lobbies to replace manual transaction processing. Academically, the field of accounting has engaged in research related to AI. Addressing the uncertainty of intangible assets (Penman, 2014), the academic community has reached somewhat divergent conclusions using artificial intelligence: AI may not be a panacea. When institutional or soft information, including intangible assets, plays a significant role, human accountants outperform machine measurement. Conversely, machines hold an advantage when information is relatively transparent and voluminous. This indicates that AI also faces significant challenges in processing information related to intangible assets and accounting judgment (Cao, 2024).

3. Cross-case Theoretical Findings

The cross-case analysis reveals that AIGC's impact varies significantly across domains, shaped by the nature of tasks and the types of knowledge involved. In research settings, AIGC enhances symbolic reasoning and large-scale data processing, leading to theoretical advances in integrating neural networks with rule-based systems. This suggests a convergence of connectionist and symbolic AI paradigms, with implications for developing more interpretable and logically consistent models. The Jiaxing media case further illustrates that AIGC can achieve human-like output in structured tasks such as news delivery and content generation, yet struggles with subtle emotional and contextual nuances, indicating that theoretical models of AI performance must account for task granularity and affective complexity.

In the business domain, the comparative advantage of AIGC versus human expertise hinges on information transparency and the degree of institutional embeddedness. The accounting case demonstrates that while AI excels in processing standardized, high-volume data, it falls short in contexts requiring tacit knowledge and professional judgment. These finding challenges purely technical interpretations of AI capability and underscores the need for socio-technical theories that incorporate organizational and institutional factors. Collectively, these cases suggest that theoretical frameworks for AIGC must move beyond general claims of superiority toward domain-specific models that consider task characteristics, knowledge types, and human-AI complementarity.

Discussions

This study's cross-case analysis of China's AI development across generative AI, intelligent vehicles, and robotics reveals a trajectory that both confirms and extends existing theories of innovation and technological catch-up. The findings resonate with the concept of national innovation systems, illustrating how China's state-guided capitalism orchestrates a tripartite synergy among vast data resources, strategic computational infrastructure, and applied algorithmic research to facilitate rapid industrial integration. However, the case of generative AI, particularly in content creation, also complicates a purely state-centric view. The proliferation of foundation models and AIGC applications is equally driven by fierce market competition and entrepreneurial dynamism, suggesting a hybrid model where state ambition and private-sector innovation are deeply intertwined.

Furthermore, the observed tensions—such as the struggle of AI hosts to replicate human emotional nuance or the debate over AI's efficacy in accounting for intangible assets—provide empirical grounding for debates within the political economy of technology. These findings challenge technologically deterministic narratives by highlighting the social embeddedness of AI. The technology's successful integration is not merely a technical challenge but a social one, contingent on its ability to navigate institutional logics and complement, rather than simply replace, human labor. By situating China's developmental path within these broader international discourses on innovation systems and the socio-technical nature of AI, this study moves beyond a descriptive account. It demonstrates that China's experience offers a critical case for understanding how a major global actor is navigating the complex interplay between technological ambition, industrial policy, and the enduring frictions of integrating intelligent machines into human-centered social and economic structures.

New Knowledge from Research

This study's primary contribution is the formulation of the "Dual-Pathway Synergy" framework, which conceptualizes China's distinct trajectory in AI development. The framework posits that China's progress is not merely a linear technological advance but a synchronized evolution along two interdependent pathways: 1) Technological Sovereignty, characterized by a state-guided push to master foundational "chokepoint"

technologies to achieve self-sufficiency; and 2) Socio-Industrial Embedding, defined by the rapid, top-down integration of AI across diverse sectors—from media and finance to manufacturing and urban infrastructure—through an "AI+" model. Unlike Western models often driven purely by market forces or corporate R&D, the Chinese pathway is uniquely propelled by the synergy of strategic state policy, massive infrastructural investment, and a vast, unified market that enables rapid scaling and real-world application of AI technologies.

Furthermore, the cross-case analysis reveals a novel governance dynamic inherent in this model: "Regulatory Agility through Application." The study finds that China's approach involves deploying AI in controlled, real-world environments—such as intelligent vehicles in Shenzhen's low-altitude economy or virtual hosts in state media—to empirically test and refine governance frameworks. This creates a feedback loop where practical application directly informs and accelerates the development of agile, inclusive regulations, such as the Shenzhen Low-Altitude Economy Promotion Regulation. This insight reframes the narrative of AI governance from a purely restrictive or precautionary model to a more dynamic, iterative process of co-evolution between technological deployment and policy formation, offering a distinctive contribution to the global understanding of AI's socio-technical integration.

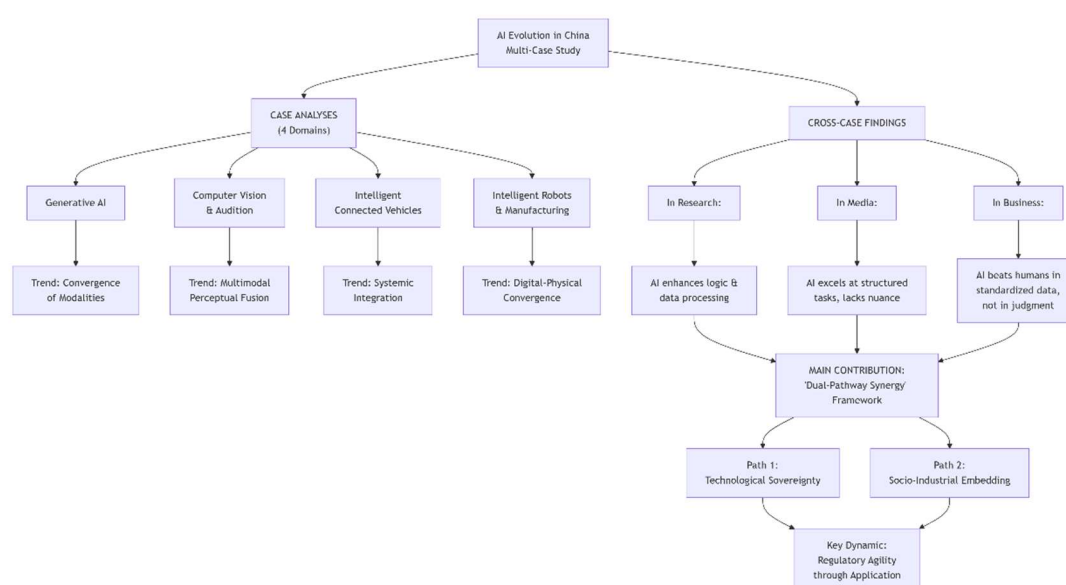

Figure 1 Research Finding Framework

Conclusion and Advice

This study systematically reviews and explores artificial intelligence, particularly its multidimensional evolution in key domains such as generative content creation, multimodal perception, intelligent connected vehicles, and smart manufacturing. By adopting a qualitative research approach based on multiple case studies, this paper not only delineates the technological trajectory of AI from theoretical conception to broad industrial integration but also extracts its inherent development logic and identifies core future challenges.

Looking ahead, the development of artificial intelligence will unfold along two dimensions: "greater capability" and "broader integration." On one hand, technology will pursue "stronger" intelligence, exploring paths toward artificial general intelligence and embodied intelligence with physical interaction capabilities. On the other hand, applications will achieve "wider" integration, permeating every corner of the socio-economic landscape through the "AI+" model. Seizing the opportunities of this era hinges on: maintaining steadfast confidence and increasing long-term investment in basic research and core technologies; fostering innovation and promoting the deep integration of AI with the real economy, particularly manufacturing; and preparing proactively by establishing inclusive, prudent, and agile governance frameworks. Embracing this trend requires not only continuous technological innovation but also synergistic advances in institutions, ethics, and talent development. Only in this way can we harness this wave of intelligence and move toward a future characterized by human-machine collaboration and pervasive wisdom.

Reference

- Amodei, D., Anantha, S., Manubhai, R., Bai, J., Battenberg, E., Case, C., Casper, J., Catanzaro, B., Cheng, Q., Chen, G., Chen, J., Chen, J., Chen, Z., Chrzanowski, M., Coates, A., Diamox, G., Ding, K., Du, N., Elsen, E., Zhu, Z. (2016). Deep Speech 2: End-to-End Speech Recognition in English and Mandarin. *Proceedings of the 33rd International Conference on Machine Learning*, 48, 173–182.
- Cai, W. (2024). Optimization Engine to Enable Edge Deployment of Deep Learning Models. *The ITEA Journal of Test and Evaluation*, 45(2).

- Canny, J. (1986). A Computational Approach to Edge Detection. *IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence*, PAMI-8(6), 679–698.
- Cao, S. Jiang, W. Wang, J. Yang, B. (2024). From Man vs. Machine to Man + Machine: The art and AI of stock analyses, *Journal of Financial Economics*, 160, 103910,
- Durrant-Whyte, H., & Bailey, T. (2006). Simultaneous Localization and Mapping (SLAM): Part I. *IEEE Robotics & Automation Magazine*, 13(2), 99–110.
- Hu, J. B. (2024). Creating a virtual host for livelihood programs to enable sustainable innovation in business processes: Jiaying News Media Center vigorously promotes the integration and transformation of "AI + media". *Media Review*, (10), 16–18.
- Huang, Y. C., Zheng, Y. J., & Huang, G. D. (2025). Exploring the integration of artificial intelligence and natural language processing. *Wisdom China*, (04), 74–75.
- Krizhevsky, A., Sutskever, I., & Hinton, G. E. (2012). ImageNet Classification with Deep Convolutional Neural Networks. *Advances in Neural Information Processing Systems*, 25.
- Li, H., Su, L. N., Zhou, H. X., Li, S. S., Wang, M. T., Xie, B. Y., & Liu, G. Y. (2026). Research and countermeasure suggestions on the use of artificial intelligence policies in Chinese scientific journals: An NVivo analysis based on 40 core scientific journal policy texts. *Science-Technology & Publication*, 1–11.
- Lowe, D. G. (1999). Object Recognition from Local Scale-Invariant Features. *Proceedings of the Seventh IEEE International Conference on Computer Vision* (Vol. 2, pp. 1150–1157).
- McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (2006). A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence, August 31, 1955. *AI Magazine*, 27(4), 12.
- Oord, A. van den, Dieleman, S., Zen, H., Simonyan, K., Vinyals, O., Graves, A., Kalchbrenner, N., Senior, A., & Kavukcuoglu, K. (2016). WaveNet: A Generative Model for Raw Audio. *ArXiv preprint arXiv:1609.03499*.
- Pan, J. F. (2024). Artificial intelligence is triggering an intelligence revolution. *Financial Think Tank*, 9(3), 79–96+142.
- Peng, F. (2024). Analysis of problems and countermeasures in the intelligent management of commercial bank accounting. *China Market*, (27), 139–142.
- Penman, S. H. (2014). *Accounting for Value*. Columbia University Press.

- Qian, G. M., Yang, Z., & Shi, L. (2025). Reshaping the AI large model industry policy system: U.S. experience and China's path. *Technology Economics*, 44(01), 14-27.
- Radford, A., Narasimhan, K., Salimans, T., & Sutskever, I. (2018). Improving Language Understanding by Generative Pre-Training. OpenAI.
- Shang, X. (2024). The three major engines of artificial intelligence development: Algorithm, computing power, and data. *Commercial Culture*, (17), 34-35.
- Silver, D., Huang, A., Maddison, C. J., Guez, A., Sifre, L., van den Driessche, G., Schrittwieser, J., Antonoglou, I., Panneershelvam, V., Lanctot, M., Dieleman, S., Grewe, D., Nham, J., Kalchbrenner, N., Sutskever, I., Lillicrap, T., Leach, M., Kavukcuoglu, K., ... Hassabis, D. (2016). Mastering the game of Go with deep neural networks and tree search. *Nature*, 529(7587), 484-489.
- Tian, Z. N. (2024). Research on the development strategy of the entire low-altitude economy industry chain in the Guangzhou-Shenzhen region. *China Journal of Commerce*, 33(16), 108-113.
- Vaswani, A., Shazeer, N., Parmar, N., Uszkoreit, J., Jones, L., Gomez, A. N., Kaiser, Ł., & Polosukhin, I. (2017). Attention is all you need. *Proceedings of the 31st International Conference on Neural Information Processing Systems, NIPS'17*, 6000-6010.
- Wang, X. N., Li, J. H., & Zhai, Y. (2023). Analysis of the development environment of China's intelligent vehicle industry. *Automotive Industry Research*, (4), 8-10.
- Xu, C. S. (2023). The current situation and future development direction of ChatGPT and generative artificial intelligence. *Bulletin of National Natural Science Foundation of China*, 37(5), 743-750.
- Yan, X., & Ren, B. (2025). Global competition drives differentiated development of China's AI chips. *Enterprise Management*, (07), 11-15.
- Yang, X. (2019). A review of research on power equipment condition monitoring based on computational auditory scene analysis technology. *Guangdong Electric Power*, 32(9), 24-32.
- Yi, Z. (2024). Application of UAV aerial survey technology in the South Open-pit Coal Mine of Xinjiang Tian Chi Energy. *Opencast Mining Technology*, 39(5), 22-25.
- Zhang, X. (2025). Policy-led AI empowerment: Co-creating a new intelligent manufacturing ecosystem. *Modern Manufacturing*, (09), 3.

- Zhang, Y. (2026). Administrative liability pathways for harm caused by algorithmic decision-making in automated administration. *Administrative Law Review*, 1-13.
- Zhao, C. C. (2025). A study on the relevance and regional differences of China's artificial intelligence policies. *World Scientific Research and Development*, 47(02), 247-259.

การวิเคราะห์ภาษาเชิงโวหารในเพลงฮิปฮอปของเทรวิส สกอตต์ ด้วยคลังข้อมูลภาษา (2556-2566)

A Corpus-Based Analysis of Figurative Language in Travis Scott's Hip-Hop Lyrics (2013–2023)

สพลเชษฐ์ ประชุมชัย¹ | Sapolachet Prachumchai¹

กานต์พิมล แผ่นเบญจสุวรรณ² | Kanpimon Panbenjasuwan²

Received: 7 พฤศจิกายน 2568 Revised: 10 มีนาคม 2569 Accepted: 7 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ได้ศึกษาความถี่และหน้าที่ของการใช้ภาษาเชิงโวหาร รวมถึงแนวโน้มพลวัตตามกาลเวลาในเพลงของเทรวิส สกอตต์ ศิลปินชั้นนำในวงการฮิปฮอปร่วมสมัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยคลังข้อมูลภาษาจากเพลงจำนวน 132 เพลง (รวม 65,841 คำ) ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2556–2566 ซึ่งรวบรวมจากเว็บไซต์ AZLyrics.com การวิเคราะห์ดำเนินการโดยการติดป้ายกำกับด้วยตนเอง บนพื้นฐานของทฤษฎีเชิงปริชานและเชิงวาทปฏิบัติ ได้แก่ Lakoff และ Johnson (1980) Grice (1975) และ Black (1962) พบว่า มีภาษาเชิงโวหาร 10 ประเภท อุปลักษณ์ คิดเป็น 21.99% อติพจน์ 15.86% และสัญลักษณ์ 12.26% เป็นประเภทที่พบบ่อยที่สุด ในขณะที่อุปมาเชิงประตดประชัน (2.74%) เป็นประเภทที่พบน้อยที่สุด ในเชิงหน้าที่ โวหารเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อสร้าง "การรับรู้เชิงนามธรรม" ซึ่งก้าวข้ามการเล่าเรื่องแบบดั้งเดิมไปสู่สุนทรียภาพหลักของไซเคิเดลิคฮิปฮอป นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ตามช่วงเวลาเผยว่า แม้อุปลักษณ์และอติพจน์จะเป็นแกนหลักที่คงที่ตลอดทศวรรษ แต่ความซับซ้อนทางภาษาได้พัฒนาขึ้น โดยมีการใช้คำกำกวมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสะท้อนถึงวุฒิภาวะทางภาษา และมีการใช้สัทพจน์สูงสุดในช่วงปี พ.ศ. 2559–2560 สอดรับกับการปรับเปลี่ยนพลวัตทางดนตรีอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบระบุว่าสไตล์เนื้อเพลงเน้นการสร้างภาพเชิงประสาทสัมผัสและการสะท้อนอารมณ์มากกว่าการเล่าเรื่องแบบฮิปฮอปดั้งเดิม งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือจากการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้ทรงรหัส โดยมีค่า Cohen's kappa มากกว่า 0.80 จากการสุ่มตรวจ 13 เพลง และช่วยขยายองค์ความรู้ด้านการวิเคราะห์คลังข้อมูลภาษาในบริบทดนตรี

¹ Lecturer, English Program/ Humanities and Social Sciences/ Phetchabun Rajabhat University/

E-mail: sapolachet@gmail.com

² Student, English Program/ Humanities and Social Sciences/ Phetchabun Rajabhat University/

E-mail: kanpimon.2912@gmail.com

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ด้วยคลังข้อมูล, ภาษาโวหาร, เทวีส สกอตต์, สไตล์การแต่งเนื้อเพลง, ลีลาเนื้อเพลงเชิงประสาทสัมผัส

Abstract

This study investigated the frequency and function of figurative language, as well as its temporal developmental trends, in the lyrics of Travis Scott, a prominent figure in contemporary hip-hop. A corpus-based analysis was conducted on 132 songs (65,841 words) released between 2013 and 2023, sourced from AZLyrics.com. Using manual annotation grounded in cognitive and pragmatic theories (Lakoff & Johnson, 1980; Grice, 1975; Black, 1962), ten types of figurative language were identified and quantified: simile, metaphor, personification, hyperbole, allusion, onomatopoeia, irony, double entendre, paradox, and symbolism. Results indicated that metaphor (21.99%), hyperbole (15.86%), and symbolism (12.26%) were the most frequently used devices, while irony (2.74%) was the least frequently used. Functionally, these rhetorical devices work together to create an abstract mode of perception, moving beyond traditional narrative structures toward the central aesthetics of psychedelic hip hop. Temporal analysis further shows that while metaphor and hyperbole remained stable core features throughout the decade, linguistic complexity increased. The growing use of ambiguity reflects linguistic maturation, and the highest frequency of onomatopoeia appeared during 2016–2017, aligning with a significant shift in musical dynamics. The findings indicate that the lyrical style emphasizes sensory imagery and emotional reflection rather than the sequential storytelling typical of traditional hip hop. The study also demonstrates reliability through inter-coder agreement, with a Cohen's kappa value above 0.80 based on a random sample of 13 songs, and contributes to the expansion of corpus-based linguistic analysis in the context of music.

Keywords: Corpus-Based Analysis, Figurative Language, Travis Scott, Lyrical Style, Psychedelic Lyricism

Introduction

Hip-hop lyrics serve as a linguistically rich domain in which figurative devices such as metaphor and hyperbole function as vehicles for cultural commentary and artistic expression (Alfiyani, 2021). Recent scholarship has further explored these elements in contemporary music, including quantitative analyses of figurative language in hit songs and computational frameworks for linguistic complexity in hip-hop, highlighting evolving patterns in rhetorical devices across genres (Aras et al., 2024). The genre is characterized by its intensive use of wordplay, exaggeration, and symbolic imagery to achieve both emotional and intellectual impact. Among contemporary hip-hop artists, Travis Scott has emerged as a distinctive figure whose lyrical style departs from conventional genre norms. Unlike Kendrick Lamar, whose work is grounded in sociopolitical critique, or Kanye West, whose lyrics foreground personal introspection, Scott employs a style that integrates surreal imagery with vernacular language. His commercial prominence is well documented: his album *Astroworld* debuted at number one on the Billboard 200 and accumulated over 349 million streams in its first week (Caulfield, 2018). This sustained digital engagement positions him as a significant case in the study of modern music consumption, with industry-verified reports indicating that his discography surpassed 10 billion total streams on Spotify by early 2025, reflecting his ongoing influence within the global streaming economy (IFPI, 2025). Despite this cultural prominence, Scott's lyrics have received limited scholarly attention in linguistic research. While existing studies have examined figurative language in hip-hop more broadly (Dewi, 2020), the figurative dimensions of Scott's work remain largely unexamined, particularly regarding the tonal and symbolic complexity that defines his lyrical output. For instance, analyses of identity construction through figurative language in rap, such as in Eminem's lyrics, underscore the need for similar focused studies on artists like Scott who blend psychedelic aesthetics with cultural symbolism (Budiman & Dwijayanti, 2025).

Although figurative language has been extensively studied from cognitive and pragmatic perspectives, its application within hip-hop lyrics remains underexplored in the academic literature. According to the conceptual metaphor theory proposed by Lakoff

and Johnson (1980), metaphors function as cognitive structures that organize human thought and experience. As illustrated in the following lyric by Scott, where he uses an extended metaphor to connect identity with addiction: "I love who I am but not the drugs that I use." Despite his distinctive style, there has not been any research to quantify how often metaphors appear in hip-hop or to compare Scott's choices with those of his peers. Black's interaction theory (1962) suggests that the metaphors in Scott's lyrics significantly alter the meaning for listeners. By examining how often Scott employs figurative elements, we can gain valuable insights into his artistic prowess and the evolving styles within hip-hop. The absence of a systematic analysis of his figurative language is a notable gap, hindering a deeper understanding of his contributions and the shifting trends in the genre.

With respect to metaphor use, Scott's lyrical style is notable for its thematic diversity. His lyrics integrate personal experience, social observation, and cultural commentary within a narrative framework that is simultaneously unified and fragmented. His use of symbolism is particularly prominent; for instance, he employs the image "the throne" to represent power and ambition, tapping into hip-hop's ongoing fascination with status. Yet, he does so from a psychedelic perspective that feels distinctly his own. This uniqueness is further highlighted by his production style, where the imaginative language often mirrors adventurous sound choices, resulting in a richly layered experience for the listener. Unfortunately, most academic studies of hip-hop lyrics tend to overlook these interdisciplinary aspects, concentrating mainly on the text itself (Alfiyani, 2021). By adopting a corpus-based approach to Scott's lyrics, the present study aims to address this gap by examining how figurative language interacts with thematic and sonic elements to shape his artistic identity.

The scholarly significance of this study is underscored by Travis Scott's considerable influence on contemporary hip-hop. His ability to integrate colloquial language with complex metaphorical imagery has generated broad appeal across diverse audiences, from mainstream listeners to members of niche subcultures. His work prioritizes sensory immersion and mood over clear narrative messaging. This shift poses a challenge to traditional hip-hop analyses that typically favor coherent narratives or social critique (Dewi, 2020). By examining the figurative language in Scott's work and

charting its development from 2013 to 2023, this study not only highlights his stylistic evolution but also explores how his linguistic choices mirror broader trends in hip-hop's artistic and cultural landscape. Emerging computational and stylistic approaches to rap lyrics further emphasize the timeliness of this research, as they reveal socio-cultural patterns and emotional identity through figurative elements, yet leave room for artist-specific corpus analyses like this one (Budiman & Dwijayanti, 2025).

In summary, this study examines figurative language across Travis Scott's entire lyrical corpus, comprising 132 songs and a total of 65,841 words, from 2013 to 2023. The central research question concerns the frequency and function of figurative devices—including metaphor, hyperbole, and symbolism—in Scott's lyrics, and how these elements contribute to his thematic and artistic identity. To address this question, the study employs a corpus-based analytical framework grounded in cognitive and pragmatic theories. The analysis focuses on the ways in which Scott's figurative choices construct a distinctive lyrical style within contemporary hip-hop, with implications for corpus-based research in the domain of popular music.

Objective

1. To examine the types and functions of figurative language in Travis Scott's 132 songs (2013–2023) in order to uncover the creative and thematic depth of his lyrical style.
2. To examine the temporal distribution and developmental trends of figurative language usage across the ten-year timeframe (2013–2023).

Research Methodology

Population and Sampling

This corpus analysis explored Travis Scott's full lyrical repertoire from 2013 to 2023, sourced from AZLyrics (<https://www.azlyrics.com>). The dataset comprised 132 songs (65,841 words) from 5 studio albums, 3 mixtapes, and 1 compilation.

Tools and Equipment

Figurative language was identified and manually coded with reference to the theories of Lakoff and Johnson (1980), Grice's (1975) principle of quantity, and Black's (1962) interactional model. The following rhetorical devices were identified:

(1) Simile: comparisons made using words such as “like” or “as” (i.e., “*like Q-Dogs*”).

(2) Metaphor: a conceptual mapping between two domains in which one concept is understood and experienced in terms of another (Lakoff & Johnson, 1980), wherein language subtly hints at underlying conceptual connections (as in “*Molly in my Fanta*”).

(3) Personification: a figure of speech that attributes human qualities to non-human or inanimate entities (e.g., “*diamonds dancing*”).

(4) Hyperbole: the use of exaggerated statements not meant to be taken literally (e.g., *he ran 12 red lights*).

(5) Allusion: proper nouns that point to people, culture or historical events or periods (e.g., “*Michael Jordan*”).

(6) Onomatopoeia: onomatopoeic words which can be defined as the words that mimic the sounds that the things they refer to produce (e.g., “*skrrt*”).

(7) Irony: a literary device in which the intended meaning differs from, or is contrary to, the literal meaning, often used for humorous or critical effect (e.g., “*No mistakes, yeah, I’m flawless*”).

(8) Double entendre: a phrase or expression that can be interpreted in two different ways, one of which is often indirect or suggestive (e.g., “*move on the drop*”).

(9) Paradox: a statement that appears self-contradictory or logically impossible, yet reveals a deeper truth (e.g., “*I don’t want to cop it, but I had to*”).

(10) Symbolism: the use of symbols to represent abstract ideas, qualities, or concepts beyond their literal meaning (e.g., “*throne*”).

Patterns of figurative language use were measured using Excel, which allowed for systematic tracking and quantification of recurring themes and stylistic tendencies. This approach supported a more comprehensive assessment of Travis Scott’s lyrical style and thematic engagement in his corpus.

Data Collection

The data collection and processing workflow included directly copying the text content from AZLyrics. A stringent quality control process ensued, which included hand-evaluating a 5% random sample of the words (9 songs). During preparation, web-specific features (such as adverts and hyperlinks) and formatting errors were deleted and

documented. All texts were then converted to UTF-8 encoded plain text using Notepad to ensure compatibility with future analysis tools.

Data Analysis

In the study, researchers manually measured the level of figurative language devices in Travis Scott's lyrics using Microsoft Excel. The process included:

(1) Removing non-lyrical elements, such as advertisements and navigation links, and converting the text into UTF-8 plain text format.

(2) Annotation of the identified figurative devices according to the theoretical definitions (Lakoff & Johnson, 1980; Grice, 1975; Black, 1962).

(3) Turning to the second research question, each lyric was analyzed in order to point out whether and in what way it employed figures of speech (metaphor, hyperbole, etc.).

(4) A tabular summary of the works, together with Excel functions (such as COUNTIF and pivot tables), was prepared to determine: The frequency of each device per song or album.

- Distribution trends over time (2013–2023).

- Intercoder reliability: The researchers pilot tested the methodology with 10% of the corpus (i.e., the researchers used two inter-raters with expertise in linguistics and figurative language analysis, and both inter-rater reliability coefficients exceed Cohen's $K = 0.80$ for 13 songs).

- Cross-verification: 9 songs were selected randomly for manual execution to compare the Excel counts with the human coding done for analysis.

Results

1. The types and functions of figurative language in Travis Scott's 132 songs (2013–2023)

Table 1 Frequency and Percentage of Figurative Language Devices in Travis Scott's Lyrics (2013–2023)

No.	Figurative Language	Occurrences	Percentage
1.	Metaphor	617	21.99%
2.	Hyperbole	445	15.86%
3.	Symbolism	344	12.26%
4.	Allusion	331	11.80%
5.	Double Entendre	304	10.83%
6.	Simile	221	7.87%
7.	Onomatopoeia	203	7.23%
8.	Personification	160	5.70%
9.	Paradox	104	3.71%
10.	Irony	77	2.74%
Total		2,806	100%

Note: Based on manual annotation of 132 songs (65,841 words).

Table 1 revealed that Metaphor was the most frequently used figurative language in Travis Scott's song lyrics, accounting for 21.99% of all occurrences with 617 instances. This was followed by Hyperbole (15.86%, 445 occurrences) and Symbolism (12.26%, 344 occurrences). Conversely, Irony was the least common, making up only 2.74% with 77 occurrences. Personification and Paradox also represented smaller proportions at 5.70% and 3.71%, respectively. The total number of figurative language instances identified across all categories was 2,806.

Simile

In the lyrics of Travis Scott, similes—a figure of speech that draws comparisons between two different things using "like" or "as"—are used 221 times in the 2,806 instances analyzed. These comparisons enhance visual imagery and storytelling, making his words come alive. For instance, he says, "*Barking loud like Q-Dogs*," and "*Moving Wpeople like U-Hauls*" (Uptown – 2013 mix). Other memorable similes include "kick it like sushi" and "built like Cam Newton" (Too Many Options – 2014 mix), as well as "*big blood like Freddy in dreams*" and "*lay up like planks*" (Maria I'm Drunk – 2015). Additionally, there's "*Work it like a stripper*" and "*Driving to the venue like she's seeing no signs*" (Wonderful – 2016), along with "*Shake it real fast like Hot Sauce*" and "*Ballin' on 'em like Calvin Cambridge*" (Hot Sauce – 2016 mix). These similes forge strong,

relatable connections, contributing to Travis Scott's vibrant and captivating lyrical style. Functionally, these similes serve to anchor Scott's often abstract themes in recognizable cultural and physical realities, providing a sense of grounding and immediate accessibility to the listener while maintaining a high-energy lyrical pace.

Metaphor

Travis Scott's lyrics incorporate metaphors—figures of speech that describe one thing by asserting it is another—617 times out of the 2,806 analyzed, enriching his storytelling with depth and abstract imagery. These metaphors create striking, sometimes surreal associations that enhance the emotional and thematic layers of his music. For example, he reflects, "*Picture being locked in a box*" and "*my fifteen seconds last a little longer*" (Never Catch Me – 2015). Other notable metaphors include "I hope I wake up in another place" and "Lit like my wrist is" (Guidance – 2016), "*Molly and codeine in my Fanta*" and "*It's a lot of dreams in my Phantom*" (Raw Raw – 2016 mix). Further examples are "*Pull up with a broom, do a street-sweep*" and "*Swag on repeat, it's like a whole different world*" (Saint Laurent Mask – 2017), as well as "*I'm just bad, bad news*" and "*Back on the coffee bean*" (Coffee Bean – 2018). These metaphors are crucial to Travis Scott's unique style, blending introspection, luxury, and a dreamlike quality throughout his lyrics. From a functional perspective, these metaphors act as the primary cognitive vehicle for Scott's "psychedelic" aesthetic, transforming mundane objects into symbolic representations of altered states of consciousness and sensory abstraction.

Personification

In his lyrics, Travis Scott employs personification—a figure of speech that attributes human qualities to non-human entities—160 times across the 2,806 analyzed. This technique adds emotional richness and depth to his narratives, making inanimate objects feel more alive. For instance, he uses phrases like "*diamonds dancin'*" and "*numbers been killin'*" (Mo City Flexologist – 2014 mix), along with "*the vibe, it's immortal*" and "*this love won't grow*" (First Take – 2016), and "*sins controlling me*" and "*halos over me*" (Astrothunder – 2018). Other examples are "*Buddha bless this beat*" and "*her mouth kick it slick*" (Out West – 2019), in addition to "*I hear the demons clear when they callin',*" "*diamonds dancing on me,*" and "*streets stepped in and raised me*" (Telekinesis – 2023). Such instances inject energy and emotion into his lyrics, enhancing the surreal and immersive quality of his music. This technique functions to

breathe life into the material world of luxury and vice, granting agency to inanimate objects and thereby intensifying the surreal, immersive, and emotionally resonant quality of the musical experience.

Hyperbole

Hyperbole—the use of exaggerated statements not intended to be taken literally—appears 445 times in Travis Scott’s lyrics out of the 2,806 analyzed, highlighting emotions, achievements, and surreal imagery. His reliance on hyperbole intensifies storytelling, infusing his lyrics with dramatic flair. Examples include “*Thought I was in over my head*” and “*all my people are dead*” (Hell Of A Night – 2013 mix), “*Ran 12 red lights*” and “*Closet the mall*” (Moon Rock – 2017), and “*Wedding bands on my fist, shit is freezing*” alongside “*I’ve been locked in for so long, I done got dreads*” (Houstonfornication – 2018). Additional examples include “*all my cars inside tomato*” and “*I’m the one they say don’t play with*” (Highest in the Room (Remix) – 2019), as well as “*Every part of it is part of me*” and “*So much that I’m flyin’, unnaturally breathin’*” (Circus Maximus – 2023). These exaggerated expressions amplify the intensity of his lyrics, reinforcing the larger-than-life persona and dreamlike world often depicted in his songs. Functionally, hyperbole serves to amplify the artist’s “larger-than-life” persona, creating a heightened sense of drama that reinforces central themes of extreme success, rebellion, and the dreamlike intensity of his world.

Allusion

Allusions—references to notable people, places, or events—are present 331 times in Travis Scott’s lyrics out of 2,806 analyzed, enriching his music with connections to culture, history, and popular references. These nods create deeper meaning and relatability, often tying his lifestyle to iconic figures and brands. For instance, he mentions “*Tommy Hil, Bentley truck, Lambo or just with the Benz*” (Outside – 2016), “*Kyla Pratin’, Mick Jagger, Hidden Hills*” (Black Mass – 2016 mix), and “*ATL, this shit ludicrous*” (a nod to rapper Ludacris), alongside “*Montana and Rice*” (NFL players) and “*Michael Jordan*” (Dubai Shit – 2017). Other examples include “*Saint Nick, the Grinch, Mo Bamba*” (Who What – 2018) and “*Spike Lee, do the right thing, Chanel*” (Had Enough – 2019). These allusions enhance the narrative in his lyrics, grounding his themes in widely recognized cultural symbols. By invoking these symbols, Scott functionally positions his own lifestyle

and artistry within a global cultural hierarchy, using shared social knowledge to validate his status and create a deeper sense of relatability for a diverse audience.

Onomatopoeia

Onomatopoeia—words that phonetically imitate sounds—appears 203 times in Travis Scott's lyrics out of the 2,806 analyzed, injecting energy, rhythm, and emphasis into his music. These sound effects enliven the auditory experience, making his lyrics feel more dynamic and immersive. Examples include “*skrrt, brtt, wah*” (Sloppy Toppy – 2014 mix), “*Woo!, Oah!*” (3500 – 2015), and “*Pop it, Yeah*” (Wake Up – 2018). Other notable instances are “*Grr, Bah, Haha*” (GATTI – 2019) and “*Squeak, Squirt*” (I Know – 2023). These sounds contribute to the atmosphere of his tracks, heightening emotions, actions, and the overall intensity of his music. They play a crucial role in creating a visceral, auditory-focused experience that prioritizes mood and sensory immersion over linear narrative messaging.

Irony

Irony—a literary device where words or situations convey meanings that contrast with their literal interpretation—appears 77 times in Travis Scott's lyrics out of the 2,806 analyzed, adding depth and nuance to his storytelling. His use of irony frequently highlights contradictions in emotions, relationships, and success. For instance, he expresses, “*looked so good outside*” and “*Pops never gave me shit, but Pops ain't raised no bitch*” (Grey – 2014.mix), “*it was never love, I can tell now*” and “*ain't gon' lie, I remember how it feels*” (Impossible – 2015). Additionally, lines like “*what's mine is yours, what's yours is yours*” as well as “*I got love for you, but I'm not in love*” (First Take – 2016) present ironic contrasts. Other examples include “*fuck the money, never leave your people behind*” and “*it's never love, no matter what you try*” (Stop Trying To Be God – 2018), along with “*I might still eat McDonald's, but don't think I'm a Ronald*” (Circus Maximus – 2023). Such irony adds complexity to his lyrics, reflecting themes of success, love, and self-awareness. Functionally, irony adds a layer of psychological complexity, revealing the underlying contradictions, internal conflicts, and self-awareness that exist behind the rapper's public image of success.

Double Entendre

In Travis Scott's lyrics, double entendre—a figure of speech with dual meanings, often one innocent and one suggestive—occurs 304 times in the 2,806 analyzed, adding

layers of wordplay and deeper insights to his music. These clever ambiguities enhance the lyrical complexity and creativity. For instance, he says, “*checking out, never checking in*” and “*Rest In Peace’d a homie*” (Outside – 2016), along with “*I might just let you pour that for real*” and “*You know what you wearin’*” (Pour Up – 2016.mix), and “*Walk around with two drums, call that Under Arm*” (Where U From – 2017), which cleverly plays on both firearms and Under Armour. Other examples include “*move on the drop, flippin’ of paint, grippin’ the grain*” (No Bystanders – 2018) and “*Got mob ties, duckin’ boys in the blue*” (Gang Gang – 2019.com), referencing both law enforcement and gang affiliations. These double entendres heighten the depth and wordplay of his music, making his lyrics more captivating and thought-provoking. These ambiguities function to demonstrate Scott's linguistic prowess, engaging the listener in a "decoding" process that rewards cognitive attention and adds intellectual depth to the creative output.

Paradox

In Travis Scott's lyrics, paradox, contradictory statements revealing deeper truths, appears 104 times in the 2,806 analyzed, adding complexity and introspection to his music. These paradoxical phrases challenge conventional thinking and highlight conflicting emotions or situations. For example, he reflects, “*Missed existence, I don’t miss it, it’s not a secret*” (Chaz Interlude – 2013.mix), “*I don’t wanna cop it, but I had to cop it*” (Hold On – 2014.mix), and “*If he falls, will he fly? We’re in the same spot; how could you judge?*” (Wasted – 2015). Other instances include “*I feel like I’m chosen, I’m covered in gold, took nothing but five minutes*” (Yosemite – 2018) and “*Explorer, are you out there? What makes you say this isn’t utopia?*” (Sirens – 2023). These paradoxes create thought-provoking contrasts within his lyrics, reflecting themes of success, identity, and existential pondering. Paradoxes function to highlight existential pondering and inner turmoil, reflecting the mental toll and conflicting emotions associated with Scott's identity and status.

Symbolism

In his lyrics, Travis Scott employs symbolism—a literary device where objects, actions, or phrases embody deeper meanings—344 times out of the 2,806 analyzed, enriching his music with layered interpretations. His use of symbols conveys themes of success, wealth, struggle, and identity. For instance, he references “*the throne*” (symbolising power) and “*locks and chains*” (representing wealth/status), as well as

“white powers in position” (contextually touching on systemic racism) in Pray 4 Love (2015). Other examples include “green light” (indicating permission) and “top floor” (signifying success) in Goosebumps (2016), along with “Uber” (depicting convenience/luxury) and “Backwood” (symbolising relaxation) in Uber Everywhere (Remix) (2016 mix). Further symbolic references appear in Wake Up (2018) with “Ghost in the Lambo” (reflecting luxury/loss) and “Lucid dreaming” (pertaining to emotional control), while FeIn (2023) hints at secrecy and violence with “can’t give the zip code up” and “get rolled up.” These symbolic elements deepen his storytelling, allowing listeners to engage with his lyrics on multiple levels. Functionally, symbolism deepens the storytelling by providing layered interpretations, enabling listeners to engage with themes of success, struggle, and identity on multiple conceptual levels.

2. The temporal distribution and developmental trends of figurative language usage across the ten-year timeframe (2013–2023)

Table 2 Temporal Distribution of Figurative Language by Year (2013–2023) (%)

Year	Meta-phor	Hyper-bole	Symbo-lism	Double Entendre	Allu-sion	Simile	Onoma-topoeia	Person-ification	Para-dox	Irony
2013	26.82	15.91	8.18	9.09	10.45	9.09	4.09	8.18	4.09	4.09
2014	23.18	16.64	15.51	10.09	11.59	6.92	5.98	5.42	2.62	2.06
2015	23.67	17.46	12.43	10.95	10.06	5.33	6.21	6.80	4.44	2.66
2016	22.67	14.32	10.98	10.50	13.60	9.07	8.83	3.82	3.34	2.86
2017	19.93	14.59	11.39	11.39	17.44	8.19	11.03	3.20	1.78	1.07
2018	18.53	12.59	13.30	12.35	10.45	10.45	6.18	6.65	4.99	4.51
2019	19.59	18.92	10.81	12.16	10.14	6.76	9.46	4.73	4.05	3.38
2023	21.52	17.94	11.43							

Table 2 presents the evolution of Travis Scott's lyricism through a temporal analysis across the ten-year span of the corpus. The data reveals both stylistic consistencies and notable developmental shifts. Metaphor and hyperbole remained the foundational pillars of his style throughout the decade. Metaphors established his early sound (peaking at 26.82% in 2013) and remained highly prevalent through the release of Utopia (21.52% in 2023). However, a shift towards greater linguistic complexity is evident over time. The use of double entendre saw a steady increase, growing from 9.09% in

2013 to 12.35% during the Astroworld era in 2018, reflecting a more layered approach to his songwriting. Additionally, onomatopoeia experienced a significant surge during 2016–2017, peaking at 11.03% in 2017. This correlates directly with his heavy integration of vocal ad-libs to construct the highly atmospheric, trap-heavy soundscapes that defined his mid-career releases.

Discussion

A study of 132 song lyrics by Travis Scott highlights his sophisticated use of figurative language, which adds both creative flair and thematic richness to his music, with a total of 2,806 instances identified. Leading the way are metaphors, making up 21.99% (n = 617), followed closely by hyperbole at 15.86% (n = 445), symbolism at 12.26% (n = 344), and allusion at 11.80% (n = 331). Other significant forms include double entendre (10.83%, n = 304), simile (7.87%, n = 221), onomatopoeia (7.23%, n = 203), personification (5.70%, n = 160), paradox (3.71%, n = 104), and irony (2.74%, n = 77). Drawing on the work of Lakoff and Johnson (1980), Grice (1975), and Black (1962), these findings underscore Scott's talent for crafting a rich linguistic landscape that elevates his artistry. This dominance of metaphor and hyperbole resonates with findings from Budiman and Dwijayanti (2025), whose analysis of Eminem's lyrics similarly identified these two devices as the most prevalent figurative forms, suggesting a genre-wide preference for conceptual and affective exaggeration in rap music.

Notable metaphors like *"Molly and codeine in my Fanta"* and *"Swag on repeat, it's like a whole different world"* paint vivid, abstract images that enhance the emotional impact of his lyrics and contribute to a surreal, extravagant persona. Strictly speaking, these devices perform a macro-function of "Sensory Abstraction," shifting the focus from the linear storytelling found in traditional hip-hop to a more fragmented, mood-based experience. By prioritizing metaphor and symbolism over narrative realism, Scott's lyrics function as a linguistic mirror to his psychedelic production style, where meaning is conveyed through atmospheric resonance rather than literal plot progression.

Lines filled with hyperbole, such as *"Ran 12 red lights"* and *"all my cars inside tomato,"* amplify the intensity of his storytelling and reinforce a larger-than-life narrative. The symbolic references, like *"the throne"* (representing power) and *"Ghost in the Lambo"* (suggesting luxury and loss), add layers of meaning, while allusions to figures

like “*Michael Jordan*” and “*Saint Nick*” connect his themes to widely recognized cultural references, enhancing their relatability. These devices function to construct a “Linguistic Identity” that balances high-status commercial success with niche subcultural depth. While hyperbole establishes his dominant public persona, the use of irony and paradox functions to provide “Conceptual Insight”—highlighting the inner turmoil and existential contradictions that accompany global fame, thus humanizing the larger-than-life figure.

Additionally, the clever wordplay found in double entendres (e.g., “*move on the drop, flippin’ of paint*”) and similes (“*Barking loud like Q-Dogs*”) injects vibrancy and depth, drawing listeners in. Less frequently seen devices, such as onomatopoeia (“*skrrt, brrt, wah*”), personification (“*diamonds dancin’*”), paradox (“*I don’t wanna cop it, but I had to cop it*”), and irony (“*I might still eat McDonald’s, but don’t think I’m a Ronald*”), each add their unique flavor. The onomatopoeic expressions enhance the beat, while personification breathes life into concepts; paradox reveals inner turmoil, and irony highlights contradictions, all of which deepen the complex themes surrounding success, identity, and excess. This dense variety of devices suggests that the “New Subgenre” of psychedelic lyricism is defined not by a lack of clarity, but by a functional commitment to ambiguity, allowing the artist to navigate multiple layers of meaning simultaneously.

From a temporal perspective, the ten-year trajectory (2013–2023) strongly supports the maturation of Scott’s “Psychedelic Lyricism.” While his baseline reliance on metaphor has continuously provided sensory abstraction, the longitudinal data highlights a structural evolution. The noticeable increase in double entendres in his post-2018 work suggests a transition from purely mood-based imagery towards deliberate semantic ambiguity, challenging listeners to decode overlapping themes of wealth, trauma, and status. Furthermore, the peak usage of onomatopoeia between 2016 and 2017 underscores a specific era where Scott effectively weaponized phonetics over traditional semantics, utilizing vocalizations as rhythmic instruments. This chronological development demonstrates that Scott’s figurative language is not static; rather, it has dynamically adapted to complement his increasingly complex and multi-layered musical production over the decade.

In comparison to Yunos and Francis’s (2023) analysis of Taylor Swift’s “Folklore”, which also featured metaphor (31.40%) and hyperbole (25.58%) at the forefront but lacked irony, Scott’s extensive range of styles—including irony and double entendres—

reflects a hip-hop emphasis on wordplay and contrast. Mahakaew's (2020) examination of speeches at the Golden Globes, where hyperbole takes precedence and similes are eschewed, contrasts with Scott's more balanced approach, hinting at genre-specific priorities: speeches tend to favor hyperbole, while Scott's lyrics intertwine rich imagery and cultural references. Furthermore, Aras et al. (2024), in their corpus analysis of twenty-five Spotify global hit songs of 2023, similarly found metaphor (38%) and hyperbole (20%) to be the two most dominant figurative devices across multiple genres, reinforcing the view that these forms carry particular expressive power in contemporary popular music, regardless of genre.

Theoretically, these findings align with Lakoff and Johnson's concept of metaphor as a cognitive tool, Grice's notions of implicature in irony and paradox, and Black's focus on the evocative strength of symbolism, illustrating how figurative language conveys meaning that transcends the literal. From a practical standpoint, this research could provide songwriters with a valuable framework for employing a diverse range of figurative language to create compelling narratives, and it may serve as a useful resource for music education or the study of song lyrics.

This study demonstrates that Travis Scott's lyrical style is characterized by a dense and diverse use of figurative language, particularly metaphor, hyperbole, and symbolism. These devices contribute to a psychedelic, emotionally immersive aesthetic that redefines hip-hop's expressive norms. Pedagogically, the findings suggest that corpus-based lyric analysis can be a valuable tool in music education, stylistics, and creative writing.

Limitations include the single-artist focus, which restricts generalizability to other hip-hop artists or genres. Future research should expand the corpus to include cross-genre or cross-artist comparisons, and explore listener interpretation of figurative language using reception-based methods.

Suggestions

Future research could extend this corpus-based approach to other music genres such as rock and pop to enable cross-genre comparisons of figurative language use, and broaden the theoretical scope beyond Lakoff and Johnson's framework to incorporate perspectives from diverse cultural and linguistic contexts.

Body of New Knowledge

Based on the quantitative findings and qualitative analysis, this research proposes a new conceptual framework, visualized in Figure 1, that captures the essence of Scott's lyrical innovation.

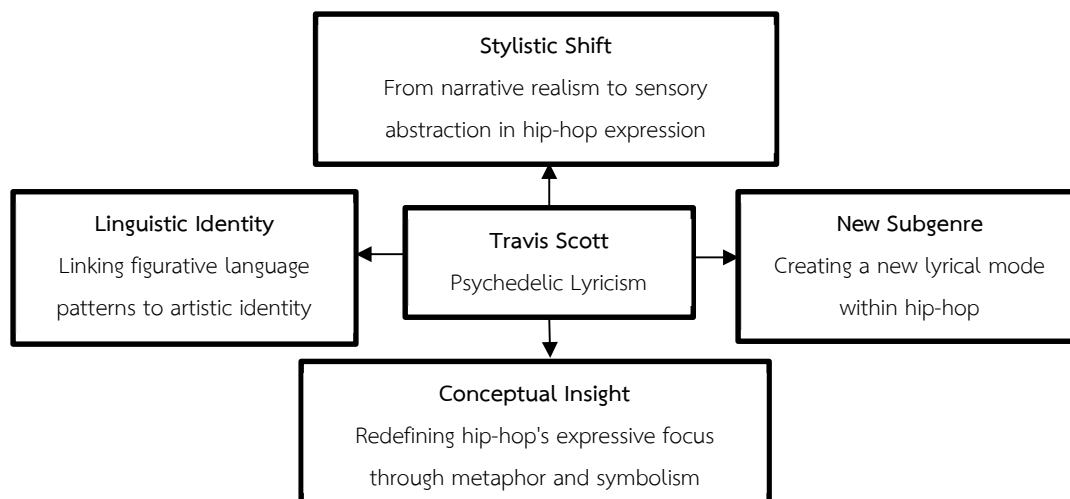

Figure 1 Travis Scott's Psychedelic Lyricism: Redefining Hip-Hop's Expressive Focus

Source : Synthesized by the author

Travis Scott's figurative language creates a psychedelic, emotionally-driven lyrical identity that redefines hip-hop's use of metaphor and symbolism, shifting the genre's expressive focus from narrative realism to sensory abstraction.

References

- Alfiyani, W. (2021). Type and meaning of the figurative language found in Niki's selected songs' lyrics. *Jurnal CULTURE: Culture, Language, and Literature Review*, 8(2), 156–169. <https://doi.org/10.47134/jpbi.v1i4.738>
- Aras, B., Bozkurt, S., & Önen, S. (2024). Exploring figurative language usage in contemporary music: Pedagogical implications for English language instruction. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 18(2), 29–51. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13860646>
- Black, M. (1962). *Models and metaphors: Studies in language and philosophy*. Cornell University Press.

- Budiman, R. A., & Dwijayanti, D. (2025). Voices of emotion: Figurative language and identity construction in Eminem's rap lyrics. *Translation and Linguistics (Translating)*, 5(2), 180–189. <https://doi.org/10.20961/translng.v5i2.105168>
- Caulfield, K. (2018). *Travis Scott's 'Astroworld' bows at No. 1 on Billboard 200 chart with 2018's second-largest week for an album*. Retrieved February 5, 2025, from <https://www.billboard.com/pro/travis-scott-astroworld-no-1-billboard-200-album-chart/>
- Dewi, L. A. (2020). *Figurative language in Maher Zain's song lyrics* [Master's thesis, State Institute of Islamic Studies Ponorogo]. https://etheses.iainponorogo.ac.id/10310/1/SKRIPSI%20LAILA%20ALVIANA%20DEWI_210916084.pdf
- Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation. In P. Cole, & J. L. Morgan. (Eds.), *Syntax and semantics 3: Speech acts* (pp. 41-58). New York: Academic Press.
- IFPI. (2025). *Global Music Report 2025: State of the Industry*. International Federation of the Phonographic Industry.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Mahakaew, V. (2020). A study of figurative language in Academy Award acceptance speeches. In *Proceedings of the RSU International Research Conference 2020* (pp. 1473–1481). Rangsit University.
- Yunos, N. S. E. M., & Francis, F. P. F. G. (2023). The study of figurative language in Taylor Swift's lyrics in the 'Folklore' album: A pragmatic analysis. *International Journal of Modern Languages and Applied Linguistics*, 7(2), 16–37. <https://doi.org/10.33752/teflics.v2i2.3434>

การศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

A Study of the Environment and Problems in Using Smart Classroom at Uttaradit Rajabhat University

นภา มิ่งนัน¹ | Napha Mingnan¹

Received: 4 กุมภาพันธ์ 2569 Revised: 29 เมษายน 2569 Accepted: 29 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในห้องเรียนอัจฉริยะ และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีต่อห้องเรียนอัจฉริยะ โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่เข้าใช้งานห้องเรียนอัจฉริยะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 351 คน โดยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายคืออาจารย์ผู้สอน จำนวน 14 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอัจฉริยะ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนการจัดพื้นที่ในห้องเรียนมีความพึงพอใจพื้นที่ในห้องเรียนสนับสนุนให้อาจารย์และนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอนได้ดี ปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะโดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าการจัดพื้นที่ในห้องเรียนไม่มีพื้นที่สำหรับเก็บสิ่งของทำให้นักศึกษาต้องวางหนังสือและอุปกรณ์การเรียนบนเก้าอี้เลคเชอร์ สำหรับอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะคือการจัดวางเครื่อง Think Smart Hub แบบหน้าจอสัมผัสมีสายไฟจำนวนมากที่ใช้เชื่อมต่ออุปกรณ์ต่าง ๆ มักพันกัน และแนวทางการแก้ไขปัญหา ควรปรับเปลี่ยนโต๊ะและเก้าอี้ที่มีน้ำหนักเบา

¹ นักเอกสารสนเทศ ชำนาญการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

E-mail: napha17@uru.ac.th

¹ Information Technician, Professional Level, Office of Academic Resources and Information Technology, Uttaradit Rajabhat University E-mail: napha17@uru.ac.th

มีข้อเสนอ เพื่อความยืดหยุ่นในการจัดรูปแบบการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับพื้นที่นั่งและจัดกิจกรรมกลุ่มหรือรายบุคคลได้อย่างสะดวก

คำสำคัญ : สภาพแวดล้อม, ปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ, ห้องเรียนอัจฉริยะ

Abstract

This research aimed were to study student satisfaction with the smart classroom learning environment and to examine problems and suggestions regarding smart classrooms. Quantitative data was collected from a sample of 351 students using the smart classroom in the first semester of the 2025 academic year, selected using a convenience sampling method. The instrument used was a satisfaction questionnaire. Statistical analysis was performed using statistical software to calculate frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data was collected from a target group of 14 instructors selected based on their experience in managing smart classroom teaching. The instrument used was a semi-structured interview, which was analyzed using content analysis. The results showed that overall satisfaction with the smart classroom environment was high across all aspects. Students were particularly satisfied with the willingness of staff to provide services. Regarding the classroom layout, students were satisfied that it supported good interaction between instructors and students during teaching. Overall, problems using the smart classroom were high. These included a lack of storage space, forcing students to place books and learning materials on lecture chairs. Regarding the smart classroom equipment and technology, the Think Smart Hub with its touch screen had numerous tangled wires connecting various devices. Suggested solutions included replacing the desks and chairs with lightweight, wheeled ones to provide more flexibility for modern learning arrangements, allowing students to easily adjust seating arrangements and organize group or individual activities.

Keywords : Environment, Problems with Smart Classroom Use, Smart Classroom

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ พร้อมทั้งทางร่างกายและสติปัญญา รวมทั้งต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 โดยได้กำหนดประเด็นในการขับเคลื่อนให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา ทั้งนี้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ.2561-2580) ได้กำหนดแผนย่อยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้ใช้ฐานความรู้และระบบคิดในลักษณะสหวิทยาการ การจัดกิจกรรมที่ผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาทักษะและการพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติแบบสะท้อนคิดและการกำกับการเรียนรู้ตนเองของผู้เรียนที่เน้นทักษะอาชีพและทักษะชีวิต สำหรับในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570 ได้กำหนดหมุดหมายที่ 12 ประเทศไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบสนองต่อโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยมีเป้าหมายที่ต้องการให้คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพในทุกช่วงวัยให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) ดังที่ สิริรัตน์ จรรย์รัตน์ และคณะ (2567) กล่าวว่าการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียนและการบริหารจัดการห้องเรียนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในบริบทการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีให้มาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้งานสามารถจัดการเรียนรู้ได้เสมือนจริงมากยิ่งขึ้น

ห้องเรียนอัจฉริยะ หรือ Smart Classroom จัดได้ว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่นำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้วยตนเอง ทำให้มหาวิทยาลัยจำนวนมากลงทุนพัฒนาห้องเรียนอัจฉริยะเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ตอบสนองต่อผู้เรียนยุคดิจิทัลและรองรับนโยบายการพลิกโฉมการศึกษา ห้องเรียนอัจฉริยะผสมผสานเทคโนโลยีสารสนเทศ พื้นที่ทางกายภาพและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน (Zou et al., 2025) การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนอัจฉริยะยังส่งเสริมการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างกระตือรือร้นมากกว่าการเรียนการสอนแบบเดิม ผู้เรียนเกิดความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้น ขณะที่ผู้สอนสามารถใช้เทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรสร้างบทเรียน และประเมินผลผ่านเครื่องมือออนไลน์ โดยห้องเรียนอัจฉริยะมีจุดเด่นสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ 1) การเข้าถึงที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา 2) ความสะดวกสบาย เรียนรู้ได้ตามจังหวะและความต้องการของตนเอง 3) การใช้สื่อผสมผสาน เรียนรู้ผ่านวิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว และสื่ออินเทอร์แอคทีฟ 4) การเรียนรู้แบบมีชีวิตชีวา มีกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ เช่น การอภิปราย การซักถาม และการประชุมทางไกล 5) แหล่งทรัพยากรที่สมบูรณ์ ค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์และฐานข้อมูลออนไลน์ที่ทันสมัย 6) การลดต้นทุนการศึกษา ลดค่าใช้จ่ายจากการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้วยระบบออนไลน์ 7) การเพิ่มศักยภาพในการสอน ผู้สอนสามารถดูแลผู้เรียนจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8) การตอบสนองอย่างรวดเร็ว ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น อีเมล แชต และฟอรัมเพื่อสื่อสารแบบเรียลไทม์ (Realtime) ดังนั้นห้องเรียน

อัจฉริยะจึงเป็นแนวทางการเรียนรู้แห่งอนาคตที่ช่วยปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล (บุญมีพรธรา และคณะ, 2568)

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา เนื่องจากเป็นบริบทที่รองรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์และการพัฒนาสมรรถนะตามกรอบผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญของห้องเรียนอัจฉริยะ โดยไม่ได้จำกัดเพียงการใช้เทคโนโลยี แต่รวมถึงการออกแบบพื้นที่ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสามารถส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียน รวมถึงช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดและพฤติกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดพื้นที่ให้เอื้อต่อปฏิสัมพันธ์และการเคลื่อนไหว ยังช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือและเฉพาะบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ และการจัดพื้นที่ ล้วนมีผลต่อสมาธิและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นห้องเรียนอัจฉริยะจึงต้องบูรณาการมิติด้านกายภาพ เทคโนโลยีและการสอน (Bautista & López-Costa, 2025) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ประกอบด้วยอย่างน้อยสามมิติสำคัญ ได้แก่ 1) มิติด้านกายภาพครอบคลุมการจัดผังห้องเรียน เพอร์นิเจอร์ ความยืดหยุ่นของพื้นที่ แสง เสียง คุณภาพอากาศ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ใช้ การออกแบบพื้นที่เรียนรู้คำนึงถึงความยืดหยุ่น ความสบายและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดที่นั่ง สามารถสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือและลดอุปสรรคทางกายภาพต่อการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน 2) มิติด้านเทคโนโลยี คือการจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ระบบเครือข่าย อุปกรณ์แสดงผล อุปกรณ์สื่อสารและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้และใช้งานง่าย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสานและการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีไม่เพียงเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสอน หากแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงชุมชนการเรียนรู้ บรรยากาศในชั้นเรียน 3) มิติด้านสังคม-จิตวิทยา เน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจ ปลอดภัยและมีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่แข็งแกร่งเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ นักศึกษา รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นหรือตั้งคำถาม

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ สู่การเป็นมหาวิทยาลัยดิจิทัล (Digital University) โดยการนำเอา รูปแบบวิธีการของห้องเรียนอัจฉริยะมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนรองรับการให้บริการการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสานได้แก่ Onsite / Online / Hybrid Smart ซึ่งระบบห้องเรียนอัจฉริยะในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ได้ติดตั้งอาคารเรียนต่าง ๆ ได้แก่อาคารคณะครุศาสตร์ อาคารคณะวิทยาการจัดการ อาคารภูมิราชภัฏ อาคาร ICIT และอาคาร GE เพื่อรองรับการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาด้วย อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงช่วยตอบสนองการเรียนรู้ในห้องเรียนและทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จากแนวคิดและหลักการต่าง ๆ ข้างต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรสายสนับสนุนที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแล ให้บริการและให้คำปรึกษาแก่อาจารย์และนักศึกษา ใ้การใช้งานห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่ายังมีช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีที่จัดเตรียมไว้กับพฤติกรรมการใช้งานจริง ผู้ใช้งานจำนวนมากยังประสบปัญหาอุปสรรค ทั้งในด้านความพร้อมของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ความเสถียรของระบบเครือข่าย หรือแม้กระทั่งความกังวลใจในการใช้อุปกรณ์ รวมถึงอุปสรรคการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะเป็นปัญหาเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกัน เริ่มจากการใช้งานไม่เต็มศักยภาพ เนื่องจากอาจารย์ยังยึดติดการสอนรูปแบบเดิม ซึ่งมีสาเหตุหลักจากช่องว่างด้านทักษะดิจิทัลและการขาดความเชี่ยวชาญในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการสอน เมื่อรวมกับข้อจำกัดด้านการบำรุงรักษาและระบบสนับสนุนในพื้นที่ที่ล่าช้า ทำให้อาจารย์ขาดความมั่นใจและกลับไปใช้วิธีสอนแบบดั้งเดิม ส่งผลให้นวัตกรรมทางการศึกษาไม่เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มักถูกสะท้อนผ่านการแจ้งซ่อมหรือการร้องเรียนในลักษณะไม่เป็นทางการทำให้ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ชัดเจนและเป็นระบบในการนำมาวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจและประสิทธิภาพการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษา ทำให้เกิดความสูญเสียทางงบประมาณในการบำรุงรักษาที่ไม่ตอบโจทย์ แม้สถาบันอุดมศึกษาจะมีการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง แต่งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นเพียงมิติของการจัดซื้อครุภัณฑ์ โดยยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่สะท้อนถึงประสบการณ์การใช้งานจริง ช่องว่างสำคัญที่พบคือความย้อนแย้งระหว่างเทคโนโลยีที่ทันสมัยกับอัตราการใช้งานที่ต่ำ เนื่องจากขาดการศึกษาปัจจัยขัดขวางเชิงพฤติกรรม เช่น ความกังวลต่อระบบที่ซับซ้อนและเสถียรภาพของอุปกรณ์ที่ขาดการบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะทำหน้าที่เป็นกลไกในการสะท้อนเสียงของอาจารย์และนักศึกษา โดยเริ่มจากการสำรวจความพึงพอใจและวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึกจากมุมมองของผู้ใช้งานโดยตรง เพื่อนำเสียงสะท้อนเหล่านั้นมาสังเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดรวมถึงสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ใช้บริการที่มีต่อสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและการจัดการข้อเสนอแนะที่มีต่อสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสานจาก 2 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อวัดระดับความพึงพอใจสภาพแวดล้อม ปัญหาและข้อเสนอแนะของนักศึกษา ครอบคลุมตัวแปรและประเด็นศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน ด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียนและด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจารย์ได้ประสบระหว่างดำเนินการสอนและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารและงานวิจัย กำหนดแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นสร้างแบบสอบถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองกับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดลองมาหาค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

2. แบบสัมภาษณ์ ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากบทที่ 2 เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบโครงสร้างของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ก่อนนำไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Try out) กับอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ที่ใช้งานห้องเรียนอัจฉริยะในอาคารเรียนอื่น ๆ (ที่ไม่ใช่อาคาร GE) จำนวน 3 คน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูล จากผลการทดลองใช้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ภาษาให้มีความเป็นกันเองและเข้าใจง่ายขึ้น โดยหลีกเลี่ยงศัพท์เทคนิคทางคอมพิวเตอร์ที่ซับซ้อน และจัดลำดับข้อคำถามใหม่ โดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าถึงสภาพการใช้งานก่อน แล้วจึงถามเจาะลึกถึงปัญหาในด้านนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีความต่อเนื่อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. นักศึกษา (ผู้ให้ข้อมูลด้วยแบบสอบถาม)

1.1 ประชากร คือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนและเข้ามาใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ อาคาร GE ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 รวมจำนวนทั้งสิ้น 2,868 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 23 เมษายน 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เข้าใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ อาคาร GE คำนวณจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน จากประชากรทั้งหมด จำนวน 2,868 คน

1.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) จากนักศึกษาที่เข้ามาใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ อาคาร GE ภาคเรียนที่ 1/2568

2. อาจารย์ (ผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์)

2.1 กลุ่มเป้าหมาย คืออาจารย์ผู้สอน ที่มีภาระงานสอนและเข้าใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ อาคาร GE ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 14 คน

2.2 การเลือกกลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนในห้องเรียนอัจฉริยะ อาคาร GE

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google forms) โดยให้นักศึกษาสแกนผ่านคิวอาร์โค้ด (QR code) และจัดทำแบนเนอร์ (Banner) โดยขอความร่วมมืออาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชาที่สอนในห้องเรียน เพื่อเชิญชวนนักศึกษาเข้าร่วมตอบแบบสอบถามออนไลน์ พร้อมแนบแบนเนอร์ (Banner) ประชาสัมพันธ์และขออนุญาตเข้าพบนักศึกษาช่วงก่อนหรือหลังคาบเรียน โดยใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที เพื่อประชาสัมพันธ์

2. แบบสัมภาษณ์ การเตรียมการและการนัดหมาย ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับอาจารย์กลุ่มเป้าหมายเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเบื้องต้น และขออนัดหมายวัน เวลา สถานที่ที่อาจารย์สะดวกในการให้สัมภาษณ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ตามความสมัครใจ ทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าหรือผ่านระบบวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการส่งอีเมลหรือติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อยืนยันการนัดหมายล่วงหน้าก่อนถึงวันสัมภาษณ์อย่างน้อย 1 วัน สำหรับการดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ตามตารางนัดหมายและมีขั้นตอนปฏิบัติ คือการแนะนำและสร้างความคุ้นเคย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนและระยะเวลาที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ ประมาณ 30-45 นาที/คน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง และการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล ขออนุญาตและความยินยอม (Informed Consent) ในการจัดบันทึกและบันทึกเสียงการสนทนา โดยรับรองการรักษาความลับของข้อมูล จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เริ่มจากคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ จากนั้นเข้าสู่ประเด็นปัญหาและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และข้อเสนอแนะ โดยผู้วิจัยจัดบันทึกประเด็นสำคัญควบคู่กับการบันทึกเสียงตลอดการสนทนา สำหรับการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ภายหลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของไฟล์เสียงและข้อมูลจากการจัดบันทึกทันที เพื่อป้องกันความผิดพลาดและให้มั่นใจว่าได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เริ่มจากการถอดความข้อมูลจากระบบบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนามอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกตามประเด็นสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน 2) ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน 4) ด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียน 5) ด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงห้องเรียนอัจฉริยะ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ภายใต้เลขที่ URU-REC No.033/2568 โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยและมีมาตรการในการปกป้องสิทธิ ความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ (Smart Classroom) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73 กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 58 สังกัดคณะครุศาสตร์ ร้อยละ 44 ห้องเรียนที่เข้าเรียนคือห้อง 10211 ร้อยละ 30.5 ช่วงเวลาที่นักศึกษามาเรียน เวลา 08.30 – 13.30 น. ร้อยละ 79.5 และความถี่ใน 1 สัปดาห์นักศึกษามาเรียนตลอดทั้งวัน คิดเป็นร้อยละ 30

1.2 ความพึงพอใจโดยรวมสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษาความพึงพอใจโดยรวมสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ ในภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ	4.15	0.75	มาก
ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน	4.11	0.68	มาก
ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ	4.10	0.85	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน	4.07	0.89	มาก
ด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียน	4.14	1.11	มาก
ภาพรวม	4.11	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจโดยรวมสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาแต่ละรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.75) ลำดับรองลงมาคือด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.68) และด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.85)

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสภาพแวดล้อมการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ ในภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน	3.78	1.15	มาก
ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ	3.74	1.17	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน	3.65	1.05	มาก
ด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียน	3.55	1.23	มาก
ด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ	3.39	1.27	ปานกลาง
ภาพรวม	3.62	1.17	มาก

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการใช้ห้องเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.17) เมื่อพิจารณาแต่ละรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 1.15) ลำดับรองลงมาคือด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.17) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 1.05)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาสภาพแวดล้อมในห้องเรียนอัจฉริยะ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจ และปัญหาสภาพแวดล้อมในห้องเรียนอัจฉริยะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจ	จำนวนคน	ร้อยละ
1. จำนวนเก้าอี้เลคเชอร์มีเพียงพอสำหรับนักศึกษา	21	5.90
2. เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว เมื่อประสบกับปัญหาการเชื่อมต่ออุปกรณ์ระบบต่าง ๆ	15	4.20
3. สีทาผนังในห้องเรียน เป็นสีที่สบายตา	11	3.10
ภาพรวม	47	13.2
1. เก้าอี้เลคเชอร์ชำรุดหลายตัว ทำให้นั่งไม่ค่อยสะดวก ต้องเสียเวลากับการปรับทำนั่งแทนที่จะโฟกัสกับการเรียนการสอน และความรู้สึกไม่สะดวกสบายทางกายภาพเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้อย่างมาก	79	22.5
2. เก้าอี้เลคเชอร์ที่มีโต๊ะเขียนติดอยู่กับตัวเก้าอี้ มีพื้นที่ของโต๊ะเขียนที่แคบหรือมีขอบไม่เพียงพออาจทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น iPad, โน้ตบุ๊ก หรือหนังสือตกได้ง่าย ซึ่งไม่เหมาะสมกับการเรียนในยุคดิจิทัลที่นักศึกษาต้องใช้อุปกรณ์เสริมจำนวนมาก	64	18.2
3. บริเวณพื้นที่หน้าห้องเรียน รวากันตก และโดยรอบของหน้าห้องมีมูลของนกพิราบ	56	15.9
ภาพรวม	199	56.4

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจ พบว่าจำนวนเก้าอี้ เลคเชอร์มีเพียงพอสำหรับนักศึกษา ร้อยละ 5.90 รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว เมื่อประสบกับปัญหาการเชื่อมต่ออุปกรณ์ระบบต่าง ๆ ร้อยละ 4.20 และสีทาสีผนังในห้องเรียนเป็นสีที่ สบายตา ร้อยละ 3.10 สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่าเก้าอี้เลคเชอร์ ขาดหลายตัว ทำให้นักเรียนต้องเสียเวลากับการปรับที่นั่งแทนที่จะโฟกัสกับการเรียนการสอน และ ความรู้สึกละเลยสวดสบายทางกายภาพเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้อย่างมาก ร้อยละ 22.5 รองลงมาคือเก้าอี้ เลคเชอร์ที่มีโต๊ะเขียนติดอยู่กับตัวเก้าอี้ มีพื้นที่ของโต๊ะเขียนที่แคบหรือมีขอบไม่เพียงพออาจทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น iPad, โน้ตบุ๊ก หรือหนังสือตกได้ง่าย ซึ่งไม่เหมาะสมกับการเรียนในยุคดิจิทัล ที่นักศึกษาต้องใช้อุปกรณ์เสริมจำนวนมาก ร้อยละ 18.2 และบริเวณพื้นที่หน้าห้องเรียน บริเวณราวกันตก และบริเวณโดยรอบของหน้าห้องมีมูลของนกพิราบ ร้อยละ 15.9

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน มีดังนี้

2.1.1 ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน พบว่าการจัดวางที่นั่งแบบแถวตอน ตายตัว เป็นอุปสรรคสำคัญในการทำกิจกรรมที่เน้นการทำงานกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน

2.1.2 ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่าอาจารย์มีความพึงพอใจ อุปกรณ์หลัก ได้แก่ เครื่อง Think SmartHub ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการทำงานร่วมกันแบบดิจิทัลที่อำนวยความสะดวกในการควบคุมและสั่งการ รวมถึงเครื่อง Think SmartHub สร้างขึ้นบนแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน เช่น Microsoft Teams และได้รับการออกแบบให้มีปุ่มควบคุมที่ชัดเจนสำหรับการเปิด-ปิดจอแสดงผล การเลือกแหล่งสัญญาณและการควบคุมเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟีเจอร์ การเริ่มต้นการประชุมด้วยการสัมผัสเพียงครั้งเดียว เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ลดความซับซ้อนในการตั้งค่า ห้องเรียนทำให้ผู้สอนสามารถเริ่มการสอนแบบไฮบริดหรือการประชุมออนไลน์ได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น

2.1.3 ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในห้องเรียน พบว่าเก้าอี้เลคเชอร์แบบเดิม ถึงแม้จะแข็งแรงทนทานต่อการใช้งานของนักศึกษาที่มาเรียนทุกวัน แต่การที่ไม่มีล้อเลื่อนและมีน้ำหนักมากทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบห้อง บางห้องเรียนการจัดวางที่นั่งแบบแถวตอน ตายตัว จึงเป็นอุปสรรคทางกายภาพที่สำคัญที่สุดในการทำกิจกรรมที่เน้นการทำงานกลุ่ม การระดมสมอง หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.1.4 ด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียน พบว่าห้องเรียนมีการจัดการแสงสว่าง ที่ทั่วถึง และอุณหภูมิที่เหมาะสม และการควบคุมเสียงรบกวนจากภายนอก ซึ่งเป็นรากฐานที่ดีในการรักษาสมาธิของนักศึกษาและช่วยให้นักศึกษาไม่รู้สึกเหนื่อยหน่ายหรือตื่นตื้นตันจนเกินไป ส่งผลดีต่อสุขภาพ

และการจัดจอในการเรียนรู้ นอกจากนี้การควบคุมเสียงรบกวนก็ทำได้ดี โทนสีผนังที่สร้างบรรยากาศที่ดี
อย่างไรก็ตามบ้างห้องพบปัญหาเสียงก้องสะท้อนภายใน

2.1.5 ด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ พบว่าสำนักวิทยบริการฯ ได้จัดเจ้าหน้าที่ประจำ
เพื่อดูแลและอำนวยความสะดวกช่วยเหลือสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในวันและเวลาราชการ
โดยเจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้นและมีความพร้อมในการให้บริการสูง รวมถึงได้จัดเตรียมคู่มือ
การใช้งานพื้นฐานสำหรับอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้อาจารย์สามารถศึกษาวิธีเชื่อมต่อและแก้ไขปัญหา
เบื้องต้นได้ด้วยตนเอง

ตอนที่ 3 แนวทางและข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ

3.1 ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน ควรปรับเปลี่ยนโต๊ะ เก้าอี้ที่มีน้ำหนักเบาทำให้
เคลื่อนย้ายได้ง่ายพร้อมมีระบบล็อก เพื่อให้สามารถปรับรูปแบบห้องเป็นกลุ่มย่อยหรือรูปตัวยู (U-shape)
ได้ทันที ซึ่งเก้าอี้ที่มีล้อเลื่อนจะช่วยเพิ่มพื้นที่ว่างสำหรับผู้สอนในการเข้าถึงนักศึกษาแต่ละกลุ่ม และ
กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ห้องเรียนอัจฉริยะของมหาวิทยาลัยกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
ร่วมกันที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

3.2 ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ ควรติดตั้งเครื่องบันทึกการเรียน
การสอนให้ครบทุกห้อง หรือใช้ซอฟต์แวร์บันทึกที่เข้ากันได้ในทุกห้อง เพื่อให้การสร้างเนื้อหาดิจิทัลมี
ความสม่ำเสมอ สำหรับรองรับระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System :
LMS) เข้ากับระบบห้องเรียนอัจฉริยะที่สามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการเรียนรู้
ออนไลน์ให้เป็นระบบเดียวกัน ช่วยให้อาจารย์สามารถจัดการเนื้อหา วัดผลและติดตามความก้าวหน้า
ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเอื้อต่อการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน ควรเพิ่มปลั๊กไฟที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย
ในพื้นที่ทำงานกลุ่มย่อยเพื่อให้การใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลของนักศึกษามีความต่อเนื่อง หรือจัดหากระดาน
ไวท์บอร์ดแบบพกพา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการระดมสมองของ
กลุ่มย่อย นอกจากนี้ควรส่งเสริมการใช้ไวท์บอร์ดออนไลน์ เช่น Canva Whiteboard ที่สามารถทำงาน
ร่วมกันแบบเรียลไทม์ (Realtime) และบูรณาการผลงานของกลุ่มย่อยเข้าสู่จอหลักผ่านเครื่อง Think
SmartHub ได้อย่างราบรื่น

3.4 ด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียน เนื่องจากห้องเรียนบางห้องมีผนังเรียบและ
ขนานกัน แม้ในปัจจุบันจะไม่ใช่ปัญหามากนักแต่เมื่อห้องถูกปรับเปลี่ยนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรม
ร่วมกัน ปัญหาเสียงก้องจะทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมากซึ่งจะลดความชัดเจนของการสื่อสารและ
บันทึกประสิทธิภาพของระบบ AV ที่ทันสมัย ควรพิจารณาถึงความจำเป็นที่ติดตั้งวัสดุดูดซับเสียง
เพื่อการสื่อสารในห้องเรียนอัจฉริยะมีความชัดเจนและมีคุณภาพ

3.5 ด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการสนับสนุนทางเทคนิคของ
ห้องเรียนอัจฉริยะ ควรกำหนดแนวปฏิบัติการให้บริการที่มีมาตรฐานซึ่งเป็นแนวทางภายในการบริหาร

จัดการงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยระบุขั้นตอน วิธีดำเนินงานและระยะเวลาในการตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน แนวปฏิบัติดังกล่าวควรจัดทำรูปแบบของมาตรฐานการให้บริการและการแก้ไขปัญหาทางเทคนิค เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ และเป็นหลักประกันให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจว่าการสนับสนุนจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องสภาพแวดล้อมและปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ พบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.85) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงปัญหาการใช้งานในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.17) ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. พื้นที่การเรียนรู้ในห้องเรียน ผลการวิจัยสะท้อนว่าการจัดพื้นที่แบบเดิมที่เป็นแถวตอนตายตัวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำกิจกรรมกลุ่ม แม้นักศึกษาจะพึงพอใจว่าพื้นที่ในห้องเรียนเอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ แต่ในทางปฏิบัติยังขาดความยืดหยุ่นเนื่องจากเก้าอี้มีน้ำหนักมากและไม่มีล้อเลื่อน จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนเป็นเฟอร์นิเจอร์ที่เคลื่อนย้ายง่ายเพื่อรองรับการจัดรูปแบบห้องที่หลากหลาย เช่นรูปตัวยู (U-shape)

2. อุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่ออุปกรณ์หลักอย่างเครื่อง Think SmartHub และจอสัมผัสอัจฉริยะที่ช่วยให้การเริ่มสอนแบบไฮบริดเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องความต่อเนื่องของเทคโนโลยี จึงควรมีการติดตั้งระบบบันทึกการสอนและเชื่อมโยงระบบจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (LMS) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

3. สิ่งอำนวยความสะดวก พบปัญหาสำคัญด้านอุปกรณ์เสริม โดยเฉพาะเก้าอี้เลคเชอร์ที่ชำรุดและมีพื้นที่หน้าโต๊ะแคบเกินไปสำหรับวางอุปกรณ์ดิจิทัล เช่น iPad หรือโน้ตบุ๊ก รวมถึงความต้องการจุดปลั๊กไฟในพื้นที่ทำงานกลุ่มและกระดานไวท์บอร์ดที่สามารถแชร์ข้อมูลเรียลไทม์ (Realtime) ผ่านซอฟต์แวร์สมัยใหม่ได้

4. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในภาพรวมห้องเรียนมีการจัดการแสงสว่างและอุณหภูมิที่เหมาะสมช่วยให้เกิดสมาธิในการเรียน แต่มีปัญหาเชิงลึกที่ต้องแก้ไขคือ ปัญหาเสียงก้องในบางห้องซึ่งบั่นทอนประสิทธิภาพของระบบโสตทัศนูปกรณ์ รวมถึงประเด็นเรื่องความสะดวกบริเวณภายนอกห้องเรียนที่มีมูลนกพิราบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพและสุขอนามัย

5. เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ ในด้านเจ้าหน้าที่เป็นจุดที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X} = 4.15$) เนื่องจากมีความเต็มใจและรวดเร็วในการแก้ปัญหา ทว่าปัญหาที่พบคือมาตรฐานการให้บริการที่ยังไม่สม่ำเสมอในกรณีที่มีการสลับเวรเจ้าหน้าที่ จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดทำแนวปฏิบัติการให้บริการที่เป็นมาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจและรับประกันคุณภาพการสนับสนุนทางเทคนิคให้แก่อาจารย์และนักศึกษา

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่าความพึงพอใจโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ พบว่าเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการมีความเต็มใจในการให้บริการ ความสุภาพ อธิบายดีและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ อาจเป็นเพราะสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำอาคารเพื่อให้บริการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นการมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ประจำอาคาร เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงเทคโนโลยีช่วยให้การเรียนการสอนด้วยระบบ Smart Classroom มีความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ashfaq (2025) พบว่าการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่หัวใจสำคัญคือการสนับสนุนจากสถาบันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการลดอุปสรรคเชิงพฤติกรรมและการต่อต้านการใช้เทคโนโลยีของผู้สอน การมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ประจำอาคารเพื่อสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ช่วยทลายกำแพงด้านความไม่พร้อมทางทักษะดิจิทัล เนื่องจากเจ้าหน้าที่เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมแก้ไขปัญหานานาแบบเรียลไทม์ (Realtime) ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนด้วยระบบ Smart Classroom มีความต่อเนื่องและลื่นไหล ซึ่งกระบวนการสนับสนุนลักษณะนี้ถือเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเปลี่ยนผ่านจากการใช้เทคโนโลยีในระดับพื้นฐานไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืนตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยในยุคดิจิทัล

1.2 ด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่าพื้นที่ในห้องเรียนสนับสนุนให้อาจารย์และนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอนได้ดี อาจเป็นเพราะการออกแบบห้องเรียนที่มีการจัดวางโต๊ะ เก้าอี้และอุปกรณ์เทคโนโลยีในลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนได้ตามกิจกรรม เช่น การบรรยาย การทำงานกลุ่มหรือการอภิปรายร่วมกัน ซึ่งช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาของ Ni et al. (2024) พบว่าด้านการจัดพื้นที่สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบเชิงหน้าที่ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียนอัจฉริยะต้องมีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการทำกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้ตามทฤษฎี Constructivist Learning ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนมากกว่าการรับสารเพียงด้านเดียว การจัดพื้นที่ในห้องเรียนอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการเข้ากับระบบเครือข่ายไร้สายความเร็วสูงเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัลได้จากทุกจุดในห้อง ซึ่งความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยลดอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยี แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้การใช้งานห้องเรียนอัจฉริยะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล

1.3 ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อโทรทัศน์อัจฉริยะแบบระบบสัมผัสสภาพมีความคมชัด ไม่บิดเบี้ยวและตอบสนองการใช้งานได้ดี ส่งผลให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ อาจเป็นเพราะความคมชัดของภาพและการตอบสนองที่รวดเร็วช่วยลดความล่าช้าในการรับรู้ เพิ่มความเข้าใจในเนื้อหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Rahayu & Makmur (2024) ที่ระบุว่าคุณลักษณะทางกายภาพของอุปกรณ์แสดงผลที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดการขัดจังหวะในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความคมชัดของภาพที่เข้าถึงได้จากทุกมุมมองในห้องเรียนอัจฉริยะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาที่มีความซับซ้อนได้ดีขึ้น ในขณะที่การตอบสนองต่อการสัมผัสที่รวดเร็วช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้สอนในการบูรณาการสื่อดิจิทัลเชิงโต้ตอบ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ยังช่วยยกระดับบรรยากาศการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานห้องเรียนอัจฉริยะในระดับสากล และสอดคล้องกับรายงานของ วรายุทธ หลวงกัน (2567) พบว่าความพึงพอใจต่อเทคโนโลยีที่สะดวกและมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มระดับการเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในรายวิชาที่ต้องใช้การสาธิตภาพเสมือนจริงที่ต้องการความละเอียดสูง

1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจกระดานไวท์บอร์ดติดตั้งในตำแหน่งที่เหมาะสมและมีระยะการมองเห็นที่ชัดเจน อาจเป็นเพราะการจัดวางกระดานไวท์บอร์ดในตำแหน่งที่เหมาะสมจะช่วยให้นักศึกษาสามารถมองเห็นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น การออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักการการมองเห็นและการเข้าถึง เป็นปัจจัยพื้นฐานของการจัดห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพและในเชิงเทคนิค Classroom Design Guidelines (The Ohio State University, 2024) ได้ระบุแนวทางการออกแบบห้องเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทางสายตา (visual efficiency) ว่าตำแหน่งของกระดานหรือจอแสดงผลควรได้รับการติดตั้งโดยคำนึงถึง “เส้นสายตา” ของผู้เรียนทุกคนในห้องเรียน ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนในแถวหลังสุดต้องสามารถมองเห็นเนื้อหาบนกระดานได้อย่างชัดเจนโดยไม่ถูกบดบังจากเฟอร์นิเจอร์ โต๊ะ เก้าอี้ หรือศีรษะของเพื่อนร่วมชั้น การจัดวางกระดานในระดับที่ขอบล่างอยู่ที่ความสูงประมาณ 36–48 นิ้วจากพื้นและขอบบนไม่เกิน 84 นิ้วจากพื้น เป็นมาตรฐานที่เหมาะสมกับสัดส่วนการมองเห็นของผู้เรียนส่วนใหญ่ ช่วยลดการก้มเงยศีรษะซ้ำ ๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเมื่อยล้าทางสายตา

1.5 ด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจอุณหภูมิในห้องเรียนมีความเย็นเหมาะสม อาจเป็นเพราะห้องเรียนติดตั้งเครื่องปรับอากาศให้เหมาะสมกับขนาดห้องและการใช้พัดลมช่วยกระจายความเย็นเป็นไปอย่างสม่ำเสมอทำให้นักศึกษารับรู้สภาพอากาศที่สบายและมีสมาธิในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง อุณหภูมิที่เหมาะสมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ทั้งด้านความสบายทางร่างกายและสมรรถภาพทางปัญญา สอดคล้องกับทฤษฎีสภาวะน่าสบาย (Thermal Comfort) ของ ASHRAE (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ควบคุมอุณหภูมิได้คงที่และเหมาะสม

เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยลดความเครียดทางร่างกายและส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของสมอง การที่ห้องเรียนอัจฉริยะสามารถรักษาอุณหภูมิที่พอเหมาะได้ จึงถือเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้นักศึกษามีสมาธิจดจ่อกับเนื้อหาได้ยาวนานขึ้น และลดความเหนื่อยล้าที่เกิดจากสภาพอากาศภายนอกอาคาร ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบห้องเรียนยุคใหม่ สอดคล้องกับของสำนักงานการวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2567) แนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุมทุกแง่มุมที่จับต้องได้ของพื้นที่การเรียนรู้ รวมถึงการจัดวางทางกายภาพและการออกแบบห้องเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันในโรงเรียนแต่ละระดับการศึกษา อาทิ สภาพแวดล้อมที่มีชีวิตชีวาและสนุกสนานในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และการจัดการที่มีโครงสร้างมากขึ้นในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงบ้านและการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ ทั้งการเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนรู้ทางไกลซึ่งการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่แตกต่างและปราศจากสิ่งรบกวนมีความสำคัญและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ผลจากการวิจัยปัญหาสภาพแวดล้อมการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่าปัญหาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก สรุปได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านการจัดพื้นที่ในห้องเรียน พบว่าไม่มีพื้นที่สำหรับเก็บสิ่งของทำให้นักศึกษาต้องวางหนังสือและอุปกรณ์การเรียนบนเก้าอี้เลคเชอร์หรือวางบนพื้นในห้อง อาจเป็นเพราะการขาดพื้นที่จัดเก็บของในห้องเรียนอัจฉริยะถือเป็นข้อจำกัดทางกายภาพที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบและพัฒนาโต๊ะและเก้าอี้ภายในห้องเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับการผสมผสานฟังก์ชันการใช้งานกับความเป็นระเบียบ เช่น โต๊ะเรียนแบบมีช่องเก็บของใต้ที่นั่งหรือการจัดพื้นที่เก็บส่วนกลาง ผลการวิจัยที่พบข้อจำกัดด้านพื้นที่จัดเก็บสิ่งของส่วนบุคคล สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงครุภัณฑ์ให้รองรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษายุคดิจิทัล การจัดหาโต๊ะและเก้าอี้ที่มีฟังก์ชันจัดเก็บในตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ Steelcase Education (2024) จึงมีใช้เพียงการเพิ่มเฟอร์นิเจอร์ทั่วไป แต่เป็นการออกแบบระบบนิเวศห้องเรียนอัจฉริยะที่บูรณาการระหว่างพื้นที่ทางกายภาพและจิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสภาวะน่าสบายทางและลดภาระทางพุทธิปัญญาเกิดจากสภาพแวดล้อมที่รกรุงรังซึ่งมักแย่งชิงทรัพยากรการจดจ่อของผู้เรียน การเปลี่ยนพื้นที่จากจุดที่แออัดด้วยสัณฐานให้เป็นพื้นที่เปิดเพื่อการลงมือทำจะช่วยลดอุปสรรคในการเคลื่อนไหวและสร้างความเชื่อมั่นให้นักศึกษากระตือรือร้นในการใช้เทคโนโลยีร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสิ้นไหล อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 ปัญหาด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีในห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่าการจัดวางเครื่อง Think SmartHub แบบหน้าจอสัมผัสมีสายไฟจำนวนมากที่ใช้เชื่อมต่ออุปกรณ์ต่าง ๆ มักพันกันจนยุ่งเหยิงทำให้การเสียบปลั๊กและการจัดเก็บเป็นไปด้วยความลำบาก อาจเป็นเพราะการเชื่อมต่ออุปกรณ์หลายชนิดด้วยสายเคเบิลจำนวนมากโดยขาดการออกแบบเส้นทางสายและระบบจัดระเบียบสายที่เหมาะสมส่งผลให้เกิดปัญหาสายพันกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการใช้งานประจำวันและการบำรุงรักษา โดยปัญหาดังกล่าว

นำไปสู่ผลกระทบเชิงปฏิบัติ เช่นเวลาที่ใช้ในการเชื่อมต่อหรือถอดอุปกรณ์เพิ่มขึ้น การหยุดชะงักของการสอนเมื่อเกิดปัญหาเชื่อมต่อและความเสี่ยงด้านความปลอดภัยจากสายไฟที่จัดเก็บไม่เหมาะสม รวมถึงความเสี่ยงต่อการสะดุดและการลัดวงจร สอดคล้องกับข้อกำหนดของคณะกรรมการมาตรฐานการติดตั้งทางไฟฟ้าสำหรับประเทศไทย (2564) ที่เน้นย้ำว่าระบบอาคารอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพต้องมาพร้อมกับการจัดการสายสื่อสารที่เป็นระเบียบ เพื่อป้องกันความร้อนสะสมที่อาจนำไปสู่การลัดวงจรและความเสียหายของอุปกรณ์จากแรงดึงรั้ง การปล่อยให้สายพันกันไม่เพียงแต่ขัดต่อมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษา แต่ยังเป็นอุปสรรคต่อการบำรุงรักษาและการขยายระบบในอนาคต ดังนั้นการปรับปรุงระบบจัดเก็บสายให้เป็นไปตามมาตรฐานวิศวกรรมจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยสร้างเสถียรภาพของระบบดิจิทัลและลดความเสี่ยงด้านอัคคีภัย สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย

2.3 ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน คือการจัดวางเก้าอี้โลกเซอร์ ความสูง-ต่ำไม่เท่ากันทำให้เกิดปัญหาปวดหลัง ปวดคอและปวดเมื่อยตามร่างกาย อาจเป็นเพราะการจัดวางเก้าอี้โลกเซอร์ที่มีความสูง-ต่ำไม่สม่ำเสมอและขาดคุณสมบัติทางสรีรศาสตร์เกี่ยวข้องกับอาการปวดหลัง ปวดคอและความเมื่อยล้าของนักศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยที่ลดสมรรถนะการมีสมาธิและการมีส่วนร่วม ในการเรียนในระยะสั้นและเสี่ยงต่ออาการเรื้อรังในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของปริชาพล บุญส่ง (2565) กล่าวว่าเฟอร์นิเจอร์มีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยรักษาท่าทางในการนั่งที่ดี แต่อย่างไรก็ตามขนาดของเฟอร์นิเจอร์กับขนาดสัดส่วนร่างกายของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน การที่จะเลือกโต๊ะและเก้าอี้มา 1 ชุด แล้วคาดหวังว่าจะสามารถนำมาใช้งานให้เหมาะสมกับทุกคนนั้น คงเป็นไปได้ยาก ซึ่งความเหมาะสมของเก้าอี้ที่นั่งสูง 42 ซม. และโต๊ะสูง 75 ซม. เป็นขนาดมาตรฐานที่ใช้กันแพร่หลาย ส่วนเก้าอี้โลกเซอร์รูปแบบเดิมที่ไม่สามารถปรับระดับได้ มักไม่รองรับความแตกต่างทางสรีระของผู้ใช้งานในวงกว้าง ส่งผลให้นักศึกษากว่า 70% มีอาการปวดเมื่อยหลังจากนั่งเรียนต่อเนื่องเกิน 2 ชั่วโมง

2.4 ปัญหาด้านสภาพทางกายภาพในห้องเรียน พบว่าแสงสว่างไม่เพียงพอ ห้องเรียนมืดทึบ แสงสว่างไม่สม่ำเสมอ หรือแสงจ้าเกินไปทำให้นักศึกษารู้สึกอ่อนล้าและสายตาเมื่อยล้า อาจเป็นเพราะการใช้หลอดไฟนีออนเป็นระบบแสงสว่างหลักในห้องเรียนจะให้ความสว่างในระดับที่เพียงพอ การติดตั้งหลอดไฟนีออนหลายหลอดโดยปราศจากการออกแบบที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพแสงสว่าง การติดตั้งหลอดไฟนีออนหลายหลอดโดยไม่มีการคำนวณตำแหน่งและระยะห่างอย่างเหมาะสม อาจทำให้เกิดบริเวณที่มีแสงมากเกินไปและบริเวณที่มีแสงน้อยเกินไป ส่งผลให้สายตาต้องปรับระดับการรับแสงอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมไฟฟ้าแสงสว่างแห่งประเทศไทย (2565) กล่าวว่าแสงมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี อารมณ์และความตื่นตัวของมนุษย์ แสงสามารถใช้ในการส่งเสริมหรือปรับจังหวะรอบวันและส่งผลกระทบต่อทั้งสรีรวิทยาและจิตวิทยาของมนุษย์ ในปัจจุบันมีผลการวิจัยซึ่งบ่งชี้ว่าปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถทำได้โดยใช้ความส่องสว่างและลักษณะสีปรากฏ

ของแสงซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการมองเห็นภาพ การปรับเปลี่ยนโดยใช้ความส่องสว่างที่สูงขึ้น ลักษณะการกระจายความสว่างและช่วงอุณหภูมิสีที่กว้างขึ้นสามารถ ช่วยในการกระตุ้นและทำให้ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น การออกแบบการส่องสว่างต้องให้มีเกณฑ์การส่องสว่างเป็นไปตามที่ ต้องการและมีการใช้พลังงานอย่างเหมาะสม โดยในการประหยัดพลังงานต้องไม่ทำโดยลดคุณภาพเกณฑ์ การส่องสว่าง เนื่องจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้นี้เป็นค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ต้องคงไว้ การเลือกใช้อุปกรณ์ ที่มีประสิทธิภาพสูงสามารถพิจารณาได้จากอุปกรณ์ที่ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) หรือ พิจารณาจากฉลากประสิทธิภาพพลังงาน เช่น ฉลากเบอร์ 5 ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันได้ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ ไฟฟ้าส่องสว่างอยู่หลายรายการ เช่น มอก. 2237-2557 บัลลัสต์ สำหรับหลอดฟลูออเรสเซนต์ หรือ มอก. 2310-2556 หลอดมีบัลลัสต์ในตัวสำหรับการให้แสงสว่าง ทั่วไป เป็นต้น

2.5 ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ พบว่าเจ้าหน้าที่บางท่านอาจขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้งานและการแก้ไขปัญหาของอุปกรณ์ในห้องเรียนทำให้การแก้ไขปัญหาล่าช้าหรือ ไม่ตรงจุด อาจเป็นเพราะมีเจ้าหน้าที่ประจำอาคาร GE ที่ให้บริการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หลายคน รวมถึงได้สลับสับเปลี่ยนมาปฏิบัติงาน และเจ้าหน้าที่แต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์ในห้องเรียนอัจฉริยะแตกต่างกันไป เจ้าหน้าที่แต่ละคน มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์แตกต่างกัน ทำให้การวิเคราะห์แก้ไขปัญหาไม่ตรงจุดและการแก้ไข อาจไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หรือการสลับเวรของเจ้าหน้าที่หลายคนในอาคารเดียวกันอาจทำให้เกิด ความไม่ต่อเนื่องในการให้บริการ

3. แนวทางและข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะ ควรเน้น ความยืดหยุ่นของพื้นที่ด้วยการใช้โต๊ะเก้าอี้น้ำหนักเบาที่มีล้อเลื่อนและระบบล็อกเพื่อให้สามารถ ปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นกลุ่มย่อยหรือรูปตัวยู (U-shape) ได้ทันที ซึ่งช่วยเพิ่มพื้นที่ปฏิสัมพันธ์และ กระตุ้นการเรียนรู้ร่วมกันตามทักษะในศตวรรษที่ 21 ในด้านเทคโนโลยีควรติดตั้งเครื่องบันทึกการสอน หรือซอฟต์แวร์ที่สอดคล้องกันเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับระบบ LMS ช่วยให้อาจารย์จัดการเนื้อหาและ ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่สิ่งอำนวยความสะดวกต้องเพิ่มจุด ปลั๊กไฟให้เข้าถึงง่ายและจัดหากระดานไวท์บอร์ดพกพาหรือระบบไวท์บอร์ดออนไลน์ เช่น Canva Whiteboard ที่ทำงานร่วมกับ Think SmartHub เพื่อการระดมสมองและแชร์ผลงานขึ้นจอหลัก อย่างไร้รอยต่อนอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับสภาพทางกายภาพโดยการติดตั้งวัสดุดูดซับเสียง เพื่อลดปัญหาเสียงก้องที่บั่นทอนประสิทธิภาพการสื่อสารในห้องเรียน ท้ายที่สุดควรยกระดับ การสนับสนุนทางเทคนิคผ่านการกำหนดข้อตกลงระดับบริการที่มีขั้นตอนและระยะเวลาตอบสนองที่ ชัดเจน เพื่อสร้างความมั่นใจและหลักประกันในการใช้งานเทคโนโลยีให้กับคณาจารย์อย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานห้องเรียนอัจฉริยะ โดยยึดหลักการออกแบบที่เน้นผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับหลักการยศาสตร์ รวมถึงการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยและจัดหาเก้าอี้ที่ปรับระดับได้เพื่อลดความเมื่อยล้า การจัดเตรียมพื้นที่จัดเก็บสัมภาระให้เป็นระเบียบ เพื่อให้มั่นใจว่าโครงสร้างพื้นฐานจะเอื้อต่อสุขภาวะและส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหาการใช้ห้องเรียนอัจฉริยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัย โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากห้องเรียนที่เน้นการติดตั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว ไปสู่การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะที่บูรณาการความยืดหยุ่นของพื้นที่เข้ากับระบบสนับสนุนทางเทคนิคที่ได้มาตรฐาน เพื่อรองรับการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนแบบไฮบริดอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. การพื้นที่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนจากการจัดที่นั่งแบบแถวตอนตายตัวที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิสัมพันธ์ไปสู่การใช้เฟอร์นิเจอร์น้ำหนักเบาและมีล้อเลื่อนเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบห้องเรียนเป็นกลุ่มย่อยหรือรูปตัวยู (U-shape) ได้ทันทีตามความเหมาะสมของกิจกรรม
2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เอื้อต่อสุขภาวะและการเรียนรู้ ทั้งการจัดการแสงสว่างที่เหมาะสม อุณหภูมิที่เหมาะสมและความจำเป็นในการติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงเพื่อลดปัญหาเสียงก้องเมื่อมีการจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและคงสมาธิของผู้เรียน
3. เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ การมีเครื่อง Think SmartHub เป็นเพียงพื้นฐาน แต่ต้องเพิ่มเติมระบบบันทึกการสอนและการเชื่อมโยงกับระบบ LMS เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ รวมถึงเพื่อให้ผู้สอนสามารถจัดการเนื้อหา วัดผลและติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกห้องเรียน
4. สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นส่วนสนับสนุนการใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลให้ราบรื่น เช่น การจัดสรรจุดปลั๊กไฟให้เข้าถึงง่ายในพื้นที่ทำงานกลุ่ม การจัดพื้นที่เก็บสัมภาระเพื่อความเป็นระเบียบและการใช้เครื่องมือระดมสมองทั้งแบบกายภาพและออนไลน์ (Canva Whiteboard) เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21
5. ระบบสนับสนุนทางเทคนิคของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นกลไกสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้งาน โดยการกำหนดแนวปฏิบัติและมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจน มีขั้นตอนและระยะเวลาตอบสนองที่แน่นอน รวมถึงการพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ให้มีความเชี่ยวชาญสม่ำเสมอ เพื่อลดอุปสรรคเชิงพฤติกรรมและความกังวลในการใช้เทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการมาตรฐานการติดตั้งทางไฟฟ้าสำหรับประเทศไทย. (2564). *มาตรฐานการติดตั้งทางไฟฟ้าสำหรับประเทศไทย*. วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
<https://www.scribd.com/document/718402155/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%AA%E0%B8%97-2564>
- บุญมี พรธชา, สุรนา นาคยศ, ชื่นอารมณ์ จันทิมาชัยอมร, พระมหาสันตติ์ โสติวิโส, พระวชิรวิญญู จิตวิโส, และ วีระพงษ์ แพงคำอัย. (2568). การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธรูปศาสนาภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(5), 15-28.
<https://so09.tci-thaijo.org/index.php/nsc/article/view/7284/4687>
- ปรีชาพล บุญส่ง. (2565). *การจัดชุดขนาดเฟอร์นิเจอร์การยศาสตร์สำนักงานตามความสัมพันธ์ของสัดส่วนร่างกาย โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ของเครื่อง*. [ปริญญาคุณูปบัณฑิตวิศวกรรมการจัดการ]. มหาวิทยาลัยนเรศวร. <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5737>
- วราวุธ หลวงกัน. (2567). *ความพึงพอใจของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน วิชางานสีเพื่อการก่อสร้าง (20106-2010) ของนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเทคนิคสันกำแพง*. วิทยาลัยเทคนิคสันกำแพง. https://www.skptc.ac.th/admin/public_doc/1744291978.pdf
- สมาคมไฟฟ้าแสงสว่างแห่งประเทศไทย. (2565). *คู่มือแนวทางการออกแบบการส่องสว่างภายในอาคาร*. กรุงเทพฯ: สมาคมไฟฟ้าแสงสว่างแห่งประเทศไทย. ISBN 978-616-91662-1-4.
- สิริรัตน์ จรรย์รัตน์, มาลินี ลิ้มโชติ, ศักดิพงศ์ พันธุ์ไผ่ และ ทิพวรรณ เดชสงค์. (2567). กระบวนการจัดการเรียนรู้ S.M.A.R.T. Model เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการกำกับตนเองของนิสิตระดับอุดมศึกษาในห้องเรียนอัจฉริยะ. *มังรายสาร วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 22(2), 107-121.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mrsj/article/view/273799>
- สำนักการวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2567). *สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment)*.
<http://www.thaiedresearch.org/NewsBanner/detail/81>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *การติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : สกศ. <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2103-file.pdf>

- Ashfaq, M. S. (2025). The role of technology in enhancing the quality of learning in higher education. *Indus Journal of Social Sciences*, 3(2), 1-13. https://www.researchgate.net/publication/392554570_The_Role_of_Technology_in_Enhancing_the_Quality_of_Learning_in_Higher_Education
- ASHRAE. (2023). *ANSI/ASHRAE Standard 55 thermal environmental conditions for human occupancy*. <https://www.ashrae.org/technical-resources/bookstore/standard-55-thermal-environmental-conditions-for-human-occupancy>
- Bautista, G. & López-Costa, M. (2025). Smart learning spaces considering the integration of the pedagogical, environmental and digital dimensions: a systematic review. *Learning Environ Res*, 28, 455–472. <https://doi.org/10.1007/s10984-025-09551-2>
- Ni, N., Roslan, S., Ma'rof, A.M. & Sulaiman, T. (2024). Impact of smart classroom preferences on critical thinking skills of Chinese pre-service teachers: The role of moderating cognitive learning strategies. *Asian Journal of University Education*. (AJUE), 20(1), 28-41. <http://psasir.upm.edu.my/id/eprint/117403/1/117403.pdf>
- Rahayu, M. A. & Makmur, A. (2024). The effectiveness of using smartboard interactive toward learning innovation in schools. *Jurnal Ilmiah Pendidik dan Tenaga Kependidikan Pendidikan Non Formal*, 19(1), 23-31. https://www.researchgate.net/publication/381848610_The_Effectiveness_of_Using_SmartBoard_Interactive_Toward_Learning_Innovation_in_Schools
- Steelcase Education. (2024). *Active learning classrooms meet demand for engagement*. <https://www.steelcase.com/research/articles/topics/learning/active-learning-classrooms-meet-demand-for-engagement/>
- The Ohio State University. (2024). Appendix O- Classroom design guidelines. *Building Design Standards*. Office of Technology and Digital Innovation it.osu.edu. Facilities Operations and Development. https://fod.osu.edu/sites/default/files/app_o.pdf

Zou, Y., Kuek, F., Feng, W. & Cheng, X. (2025). Digital learning in the 21st century: trends, challenges, and innovations in technology integration. *Digital Learning Innovations*, (10), 1-11.

https://www.researchgate.net/publication/390294808_Digital_learning_in_the_21st_century_trends_challenges_and_innovations_in_technology_integration

การพัฒนาทุนมนุษย์ในภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการไทย: บทเรียนจากแนวคิด

New Public Service Public Sector Human Capital Development as a Driver of Thai Bureaucratic Reform: Lessons from the New Public Service

ปณณพัฒน์ วิชญไพฑูรย์¹ | Pannaphat Vichayaphaitoon¹

Received: 13 พฤศจิกายน 2568 Revised: 22 มกราคม 2569 Accepted: 12 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของทุนมนุษย์ภาครัฐในฐานะกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการไทย โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์และคุณค่าสาธารณะ บทความอธิบายพัฒนาการของแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเชื่อมโยงการพัฒนาบุคลากรกับเป้าหมายขององค์กร ควบคู่กับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ที่เน้นจิตสำนึกการรับใช้ประชาชน ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของพลเมือง การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการบริหารทุนมนุษย์ภาครัฐไทยยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรม อาทิ ระบบอาวุโส วัฒนธรรมราชการแบบลำดับชั้น การขาดแคลนสมรรถนะดิจิทัล และระบบแรงจูงใจที่ยังไม่สะท้อนคุณค่าการรับใช้สาธารณะอย่างเพียงพอ บทเรียนจากแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่เสนอให้ยกระดับบทบาทของบุคลากรภาครัฐจากผู้ปฏิบัติตามนโยบายไปสู่ผู้สร้างคุณค่าสาธารณะร่วมกับประชาชน ผลการวิเคราะห์นำเสนอกรอบแนวคิดบูรณาการการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ในบริบทไทย และสามารถใช้เป็นฐานในการออกแบบนโยบายและแนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐเพื่อสนับสนุนการปฏิรูประบบราชการอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ บทความเป็นการศึกษาเชิงแนวคิดที่อาศัยการสังเคราะห์เอกสารและกรอบทฤษฎีเป็นหลัก

คำสำคัญ : ทุนมนุษย์ภาครัฐ, การจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์, การบริการสาธารณะแนวใหม่, การปฏิรูประบบราชการ, คุณค่าสาธารณะ

¹ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ถนนพุทธมนทลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอ
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทรศัพท์ 0981419797 อีเมล pannaphat.vic@student.mahidol.ac.th

¹ Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, 999 Phutthamonthon Sai 4 Road,
Salaya, Nakhon Pathom 73170 Tel. 0981419797 Email. pannaphat.vic@student.mahidol.ac.th

Abstract

This article aims to analyze the role of public sector human capital as a strategic lever for bureaucratic reform in Thailand. It adopts Strategic Human Capital Management (SHCM) and the New Public Service (NPS) framework as its primary theoretical lenses, proposing a balance between strategic performance and public value creation. SHCM emphasizes the alignment of human resource development with organizational strategy, while NPS highlights public service ethos, civic responsibility, and citizen engagement. The analysis identifies key structural and cultural challenges in public sector human capital management in Thailand, including seniority-based systems, hierarchical organizational cultures, limited digital competencies, and incentive structures that insufficiently embed public service values. The NPS framework advances an alternative perspective by repositioning public officials as co-creators of public value in collaboration with citizens, rather than merely policy implementers. This article contributes to the field of Thai public administration by developing an integrated SHCM–NPS framework. This framework serves as a conceptual foundation for designing human capital policies and practices that support sustainable bureaucratic reform. The study is conceptual and analytical in nature, drawing primarily on the synthesis of theoretical frameworks and existing literature.

Keywords: Public sector human capital; Strategic Human Capital Management; New Public Service; bureaucratic reform; public value

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภาครัฐทั่วโลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ความซับซ้อนของปัญหาสาธารณะ และความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระบบราชการแบบดั้งเดิมที่เน้นการควบคุมตามลำดับขั้นและการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดจึงเริ่มถูกตั้งคำถามถึงศักยภาพในการตอบสนองต่อบริบทสังคมร่วมสมัย องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ชี้ให้เห็นว่าการปฏิรูปภาครัฐในศตวรรษที่ 21 ไม่สามารถอาศัยเพียงการปรับโครงสร้างหรือการนำเทคโนโลยีมาใช้ หากแต่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ในฐานะกลไกหลักของการสร้างคุณค่าสาธารณะและความไว้วางใจของประชาชน (OECD, 2019; OECD, 2022)

หลายประเทศได้ปรับแนวทางการบริหารบุคลากรภาครัฐไปสู่การจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ โดยเชื่อมโยงการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเข้ากับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาได้นำกรอบการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์มาใช้เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับสมรรถนะและความพร้อมของข้าราชการเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Office of Personnel Management, 2016; Office of Personnel Management, 2025) ขณะเดียวกัน หลายประเทศในยุโรป ออสเตรเลีย และกลุ่มสแกนดิเนเวียให้ความสำคัญกับการพัฒนาข้าราชการในมิติของคุณค่า จริยธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและคุณค่าสาธารณะในการบริหารภาครัฐ ตามกรอบแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (Denhardt & Denhardt, 2000; OECD, 2019)

สำหรับบริบทของประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลและการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายในการยกระดับประสิทธิภาพการบริการสาธารณะ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตาม งานศึกษาหลายชิ้นสะท้อนว่าความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลมิได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีหรือระบบสารสนเทศเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของทุนมนุษย์ภาครัฐในฐานะปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะสมรรถนะด้านดิจิทัล ความสามารถในการเรียนรู้ และจิตสำนึกในการรับใช้ประชาชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างผลลัพธ์เชิงนโยบายที่ยั่งยืน (OECD, 2022; Thailand Development Research Institute, 2024)

แม้ภาครัฐไทยจะมีการดำเนินนโยบายพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง แต่ระบบการบริหารทุนมนุษย์ยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ อาทิ ระบบอาวุโส วัฒนธรรมราชการแบบลำดับขั้น การขาดแคลนทักษะดิจิทัล และระบบแรงจูงใจที่ยังไม่สะท้อนคุณค่าการรับใช้สาธารณะอย่างเพียงพอ ข้อจำกัดดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสามารถในการปรับตัวขององค์กรภาครัฐและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริการสาธารณะ รวมถึงความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบราชการ

สอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจในการบริการสาธารณะและการวิเคราะห์เชิงนโยบายภาครัฐในบริบทไทย (Perry & Wise, 1990; Thailand Development Research Institute, 2007)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานวิชาการด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่มุ่งอธิบายในมิติประสิทธิภาพขององค์กรและการบริหารทรัพยากรบุคคล แต่ยังขาดการบูรณาการกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงทุนมนุษย์เข้ากับการสร้างคุณค่าสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการผสมผสานแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ซึ่งเน้นความสอดคล้องกับเป้าหมายองค์กร เข้ากับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ที่มุ่งเน้นคุณค่า จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (Wright & McMahan, 2011; Denhardt & Denhardt, 2000)

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของทุนมนุษย์ภาครัฐในฐานะกลไกเชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการไทย โดยบูรณาการกรอบแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ บทความเริ่มจากการอธิบายกรอบแนวคิดทางทฤษฎี ตามด้วยการวิเคราะห์บริบทและความท้าทายของการพัฒนาทุนมนุษย์ในภาครัฐไทย การสังเคราะห์บทเรียนจากแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ และการอภิปรายเชิงนโยบายเพื่อเสนอแนวทางการปฏิรูประบบราชการบนฐานคุณค่าสาธารณะอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

Strategic Human Capital Management (SHCM)

แนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Human Capital Management: SHCM) เป็นการต่อยอดจากแนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบดั้งเดิม โดยมุ่งเชื่อมโยงกระบวนการบริหารบุคลากรเข้ากับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กรอย่างเป็นระบบ วัตถุประสงค์สำคัญของแนวคิดนี้ คือการใช้ทุนมนุษย์เป็นพื้นฐานในการสร้างความได้เปรียบอย่างยั่งยืน ผ่านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สอดคล้องกับทิศทางและพันธกิจขององค์กร (Wright & McMahan, 2011) ภายใต้กรอบคิดดังกล่าว บุคลากรมิได้ถูกมองเป็นเพียงทรัพยากรที่ต้องบริหารจัดการ แต่เป็นทุนเชิงกลยุทธ์ที่จำเป็นต้องได้รับการลงทุนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้อาจสร้างผลลัพธ์ต่อเป้าหมายขององค์กรได้อย่างแท้จริง (Becker, Huselid, & Ulrich, 2001)

ในภาครัฐ แนวคิด SHCM ได้รับการนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในช่วงที่หลายประเทศมุ่งขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่ชัดเจนคือกรณีของสหรัฐอเมริกา โดย Office of Personnel Management (2025) ได้กำหนดให้ SHCM เป็นหนึ่งในระบบหลักของการบริหารงานภาครัฐ โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำและดำเนินนโยบายด้านทุนมนุษย์ที่สอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อสนับสนุนการบรรลุผลลัพธ์ในมิติสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม

สาระสำคัญของ SHCM คือการนำแนวทางปฏิบัติด้านการบริหารทุนมนุษย์มาใช้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสรรหา การพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงาน ไปจนถึงการออกแบบระบบแรงจูงใจ โดยยึดกรอบสมรรถนะและระบบบริหารผลการปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเป้าหมายทั้งในระดับองค์กรและระดับสังคม (Armstrong, 2014) แนวทางดังกล่าวสะท้อนหัวใจของการพัฒนาทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ในภาครัฐอย่างแท้จริง

New Public Service (NPS)

แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) พัฒนาโดย Denhardt และ Denhardt (2000) เพื่อเป็นทางเลือกเชิงบรรทัดฐานต่อแนวคิดการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมและแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ซึ่งมักเน้นกลไกตลาดและประสิทธิภาพเชิงธุรกิจเป็นหลัก แนวคิด NPS เสนอให้ภาครัฐมุ่งให้บริการประชาชน มากกว่าการควบคุมประชาชน และให้ความสำคัญกับคุณค่าสาธารณะ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการบริหารภาครัฐ

Denhardt และ Denhardt (2000) ได้สรุปหลักการสำคัญของแนวคิด NPS ไว้ 7 ประการ ได้แก่

- (1) การให้บริการประชาชน ไม่ใช่การควบคุม (Serve, rather than steer)
- (2) การมุ่งสร้างประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมายหลัก ไม่ใช่ผลพลอยได้ (The public interest is the aim, not the by-product)
- (3) การมีส่วนร่วมและการร่วมมือ (Think strategically, act democratically)
- (4) การให้บริการประชาชน ไม่ใช่ลูกค้า (Serve citizens, not customers)
- (5) การมีความรับผิดชอบหลายมิติ ไม่ใช่เพียงกลไกตลาด (Accountability isn't simple)
- (6) การให้คุณค่ากับคน มากกว่าผลผลิต (Value people, not just productivity)
- (7) การให้คุณค่าต่อความเป็นพลเมืองและการบริการสาธารณะ เหนือกว่าความเป็นผู้ประกอบการ (Value citizenship and public service above entrepreneurship)

ภายใต้กรอบแนวคิดนี้ บุคลากรภาครัฐจึงมิได้เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามนโยบาย หากแต่เป็นผู้สร้างคุณค่าให้กับสังคมผ่านการบริการ การมีส่วนร่วม และการทำงานร่วมกับประชาชน แนวคิด NPS ยังสอดคล้องกับแนวโน้มการบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัลที่มุ่งใช้เทคโนโลยีและข้อมูลแบบเปิดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การร่วมออกแบบนโยบาย (co-creation) และการตัดสินใจอย่างโปร่งใส ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างความไว้วางใจและคุณค่าสาธารณะ (OECD, 2019)

การเชื่อมโยง SHCM กับ NPS

แนวคิด SHCM และ NPS มีจุดร่วมสำคัญคือการมองคนเป็นหัวใจของการบริหารภาครัฐ แม้จะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันในเชิงกลยุทธ์ โดย SHCM มุ่งพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายขององค์กรเพื่อยกระดับสมรรถนะและประสิทธิภาพ ขณะที่ NPS มุ่งพัฒนาทุนมนุษย์

ให้สอดคล้องกับคุณค่าสาธารณะ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อบูรณาการสองแนวคิดเข้าด้วยกัน จะเกิดกรอบการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมองว่าทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ต้องไม่เพียงสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร แต่ต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อนเป้าหมายของสังคมโดยรวม

ในบริบทของการปฏิรูประบบราชการไทย การประยุกต์ใช้แนวคิด NPS ภายใต้กรอบ SHCM จึงหมายถึงการปรับบทบาทของหน่วยงานด้านทรัพยากรบุคคลจากการทำหน้าที่ธุรการ ไปสู่การเป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ในการสร้างคุณค่าให้กับประชาชน โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีทั้งสมรรถนะเชิงเทคนิคและสมรรถนะเชิงคุณค่า ซึ่งสะท้อนแรงจูงใจเพื่อสังคมและการรับใช้ประชาชนเป็นสำคัญ ตามแนวคิดแรงจูงใจการบริการสาธารณะของ Perry และ Wise (1990)

ตาราง 1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่าง SHCM กับ NPS

องค์ประกอบ	Strategic Human Capital Management (SHCM)	New Public Service (NPS)	ความเชื่อมโยงและผลตอบแทน Public Value
แนวคิดหลัก	มุ่งพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กร	มุ่งพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับคุณค่าสาธารณะ และการมีส่วนร่วมของประชาชน	ช่วยให้รัฐมีประสิทธิภาพ เชิงกลยุทธ์และความรับผิดชอบต่อสังคม
เป้าหมายหลัก	เพิ่มสมรรถนะและประสิทธิภาพของบุคลากรภาครัฐ	เสริมสร้างจิตสำนึกบริการสาธารณะและความรับผิดชอบต่อประชาชน	บุคลากรภาครัฐมีความสามารถและจิตสำนึกสาธารณะ
กลไกสำคัญ	Competency Framework, Performance Management, Talent Development	Citizen Engagement, Public Values, Ethical Leadership	สร้างระบบบุคลากรที่โปร่งใส มีส่วนร่วม และตอบสนองต่อประชาชน
ผลลัพธ์ต่อองค์กรภาครัฐ	การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับพันธกิจองค์กร	การสร้างควมไว้วางใจ ความโปร่งใส และความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ	ภาครัฐที่มีทั้งประสิทธิภาพและเป็นที่ไว้วางใจของสังคม
ผลลัพธ์ทางสังคม	การใช้ทุนมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์องค์กร	การใช้ทุนมนุษย์เพื่อสร้างคุณค่าต่อประชาชน	การสร้างคุณค่าสาธารณะที่ยั่งยืน

ที่มา: ข้อมูลจากการวิเคราะห์ของผู้เขียน

โดยสรุป กรอบแนวคิดที่บูรณาการระหว่างการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ช่วยวางรากฐานในเชิงทฤษฎีสำหรับการวิเคราะห์บทบาทของทุนมนุษย์ภาครัฐในฐานะกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการไทย กรอบดังกล่าวตอบวัตถุประสงค์ของบทความใน

การชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาบุคลากรภาครัฐไม่ควรมุ่งเพียงประสิทธิภาพขององค์กร แต่ต้องเชื่อมโยงกับการสร้างคุณค่าสาธารณะและความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างเป็นระบบ

บริบทและความท้าทายของการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทย

การพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทยในปัจจุบันดำเนินอยู่ท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน ระบบราชการไทยยังคงมีลักษณะอนุรักษนิยมและยึดติดกับวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น ส่งผลให้การปรับตัวต่อแนวคิดใหม่ด้านการบริหารบุคลากรและการยกระดับสมรรถนะองค์กรเป็นไปอย่างจำกัด งานวิเคราะห์เชิงนโยบายชี้ให้เห็นว่าลักษณะดังกล่าวเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นของระบบราชการไทยอย่างต่อเนื่อง (Thailand Development Research Institute, 2007) โดยสามารถสรุปความท้าทายสำคัญได้ดังนี้

โครงสร้างบุคลากรสูงวัยและขาดแรงงานรุ่นใหม่ในภาครัฐ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้สัดส่วนบุคลากรวัยทำงานที่มีอายุเกิน 50 ปีในภาครัฐเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายด้านศักยภาพในการปรับตัวและการพัฒนาทักษะใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มบุคลากรใกล้เกษียณที่มักมีข้อจำกัดในการเรียนรู้และปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะเดียวกัน ภาครัฐยังประสบปัญหาในการดึงดูดแรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่ระบบ เนื่องจากโครงสร้างค่าตอบแทน เส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ และภาพลักษณ์ขององค์กรภาครัฐที่ยังขาดความยืดหยุ่นเมื่อเทียบกับภาคเอกชน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการสืบทอดองค์ความรู้และการสร้างกำลังคนรุ่นใหม่ที่มีสมรรถนะและความคิดสร้างสรรค์ (Thailand Development Research Institute, 2024)

การบรรจุแต่งตั้งที่ยังคงระบบอาวุโส

โครงสร้างการบริหารบุคลากรของภาครัฐไทยยังคงยึดหลักอาวุโสเป็นสำคัญ สะท้อนจากสัดส่วนข้าราชการในตำแหน่งระดับอาวุโสและชำนาญการพิเศษที่มีอยู่ในหลายหน่วยงาน ตัวอย่างเช่น ข้าราชการรัฐสภาสามัญส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งระดับอาวุโสคิดเป็นร้อยละ 27.24 และระดับชำนาญการพิเศษร้อยละ 14.48 (สำนักงาน ก.พ., 2567ก) แม้ระบบดังกล่าวจะช่วยรักษาเสถียรภาพและลดความขัดแย้งภายในองค์กร แต่ก็จำกัดโอกาสการเติบโตของบุคลากรรุ่นใหม่ และทำให้ระบบราชการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ช้าลง ส่งผลให้การประเมินผลเชิงสมรรถนะและผลงานยังไม่สามารถเข้ามาทดแทนระบบอาวุโสได้อย่างเต็มรูปแบบ

ความท้าทายของภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลภายใต้แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560–2579 มีเป้าหมายในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการให้บริการสาธารณะที่มีความโปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตาม

งานศึกษาของ OECD (2022) ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลขึ้นอยู่กับสมรรถนะของทุนมนุษย์ภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งยังคงเป็นข้อจำกัดของระบบราชการไทย หลายหน่วยงานประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะด้านดิจิทัล การเรียนรู้ต่อเนื่องที่ไม่เพียงพอ และวัฒนธรรมองค์กรแบบรวมศูนย์ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาบริการภาครัฐให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น

ระบบแรงจูงใจที่ไม่ตอบโจทย์คุณค่าเชิงสาธารณะ

ระบบแรงจูงใจของข้าราชการไทยส่วนใหญ่ยังคงเน้นผลตอบแทนเชิงวัตถุ เช่น เงินเดือน การเลื่อนขั้น และรางวัลจากผลงาน มากกว่าการส่งเสริมแรงจูงใจภายในที่ตั้งอยู่บนหลักความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะและจิตสำนึกในการรับใช้ประชาชน แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Perry และ Wise (1990) ที่เสนอว่าแรงจูงใจในภาครัฐควรตั้งอยู่บนคุณค่าทางสังคมมากกว่าผลตอบแทนส่วนบุคคล ความท้าทายดังกล่าวสะท้อนถึงความยากในการปลูกฝังแรงจูงใจเชิงคุณค่าและการหล่อหลอมจิตสำนึกสาธารณะของบุคลากรภาครัฐไทยอย่างยั่งยืน

ช่องว่างระหว่างการพัฒนาเชิงกลยุทธ์กับการกิจประจำของหน่วยงาน

แม้หลายหน่วยงานของรัฐจะเริ่มนำแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์มาใช้ แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีช่องว่างระหว่างนโยบายกับการดำเนินงานจริง โดยเฉพาะการบูรณาการแผนพัฒนาบุคลากรเข้ากับยุทธศาสตร์ขององค์กร ทั้งการจัดฝึกอบรมและการประเมินสมรรถนะยังมักยึดตามรอบปีงบประมาณ มากกว่าการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (สำนักงาน ก.พ., 2567ข) ส่งผลให้การพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐยังถูกมองเป็นเพียงกิจกรรมสนับสนุน มากกว่าการเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างคุณค่าให้กับประชาชน

ภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างดังกล่าว ปัญหาการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทยมิได้ส่งผลเฉพาะต่อศักยภาพภายในของหน่วยงาน หากยังสะท้อนออกมาในระดับผลลัพธ์ของการบริหารภาครัฐโดยรวม กล่าวคือ การขาดสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงและการขาดแรงจูงใจเชิงคุณค่า ส่งผลให้คุณภาพการบริการสาธารณะยังไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบราชการและบทบาทของรัฐในฐานะผู้ให้บริการสาธารณะ นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านทุนมนุษย์ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล เนื่องจากการลงทุนด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลจะไม่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงนโยบายได้อย่างแท้จริง หากปราศจากบุคลากรภาครัฐที่มีสมรรถนะดิจิทัล ความสามารถในการเรียนรู้ และจิตสำนึกในการรับใช้ประชาชนอย่างเพียงพอ

โดยสรุป การวิเคราะห์บริบทและความท้าทายของการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทยในส่วนนี้ ชี้ให้เห็นว่าปัญหาด้านโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และระบบแรงจูงใจ มิได้เป็นเพียงอุปสรรคต่อการบริหารบุคลากร หากแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐ ความเชื่อมั่นของประชาชน และความสามารถในการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการไทย

ซึ่งตอบวัตถุประสงค์ของบทความในการอธิบายบทบาทของทุนมนุษย์ภาครัฐ และวางพื้นฐานสำหรับการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และการบริการสาธารณะแนวใหม่ในบริบทไทยในส่วนถัดไป

บทเรียนจากแนวคิด NPS

แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) ที่พัฒนาโดย Denhardt และ Denhardt (2000) เสนอกรอบการบริหารภาครัฐที่มุ่งเน้นการรับใช้ประชาชนมากกว่าการควบคุมประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าสาธารณะ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของพลเมือง แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการบริหารภาครัฐในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีทั้งสมรรถนะเชิงเทคนิคและสมรรถนะเชิงคุณค่า เพื่อให้บุคลากรภาครัฐสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมสร้างคุณค่าให้กับประชาชน แทนที่จะเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งในระบบราชการแบบเดิม จากกรอบคิดดังกล่าว สามารถสังเคราะห์บทเรียนสำคัญที่เป็นแนวทางต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทยได้ใน 4 มิติ ดังนี้

การพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวคิด NPS ต้องเริ่มจากการเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐให้สามารถเข้าใจ เข้าถึง และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง มิได้จำกัดอยู่เพียงการพัฒนาทักษะเชิงเทคนิค แต่ต้องให้ความสำคัญกับสมรรถนะเชิงสังคม อาทิ ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น การรับฟังอย่างมีส่วนร่วม และการสื่อสารสาธารณะ อันเป็นรากฐานของการให้บริการภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและสะท้อนเจตนารมณ์ในการรับใช้สังคม (Denhardt & Denhardt, 2000) นอกจากนี้ ภาครัฐควรยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลภาครัฐแบบเปิดเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงและสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้การออกแบบนโยบายและบริการสาธารณะสะท้อนความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น (OECD, 2019) การพัฒนาทุนมนุษย์ในมิตินี้จึงหมายถึงการปรับทั้งสมรรถนะและวัฒนธรรมองค์กรให้มีทัศนคติการให้บริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในทุกกระบวนการ

คุณค่าสาธารณะและแรงจูงใจในการรับใช้ประชาชน

หัวใจสำคัญของแนวคิด NPS คือการสร้างแรงจูงใจเชิงคุณค่า หรือแรงจูงใจการบริการสาธารณะ (Public Service Motivation: PSM) ซึ่งหมายถึงแรงผลักดันภายในที่ทำให้บุคลากรภาครัฐมุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมมากกว่าผลตอบแทนส่วนตน (Perry & Wise, 1990) บุคลากรที่มีแรงจูงใจเชิงคุณค่ามักแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการสร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และมองความสำเร็จของงานราชการเป็นความสำเร็จร่วมของสังคม ในบริบทของประเทศไทย การปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะจึงควรถูกบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาทุนมนุษย์ ตั้งแต่การฝึกอบรม การประเมินผล ไปจนถึงระบบแรงจูงใจ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์กับคุณค่า

ทางสังคมตามแนวทางของการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงกับ NPS การพัฒนาบุคลากรในมิตินี้จึงควรมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติ มากกว่าการเพิ่มพูนทักษะทางเทคนิคเพียงอย่างเดียว

สมรรถนะการทำงานร่วมกันและการสร้างเครือข่าย

บทเรียนสำคัญอีกประการหนึ่งของแนวคิด NPS คือการตระหนักว่าภาครัฐไม่สามารถสร้างคุณค่าสาธารณะได้โดยลำพัง หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (Denhardt & Denhardt, 2000) การพัฒนาทุนมนุษย์ในมิตินี้จึงควรมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะด้านการทำงานร่วมกัน อาทิ การประสานงานข้ามหน่วยงาน การจัดการความขัดแย้ง การเจรจาต่อรอง และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้บุคลากรภาครัฐสามารถทำงานแบบเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำยังมีความสำคัญเนื่องจากเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากการใช้อำนาจตามลำดับชั้น โดยมุ่งสร้างความไว้วางใจ ความยืดหยุ่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการตัดสินใจ (Agranoff & McGuire, 2001) หากบุคลากรภาครัฐไทยสามารถพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวได้ จะช่วยเพิ่มความเชื่อมโยง ความยืดหยุ่น และความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหาสาธารณะได้ดียิ่งขึ้น

การเรียนรู้ตลอดชีวิตและสมรรถนะการปรับตัว

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักการสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิด NPS ซึ่งมองว่าการสร้างคุณค่าสาธารณะจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรภาครัฐที่สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก (Denhardt & Denhardt, 2000) แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ในภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่สมรรถนะด้านการปรับตัวและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องกลายเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาทุนมนุษย์ (OECD, 2022) การส่งเสริมทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้ด้วยตนเองของบุคลากรภาครัฐจึงควรถูกบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงกับ NPS เพื่อสร้างบุคลากรที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณค่าทางสังคมในการทำงานรับใช้ประชาชนอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่จะเสนอกรอบการบริหารภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าสาธารณะ การมีส่วนร่วมของประชาชน และบทบาทเชิงจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ แต่การนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในบริบทระบบราชการไทยยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะโครงสร้างอำนาจและวัฒนธรรมราชการแบบลำดับชั้นที่ฝังรากลึกซึ่งอาจจำกัดพื้นที่ของการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ และการทำงานแบบเครือข่ายซึ่งเป็นหัวใจของแนวคิด NPS นอกจากนี้ หากการนำแนวคิด NPS มาใช้ถูกจำกัดอยู่เพียงระดับวาทกรรมเชิงนโยบายหรือกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ โดยมิได้เชื่อมโยงเข้ากับระบบการบริหารทุนมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ระบบสมรรถนะ ระบบแรงจูงใจ และการพัฒนาภาวะผู้นำ แนวคิดดังกล่าวอาจไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการบริหารภาครัฐได้อย่างแท้จริง ภายใต้เงื่อนไขนี้

การประยุกต์ใช้ NPS ในบริบทไทยจึงจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับกลไกเชิงระบบที่เอื้อต่อการหล่อหลอมคุณค่า ทักษะ และแรงจูงใจของบุคลากรภาครัฐในระยะยาว

โดยสรุป บทเรียนจากแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ในส่วนนี้ช่วยตอบวัตถุประสงค์ของบทความในการชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐเพื่อการปฏิรูประบบราชการไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการเสริมสร้างสมรรถนะทางเทคนิคหรือการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน หากแต่ต้องมุ่งพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีจิตสำนึกการรับใช้ประชาชน ความรับผิดชอบต่อคุณค่าสาธารณะ และความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ บทเรียนดังกล่าวยังวางรากฐานสำหรับการบูรณาการการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์กับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เพื่อใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ในการอภิปรายเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิรูประบบราชการไทยในส่วนถัดไปของบทความ

การวิเคราะห์และอภิปราย

การบริหารทุนมนุษย์ภาครัฐไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการปรับตัวเข้าสู่แนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ขององค์การภาครัฐ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาทั้งในเชิงแนวคิดและการปฏิบัติจริง พบว่าการดำเนินงานด้านทุนมนุษย์ของภาครัฐไทยยังคงมุ่งเน้นมิติภายในองค์กรเป็นสำคัญ ขณะที่มิติของคุณค่าที่ส่งมอบแก่ประชาชนและสังคมยังไม่ได้รับการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ในทางตรงกันข้าม แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่เสนอให้ภาครัฐมองทุนมนุษย์ในฐานะผู้สร้างคุณค่าสาธารณะ ผ่านแรงจูงใจเชิงคุณค่าและการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Denhardt & Denhardt, 2000)

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างระบบราชการแบบดั้งเดิมกับแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ที่บูรณาการแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ จะเห็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างและเชิงคุณค่าอย่างชัดเจน ระบบราชการแบบเดิมมักมองบุคลากรในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และคำสั่ง โดยให้ความสำคัญกับเสถียรภาพ การควบคุม และความก้าวหน้าตามระบบอาวุโส ขณะที่แนวทางบูรณาการ SHCM กับ NPS มองบุคลากรภาครัฐเป็นทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และผู้สร้างคุณค่าสาธารณะ ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้มีทั้งสมรรถนะเชิงเทคนิคและจิตสำนึกการรับใช้ประชาชน การเปลี่ยนกรอบคิดดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อวิธีการบริหารบุคลากร หากยังเปลี่ยนบทบาทของรัฐจากผู้ควบคุมไปสู่ผู้อำนวยความสะดวกร่วมกันกับประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม

การเปรียบเทียบแนวทาง SHCM ของภาครัฐไทยกับหลัก NPS

ในเชิงแนวคิด การดำเนินงานด้านทุนมนุษย์ของภาครัฐไทยจำนวนมากยังคงมีลักษณะการบริหารแบบบนลงล่าง โดยมุ่งวางแผนกำลังคนและพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับพันธกิจและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน ผ่านกลไกมาตรฐาน เช่น กรอบสมรรถนะและแผนพัฒนาบุคลากร ซึ่งช่วยสร้างทิศทางและความเป็นเอกภาพของระบบราชการ อย่างไรก็ตาม แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่มองว่าบทบาทของทุนมนุษย์ภาครัฐไม่ควรถูกจำกัดอยู่เพียงการสนับสนุนเป้าหมายของ

องค์การหากแต่ต้องมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างคุณค่าร่วมกับประชาชน ผ่านการรับฟัง การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์สาธารณะ (Denhardt & Denhardt, 2000)

ทั้งนี้ การบูรณาการแนวคิด SHCM กับ NPS ในบริบทระบบราชการไทยยังเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมหลายประการ โดยเฉพาะระบบอาวุโสและวัฒนธรรมราชการแบบลำดับขั้นที่ฝังรากลึก ซึ่งอาจลดทอนความยืดหยุ่น การกระจายอำนาจ และการทำงานร่วมกันแบบเครือข่าย ขณะเดียวกัน แนวคิด SHCM เองก็มีความเสี่ยงที่จะถูกนำไปใช้ในเชิงเทคนิคหรือเชิงเครื่องมือ หากหน่วยงานมุ่งเน้นเพียงการกำหนดกรอบสมรรถนะและตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน โดยไม่เชื่อมโยงไปสู่การปรับเปลี่ยนคุณค่า ทักษะ และแรงจูงใจเชิงสาธารณะของบุคลากร ภายใต้เงื่อนไข การบูรณาการ SHCM กับ NPS อาจไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง หากขาดการสนับสนุนจากภาวะผู้นำเชิงคุณค่าและนโยบายด้านทุนมนุษย์ที่มีความต่อเนื่องและจริงจัง

กล่าวโดยสรุป SHCM ของภาครัฐไทยยังคงมีรากฐานจากระบบราชการที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงและการควบคุม ขณะที่แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่มุ่งเน้นความร่วมมือ ความโปร่งใส และคุณค่าทางสังคม ดังนั้น แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทยในระยะต่อไป จึงควรผสมผสานทั้งสองแนวคิดเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์และคุณค่าสาธารณะ

จุดแข็งของระบบทุนมนุษย์ภาครัฐไทย

ระบบคุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยสร้างความเป็นธรรม โปร่งใส และความเชื่อมั่นในระบบราชการไทย กรอบสมรรถนะกลางช่วยให้หน่วยงานมีแนวทางเดียวกันในการพัฒนาบุคลากร และสามารถกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงระบบที่เชื่อมโยงกับพันธกิจของรัฐ นอกจากนี้ ความมั่นคงในตำแหน่งยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมเสถียรภาพและความต่อเนื่องของนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะในงานที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางและความรับผิดชอบในระยะยาว

จุดอ่อนของระบบทุนมนุษย์ภาครัฐไทย

โครงสร้างราชการแบบรวมศูนย์และลำดับขั้นเป็นอุปสรรคต่อความยืดหยุ่นและการตัดสินใจที่ทันท่วงที ทำให้ภาครัฐขาดความคล่องตัวในการตอบสนองต่อบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การพัฒนาทุนมนุษย์จำนวนมากยังคงอยู่ในรูปแบบกิจกรรมฝึกอบรมมากกว่าการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงเชิงสมรรถนะและพฤติกรรมเกิดขึ้นได้อย่างจำกัด อีกทั้งระบบบริหารบุคลากรของรัฐยังมุ่งเน้นการควบคุมและการปฏิบัติตามระเบียบ มากกว่าการลงทุนเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร

โอกาสในการใช้แนวคิด NPS เพื่อออกแบบระบบพัฒนาทุนมนุษย์

แนวคิด NPS เปิดโอกาสให้ภาครัฐไทยออกแบบระบบพัฒนาทุนมนุษย์ที่มุ่งสร้างคุณค่าสาธารณะ โดยมีจุดเน้นอย่างน้อย 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- (1) การปรับวัฒนธรรมองค์กรสู่การรับใช้ประชาชน ผ่านการปลูกฝังคุณค่าการบริการและจิตสำนึกพลเมืองในทุกระดับ
- (2) การพัฒนาสมรรถนะเชิงคุณค่า ครอบคลุมจริยธรรม ความโปร่งใส การทำงานแบบเครือข่าย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ
- (3) การออกแบบระบบประเมินผลที่สะท้อนผลลัพธ์ต่อสังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าที่เกิดขึ้นต่อประชาชน มากกว่าปริมาณงานหรือผลผลิตเพียงอย่างเดียว

แนวโน้มอนาคตของการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทย

ในอนาคต การพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐจำเป็นต้องผสมผสานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลเข้ากับการพัฒนามนุษย์เชิงคุณค่า เพื่อสร้างกำลังคนภาครัฐที่มีทั้งทักษะด้านเทคโนโลยี ความสามารถในการเรียนรู้ และจิตสำนึกสาธารณะ ความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านภาครัฐในยุคดิจิทัลจึงมิได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของทุนมนุษย์ในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อสร้างคุณค่าให้กับสังคม

โดยสรุปแล้ว การวิเคราะห์และอภิปรายในส่วนนี้สะท้อนว่าทุนมนุษย์ภาครัฐมิได้เป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานของระบบราชการ หากแต่เป็นกลไกสำคัญที่กำหนดทิศทางและความสำเร็จของการปฏิรูประบบราชการไทย การบูรณาการแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์กับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ช่วยขยายกรอบการวิเคราะห์จากมิติประสิทธิภาพภายในองค์กรไปสู่มิติคุณค่าสาธารณะ ความเชื่อมั่นของประชาชน และความยั่งยืนของการบริหารภาครัฐ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติในส่วนถัดไป

บทสรุป

การพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทยเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูประบบราชการในยุคที่เผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และความคาดหวังของประชาชน บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่สามารถเกื้อหนุนกันได้อย่างมีนัยสำคัญ โดย SHCM ช่วยสร้างกรอบทิศทางและความเป็นระบบในการบริหารคนให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กร ขณะที่ NPS ช่วยยกระดับบทบาทของทุนมนุษย์ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการสร้างคุณค่าสาธารณะ และส่งเสริมให้ภาครัฐมองประชาชนในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา มากกว่าผู้รับบริการเพียงฝ่ายเดียว

อย่างไรก็ตาม การนำกรอบแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยยังเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมหลายประการ อาทิ โครงสร้างบุคลากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูง ระบบอาวุโสที่ลดทอนความคล่องตัว วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ยังไม่เข้มแข็ง และระบบแรงจูงใจที่ยังไม่สะท้อนคุณค่าของการรับใช้สังคมอย่างแท้จริง ความท้าทายเหล่านี้สะท้อนว่า การปฏิรูประบบราชการไทยจะไม่อาจบรรลุผลได้ หากยังคงมองการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นเพียงภารกิจด้านการบริหารบุคคล

หากแต่จำเป็นต้องยกระดับสู่การลงทุนเชิงคุณค่าในมนุษย์ของรัฐ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้เป็นทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลง

บทเรียนจากแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ยังชี้ให้เห็นว่าบุคลากรภาครัฐไม่ควรถูกจำกัดบทบาทอยู่เพียงการปฏิบัติตามนโยบาย แต่ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกร่วมมือที่สามารถสร้างความสัมพันธ์บนฐานของความเข้าใจ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมกับประชาชน ภาครัฐที่มีความยั่งยืนในอนาคตจึงต้องอาศัยทุนมนุษย์ที่มีทั้งสมรรถนะในการทำงานและจิตสำนึกสาธารณะในการขับเคลื่อนพันธกิจของรัฐให้ตอบสนองต่อสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีความหมาย

การปฏิรูประบบราชการไทยในศตวรรษที่ 21 จึงไม่อาจสำเร็จได้ด้วยการปรับโครงสร้างหรือกระบวนการทำงานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับคนของรัฐ การบูรณาการแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์กับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่จึงเป็นแนวทางสำคัญในการนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นภาครัฐที่มีสมรรถนะ มีคุณค่า และเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง

โดยสรุป บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐมิได้เป็นเพียงกิจกรรมด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล หากแต่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทต่อความสำเร็จของการปฏิรูประบบราชการไทยในระยะยาว การยกระดับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เชื่อมโยงกับคุณค่าสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อประชาชน และความเชื่อมั่นของสังคม จะเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารภาครัฐที่มีสมรรถนะ มีความหมาย และยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์และอภิปรายข้างต้น บทความนี้เสนอแนวทางเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐไทย โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ในสามระดับสำคัญ ดังนี้

ระดับนโยบายและโครงสร้าง

ภาครัฐควรกำหนดการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นวาระเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการปฏิรูประบบราชการและการสร้างคุณค่าสาธารณะ โดยปรับกรอบนโยบายจากการมุ่งเน้นประสิทธิภาพของกระบวนการไปสู่การลงทุนในทุนมนุษย์เชิงคุณค่า แนวทางดังกล่าวควรสะท้อนผ่านการกำหนดสมรรถนะหลักด้านจริยธรรม การรับใช้ประชาชน และการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ควบคู่กับสมรรถนะเชิงเทคนิคและดิจิทัล เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรภาครัฐมีทิศทางที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐในฐานะผู้สร้างคุณค่าสาธารณะ

ระดับองค์การและระบบบริหารทุนมนุษย์

หน่วยงานภาครัฐควรปรับระบบบริหารทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับกรอบบูรณาการ SHCM และ NPS โดยเชื่อมโยงกระบวนการสรรหา การพัฒนา การประเมินผล และระบบแรงจูงใจเข้ากับเป้าหมาย

เชิงยุทธศาสตร์ขององค์กรและผลลัพธ์ด้านคุณค่าสาธารณะ จากเดิมที่มุ่งเน้นการฝึกอบรมตามรอบและการประเมินผลภายในองค์กร ไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาสมรรถนะเชิงคุณค่า และการยอมรับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนและสังคมเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จเชิงนโยบาย

ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารและหน่วยงาน

ผู้บริหารภาครัฐควรทำหน้าที่เป็นผู้นำเชิงคุณค่า (value-based leadership) ที่เอื้อให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจการตัดสินใจ และการทำงานร่วมกับภาคประชาชนและภาคีเครือข่าย แนวทางดังกล่าวแตกต่างจากการบริหารแบบสั่งการและควบคุมในระบบราชการแบบดั้งเดิม โดยมุ่งเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ความหมายของงาน และความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์สาธารณะของบุคลากรภาครัฐในทุกระดับ

โดยสรุป ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐบนฐานการบูรณาการแนวคิดการจัดการทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์และแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ มิได้เป็นเพียงการปรับปรุงระบบทรัพยากรบุคคล หากแต่เป็นกลไกสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และบทบาทของรัฐในการสร้างคุณค่าสาธารณะและความเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

บทความนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในสามมิติสำคัญที่ช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐในบริบทไทยและในมิติทฤษฎีการบริหารภาครัฐร่วมสมัย ประการแรก บทความได้พัฒนารอบแนวคิดที่บูรณาการระหว่าง SHCM และ NPS ซึ่งยังไม่ปรากฏเป็นระบบในงานวิชาการไทยมาก่อน การบูรณาการทั้งสองแนวคิดทำให้เกิดมุมมองใหม่ที่เชื่อมโยงทุนมนุษย์ไม่เพียงเพื่อเสริมประสิทธิภาพขององค์กร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณค่าสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นการขยายขอบเขตความหมายของทุนมนุษย์ในภาครัฐให้ครอบคลุมทั้งมิติทางเทคนิคและมิติคุณค่าทางสังคม

ประการที่สอง บทความได้นำเสนอแนวคิดสมรรถนะที่อ้างอิงตามคุณค่า (value-based competencies) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบใหม่ที่จะเติมเต็มระบบสมรรถนะของภาครัฐไทย โดยเสนอให้การพัฒนาทุนมนุษย์ไม่ได้มุ่งเฉพาะความสามารถด้านเทคนิคหรือทักษะในทางปฏิบัติ แต่ต้องรวมถึงคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ การมุ่งเน้นสมรรถนะนี้ก่อให้เกิดกรอบการวิเคราะห์ใหม่ที่จะสะท้อนเป้าหมายการปฏิรูปภาครัฐเชิงคุณค่า มากกว่าการเน้นผลผลิตเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

ประการที่สาม บทความเสนอภาพใหม่ของบทบาททุนมนุษย์ภาครัฐในฐานะผู้สร้างคุณค่าร่วม ซึ่งแตกต่างจากมุมมองเดิมที่มักมองบุคลากรภาครัฐเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือผู้ให้บริการฝ่ายเดียว แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรภาครัฐจำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก

ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทใหม่นี้ เป็นการปรับมุมมองต่อทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัลที่ต้องอาศัยความร่วมมือข้ามภาคส่วนอย่างเข้มข้น

นอกจากนี้ บทความยังนำเสนอแนวคิดเชิงนโยบายใหม่ว่าภาครัฐควรพัฒนาระบบการวัดผลทุนมนุษย์ในมิติคุณค่าสาธารณะ เช่น การจัดทำรายงาน Human Capital for Public Value Report เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดดังกล่าวถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นเครื่องมือด้านการวัดผลเชิงนโยบายในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2567ก). *กำลังคนภาครัฐ 2567*. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
<https://www.ocsc.go.th/wp-content/uploads/2025/08/thai-gov-manpower-2567.3.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2567ข). *การพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2566–2570*.
https://www.ocsc.go.th/wp-content/uploads/2024/05/01_แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ-พ.ศ.-2566-2570-1.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)*.
https://wise.co.th/wise/References/Digital_Economy/Digital_Master_Plan_2560-2579.pdf
- Agranoff, R., & McGuire, M. (2001). Big questions in public network management research. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 11(3), 295–326.
<https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.jpart.a003504>
- Armstrong, M. (2014). *Armstrong's handbook of human resource management practice* (13th ed., pp. 91–94). Kogan Page.
- Becker, B. E., Huselid, M. A., & Ulrich, D. (2001). *The HR scorecard: Linking people, strategy, and performance*. Harvard Business Press.
- Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2000). The new public service: Serving rather than steering. *Public Administration Review*, 60(6), 549–559.
<https://doi.org/10.1111/0033-3352.00117>

- Ministry of Digital Economy and Society. (2016). *Thailand digital economy and society development plan* (1st ed.).
https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1626431470-947_0.pdf
- OECD. (2019). *Public value in public service transformation: Working with change*. OECD Public Governance Reviews. <https://doi.org/10.1787/47c17892-en>
- OECD. (2022). *Open and connected government review of Thailand*. OECD Public Governance Reviews. <https://doi.org/10.1787/e1593a0c-en>
- Office of Personnel Management. (2016). *Personnel management in agencies: Strategic human capital management* (Final rule, 5 CFR Part 250).
<https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2016-12-12/pdf/2016-29600.pdf>
- Office of Personnel Management. (2025). *Personnel management in agencies: Subpart B – Strategic human capital management* (5 CFR Part 250).
<https://www.ecfr.gov/current/title-5/part-250>
- Perry, J. L., & Wise, L. R. (1990). The motivational bases of public service. *Public Administration Review*, 50(3), 367–373. <https://doi.org/10.2307/976618>
- Thailand Development Research Institute. (2007). Civil service reform and the quest for better governance: The Thai experience. *TDRI Quarterly Review*, 22(1), 3–8.
- Thailand Development Research Institute. (2024). Human capital development of older persons in Thailand. *TDRI Quarterly Review*, 39(2), 3–25.
- Wright, P. M., & McMahan, G. C. (2011). Exploring human capital: Putting “human” back into strategic human resource management. *Human Resource Management Journal*, 21(2), 93–104. <https://doi.org/10.1111/j.1748-8583.2010.00165.x>

ภาพอนาคตสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์:
กรอบการวิเคราะห์และทิศทางการพัฒนา
Future Competencies of Secondary School Administrators in the
Age of Artificial Intelligence:
An Analytical Framework and Development Directions

ศิวาวุฒิ รัตน์¹ | Siwawut Rattana¹

จันทร์เพ็ญ ปิยวงษ์² | Chanpen Pinyowong²

อติพงศ์ โชคเคล้าลาภ³ | Atipong Chokklaolap³

สุรพงษ์ ไกรษา⁴ | Surapong Kraisa⁴

กชกร เนียมท่าเสา⁵ | Kochakorn Niamthasao⁵

Received: 7 มีนาคม 2569 Revised: 12 กุมภาพันธ์ 2569 Accepted: 19 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความเชิงแนวคิดนี้มุ่งนำเสนอ “กรอบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์” ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและกรอบแนวคิดร่วมสมัยด้านภาวะผู้นำ ดิจิทัล ความรอบรู้ข้อมูล เทคโนโลยีการศึกษา และจริยธรรมดิจิทัล ตลอดจนแนวคิดด้านการคาดการณ์อนาคตทางการศึกษา กรอบสมรรถนะที่สังเคราะห์ได้ประกอบด้วย 5 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) ความสามารถในการตีความและใช้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและการดูแลผู้เรียนแบบป้องกันล่วงหน้า (2) ความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีดิจิทัลในการกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียน (3) ทักษะการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ผสานระบบอัจฉริยะ (4) สมรรถนะด้านการบริหารความเสี่ยงและจริยธรรมดิจิทัล และ (5) ความสามารถในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในฐานะสถาปนิกระบบโรงเรียนยุคใหม่ กรอบดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นของผู้บริหารในอนาคตที่ต้องบริหารสถานศึกษาในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมรองรับระบบการศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล เทคโนโลยี และระบบอัจฉริยะอย่างสมดุล

คำสำคัญ : ภาพอนาคต, สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคปัญญาประดิษฐ์, กรอบการวิเคราะห์, ทิศทางการพัฒนา

¹ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1/ Email: siwawutrattana@gmail.com

- ¹ Senior Deputy Director/ Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1/ Email: siwawutrattana@gmail.com
- ² รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1/ Email: chanpenpi@gmail.com
- ² Senior Deputy Director/ Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1/ Email: chanpenpi@gmail.com
- ³ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี/ Email: atipongch@gmail.com
- ³ Senior Deputy Director/ Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi/ Email: atipongch@gmail.com
- ⁴ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1/ Email: surapongk@gmail.com
- ⁴ Senior Deputy Director/ Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1/ Email: surapongk@gmail.com
- ⁵ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่/ Email: kochakornn@gmail.com
- ⁵ Senior Director, Chiang Mai Primary Educational Service Area Office, Email: kochakornn@gmail.com

Abstract

This conceptual article presents a “Competency Framework for Secondary School Administrators in the Era of Artificial Intelligence,” developed through an analysis of documents, research studies, and contemporary conceptual frameworks related to digital leadership, data literacy, educational technology, and digital ethics, as well as approaches to future-oriented educational foresight. The synthesized framework comprises five key dimensions: (1) the ability to interpret and utilize data-driven insights to support policy formulation and preventive learner care; (2) digital technology leadership in guiding school development; (3) skills in designing learning innovations integrated with intelligent systems; (4) competency in managing digital risks and ethical issues; and (5) the capacity to work collaboratively with artificial intelligence technologies as architects of a new school system. This framework highlights the necessity for future administrators to lead schools within rapidly changing environments while effectively accommodating educational systems driven by data, technology, and balanced intelligent systems.

Keywords : Future Image, School Administrators' Competencies, Age of Artificial Intelligence, Analytical Framework, Development Directions

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบการจัดการศึกษา ทำให้โรงเรียนต้องปรับรูปแบบการบริหารและการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ซึ่งนอกจากการจัดการเรียนรู้เชิงวิชาการแล้ว โรงเรียนยังเป็นหน่วยงานที่ต้องควบคุมดูแลข้อมูลจำนวนมาก ตั้งแต่ข้อมูลผู้เรียน ผลการเรียนรู้ พฤติกรรมการเข้าเรียน ไปจนถึงข้อมูลเชิงทำนายที่ได้มาจากระบบอัตโนมัติ จึงส่งผลให้วิธีการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปลี่ยนไป โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีทั้งด้านการจัดการหลักสูตร บุคลากร และผู้เรียน (อดิศักดิ์ นาระนะ และ ชวน ภาวังกุล, 2565)

อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนไม่ได้มุ่งเน้นที่เครื่องมือหรืออุปกรณ์แต่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงสร้างระบบราชการส่วนกลางที่กำกับการดำเนินงานของโรงเรียนผ่านคำสั่งนโยบาย และตัวชี้วัดจำนวนมาก เมื่อระบบดิจิทัลถูกนำเข้ามาใช้งาน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการทบทวนทั้งการจัดสรรทรัพยากรหรือกำกับการเรียนการสอนรวมถึงการนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเข้ามาใช้กับบริบทโรงเรียน การพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี และการสร้างกลไกการบริหารข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและจริยธรรม (ชินวัตร เจริญนิธย์, 2564) ทั้งนี้ สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติภายใต้ “แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” (Digital Economy and Society Development Plan) ซึ่งมุ่งยกระดับความสามารถทางดิจิทัลของภาคการศึกษา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้อมูล และการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐ โดยสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลผ่านการบริหารจัดการข้อมูลและการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา ความเปลี่ยนแปลงมีความชัดเจนมากขึ้น ผู้เรียนมีรูปแบบการเข้าถึงข้อมูลและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างจากยุคก่อน โรงเรียนจึงต้องปรับโครงสร้างการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ขณะเดียวกัน การเพิ่มขึ้นของข้อมูลเชิงพฤติกรรมและข้อมูลผลสัมฤทธิ์รายบุคคลทำให้ผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะและความสามารถในการอ่าน วิเคราะห์ และตีความข้อมูล เพื่อคาดการณ์ปัญหา เช่น ความเสี่ยงด้านการเรียนรู้ การออกกลางคัน หรือความต้องการพิเศษของผู้เรียนบางกลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ปัญหาด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังคงมีอยู่ ทำให้บทบาทของผู้บริหารมีความสำคัญมากขึ้นในการกำกับและสนับสนุนการพัฒนาในสถานศึกษา ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีผ่านโครงการของภาครัฐ เช่น ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล

ที่พัฒนาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพยังคงขึ้นอยู่กับความพร้อมด้านบุคลากร การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และความสามารถของโรงเรียนแต่ละแห่งในการดำเนินงานในระบบบริหารจัดการให้รองรับข้อมูลจำนวนมาก หากขาดการกำกับดูแลที่มีคุณภาพ ระบบดิจิทัลอาจสร้างภาระเพิ่มเติมมากกว่าเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงาน สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2560–2579) ที่เน้นการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูและผู้บริหาร การลดความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อให้โรงเรียนสามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ข้อมูลสถานการณ์ดิจิทัลล่าสุดสะท้อนว่าความเหลื่อมล้ำยังคงเป็นประเด็นสำคัญ โดยรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า แม้อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของครัวเรือนไทยสูงกว่า 85% แต่ยังมีช่องว่างด้านคุณภาพการใช้งาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนี้ รายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ครูที่มีสมรรถนะดิจิทัลในระดับสูงมีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 40 ในบางเขตพื้นที่ ส่งผลให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยังมีข้อจำกัดอย่างชัดเจน สถานการณ์ดังกล่าวจึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถลดช่องว่างทางดิจิทัล วางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารการศึกษาดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่างานวิจัยด้านภาวะผู้นำดิจิทัลและสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านมาได้เสนอกรอบสมรรถนะที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่ยังมีช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) ที่สำคัญ เนื่องจากกรอบสมรรถนะเดิมส่วนใหญ่พัฒนาภายใต้บริบทของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั่วไป ซึ่งมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการทำงานและการบริหารแพลตฟอร์มดิจิทัล ขณะที่การบริหารในยุคปัญญาประดิษฐ์มีลักษณะเชิงโครงสร้างที่แตกต่าง โดยเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การใช้ระบบคาดการณ์ การตัดสินใจร่วมกับอัลกอริทึม และการกำกับจริยธรรมของระบบอัจฉริยะ ส่งผลให้บทบาทผู้บริหารต้องเปลี่ยนจากผู้ใช้เทคโนโลยีไปสู่ผู้ออกแบบและกำกับระบบการตัดสินใจระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ซึ่งกรอบสมรรถนะเดิมยังไม่สามารถรองรับมิตินี้ได้เพียงพอ จึงเกิดความจำเป็นในการพัฒนากรอบสมรรถนะใหม่ที่ตอบโจทย์บริบทปัญญาประดิษฐ์อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การจัดการข้อมูลภายในสถานศึกษาจึงเป็นภารกิจที่สำคัญ แต่ในทางปฏิบัติผู้บริหารยังขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะและคุณภาพของข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ เมื่อขาดความสามารถด้านนี้ การบริหารย่อมเผชิญข้อจำกัดในการกำหนดทิศทางที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลผู้เรียนที่คลาดเคลื่อนจากข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ การตีความข้อมูลผิดพลาดซึ่งนำไปสู่การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ภายในโรงเรียนที่ไม่ตอบโจทย์ หรือการใช้ข้อมูลที่มีอคติซึ่งอาจส่งผลเสียต่อผู้เรียนบางกลุ่มโดยไม่ตั้งใจ ปัญหาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า หากไม่มีทักษะในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ของข้อมูลและความระมัดระวังในการนำข้อมูลไปใช้ ระบบการบริหารอาจเกิดความผิดพลาด และกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน (จิระวดี สินทร, 2565)

ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจ “สมรรถนะใหม่” ของผู้บริหารจึงสำคัญในการบริหารโรงเรียนในยุคที่ข้อมูลเป็นตัวกำหนดทิศทางการตัดสินใจต้องอาศัยทักษะที่แตกต่างจากการบริหารรูปแบบเดิม การพัฒนากรอบสมรรถนะที่ครอบคลุมมิติด้านเทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูล จริยธรรมระบบดิจิทัล และความสามารถในการเชื่อมโยงนโยบายกับสภาพจริงในโรงเรียนให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้อย่างสอดคล้อง ดังนั้นบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งนำเสนอ “กรอบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์” ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและกรอบแนวคิดร่วมสมัยด้านภาวะผู้นำดิจิทัล ความรอบรู้ข้อมูล เทคโนโลยีการศึกษา และจริยธรรมดิจิทัล ตลอดจนแนวคิดด้านการคาดการณ์อนาคตทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้สามารถปรับตัวและขับเคลื่อนสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัญญาประดิษฐ์

แนวคิดและกรอบการวิเคราะห์

ปัญญาประดิษฐ์กับการเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้ถูกนำเสนอว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนมักถูกมองว่าเป็นคำตอบที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดภาระงานของครูและผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2021) นิยามปัญญาประดิษฐ์ว่าเป็น “เทคโนโลยีที่สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ และปฏิบัติการโดยอัตโนมัติเพื่อเลียนแบบการคิดและพฤติกรรมของมนุษย์” นิยามนี้เป็นภาพของปัญญาประดิษฐ์ ที่เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพ แต่ในทางกลับกันก็เปิดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านอคติของข้อมูล (Data Bias) ความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ และความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจของระบบ ซึ่งหากถูกนำไปใช้ในโรงเรียนโดยไม่มีทักษะการตรวจสอบของครูหรือผู้บริหาร อาจนำไปสู่ผลกระทบต่อผู้เรียนได้โดยตรง

เพื่อให้การวิเคราะห์บทบาทผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีฐานทฤษฎีที่ชัดเจน บทความนี้ใช้กรอบ “การเปลี่ยนผ่านดิจิทัล (Digital Transformation)” อธิบายว่าการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาในโรงเรียนทำให้มีการเพิ่มเครื่องมือและการเปลี่ยนแปลงทั้งกระบวนการทำงาน วัฒนธรรม และบทบาทผู้นำ (Westerman et al., 2014) ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change leader) ที่ออกแบบระบบงานและกำกับทิศทางการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้

สำหรับประเภทของปัญญาประดิษฐ์ที่นิยมใช้ในสถานศึกษา เช่น Machine Learning (ML) เป็นกระบวนการที่คอมพิวเตอร์เรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมากและสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานได้เองโดยไม่ต้องเขียนโปรแกรมใหม่ทุกครั้ง ใช้ในการวิเคราะห์ผลการเรียน การคาดการณ์ความ

เสียงของผู้เรียน การจัดกลุ่มนักเรียน และระบบแนะนำเนื้อหาให้เหมาะสมกับความต้องการรายบุคคล Natural Language Processing (NLP) เป็นสาขาหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ที่ทำให้คอมพิวเตอร์สามารถเข้าใจ วิเคราะห์ และสื่อสารภาษามนุษย์ได้ เช่น การแปลภาษา การตรวจสอบไวยากรณ์ การสรุปข้อความ และระบบแชทบอตที่ช่วยตอบคำถามนักเรียน ครูในสถานศึกษา รวมถึงการประเมินงานเขียนแบบอัตโนมัติ ขณะที่ Computer Vision เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้คอมพิวเตอร์ “มองเห็น” และวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพหรือวิดีโอ เช่น การตรวจสอบการเข้าเรียนด้วยใบหน้า การประเมินพฤติกรรมในห้องเรียน การวิเคราะห์สื่อการสอน หรือการตรวจจับความปลอดภัยภายในบริเวณโรงเรียน (Luckin et al., 2022) และ Generative AI เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถ “สร้างสิ่งใหม่” จากข้อมูลที่เรียนรู้ เช่น ข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ หรือสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ถูกใช้เพื่อสร้างแผนการสอน เนื้อหาประกอบการเรียน สรุปบทเรียน ออกข้อสอบ และช่วยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน (Wang et al., 2024) อย่างไรก็ตาม แม้ปัญญาประดิษฐ์จะช่วยสนับสนุนงานหลากหลายด้าน เช่น การคาดการณ์ผลสัมฤทธิ์ การประเมินพฤติกรรม หรือการผลิตเนื้อหา แต่อาศัยข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งโรงเรียนหลายแห่งอาจยังไม่มีระบบข้อมูลที่มีคุณภาพมากพอ รวมถึงความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัวของผู้เรียนที่อาจถูกละเลยเมื่อนำระบบวิเคราะห์ภาพหรือพฤติกรรมมาใช้งานโดยขาดแนวทางกำกับ

UNESCO (2024) ได้เสนอกรอบสมรรถนะด้านปัญญาประดิษฐ์ โดยเน้นว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เป็นการเข้าถึงเครื่องมือเทคโนโลยี แต่คือการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบในการใช้ข้อมูล หากผู้เรียนหรือครูยังขาดทักษะดิจิทัลขั้นสูง การนำ AI มาใช้ในสถานศึกษาอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือสร้างความเข้าใจผิดได้มากกว่าจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาทางการศึกษาได้ หากขาดความพร้อมของบุคลากรและระบบกำกับดูแลที่เหมาะสม

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในโรงเรียนจึงไม่ใช่เรื่องของเทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงการปรับบทบาทของผู้บริหารให้ทำงานเชิงข้อมูลมากขึ้น ระบบดิจิทัลที่เข้ามาในโรงเรียนทำให้ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำที่ใช้ข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อน และสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ การออกแบบยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาจึงต้องตั้งอยู่บนข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ มากกว่าการตัดสินใจบนพื้นฐานของความเชื่อหรือประสบการณ์ส่วนบุคคล ส่งผลให้ทักษะด้านการตีความข้อมูล การใช้แดชบอร์ดอัจฉริยะ และการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อคาดการณ์แนวโน้มอนาคต กลายเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้บริหารยุคปัญญาประดิษฐ์จำเป็นต้องมี (McKinsey & Company, 2021)

ในบทความนี้ใช้กรอบ การตัดสินใจเชิงข้อมูล (Data-Driven Decision Making: DDDM) เพื่ออธิบายบทบาทผู้บริหารในการแปลงข้อมูลให้เป็นการตัดสินใจเชิงนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้น 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การเข้าถึงและทำความเข้าใจข้อมูล (2) การวิเคราะห์และตีความข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ และ (3) การนำผลวิเคราะห์ไปสู่การปรับปรุงงานจริงในโรงเรียน (Mandinach & Gummer, 2016)

ในขณะเดียวกัน ปัญญาประดิษฐ์ยังทำให้ผู้บริหารเป็นผู้ออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงระบบ เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์กำลังกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นเรียนและรายบุคคล โรงเรียนเริ่มใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ช่วยครูในการอธิบายเนื้อหา ส่งเคราะห์บทเรียน ตรวจการบ้าน และประเมินผลการเรียนทำให้ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการประเมินความเหมาะสมของเทคโนโลยีต่อโครงสร้างหลักสูตร ความปลอดภัยของข้อมูล และความเป็นธรรมทางการศึกษา ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ากับหลักการทางการศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เพื่อให้การบูรณาการเทคโนโลยีกับการบริหารเห็นเป็นรูปธรรม บทความยังอาศัยกรอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล (Digital Leadership) ซึ่งเน้นความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม และบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ครูและบุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีได้จริงในงานประจำ (Kane et al., 2019)

อีกประเด็นคือการบริหารจัดการความเสี่ยงและจริยธรรมของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในโรงเรียน เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน ครู และบุคลากร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความสามารถด้านการกำกับความเสี่ยงทางดิจิทัลและจริยธรรมของระบบอัตโนมัติที่จะตรวจจับความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการประมวลผลของชุดคำสั่งอัจฉริยะ ความไม่โปร่งใสของกระบวนการประมวลผล หรือความปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนย่อมทำให้การนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้ในโรงเรียนมีโอกาสสร้างผลกระทบด้านลบต่อความเป็นส่วนตัว สิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ขัดกับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการศึกษา (กฤษฎีพันธ์ พรรณรัตน์ชัย และคณะ, 2567) ในส่วนความเสี่ยงและจริยธรรม บทความใช้แนวคิดการกำกับดูแลและความรับผิดชอบของอัลกอริทึมเพื่อชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารต้องกำหนดกติกาและกลไกคุ้มครองข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และรักษาความโปร่งใสของระบบก่อนนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม ความปลอดภัย และสิทธิของนักเรียนเป็นหลัก (Floridi et al., 2018)

ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารในยุคปัญญาประดิษฐ์จึงต้องขยายจากการเป็นผู้จัดการงานประจำไปสู่การเป็นผู้นำดิจิทัลที่มีความเข้าใจระบบการศึกษาและสามารถประสานงานระหว่างคน เทคโนโลยี และข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทนี้ไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระงานใหม่ แต่เป็นการนิยามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนใหม่ในฐานะผู้สร้างระบบการเรียนรู้แห่งอนาคตซึ่งต้องอาศัยทั้งวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ความรอบรู้ด้านเทคโนโลยี และความสามารถในการทำงานร่วมกับระบบอัจฉริยะอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม

สมรรถนะผู้บริหารในบริบทการศึกษายุคดิจิทัล

คำว่า Competency หรือ สมรรถนะ อาจเป็นคำที่บางคนเริ่มคุ้นหู หากอยู่ในวงการที่เกี่ยวข้องแต่คนส่วนใหญ่ อาจคุ้นกับคำว่า Skill หรือ ทักษะ มากกว่า เพราะเป็นคำที่ได้ยินทั่วไป ไม่ว่าจะตามประกาศรับสมัครงานต่าง ๆ ว่าต้องการคนที่มีทักษะดังกล่าว หรือตามคอร์สเรียนเพื่อพัฒนาทักษะ

เฉพาะ Competency หรือสมรรถนะ คือ การแสดงออกในเชิงพฤติกรรม เพื่อทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งมาจากการมี ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attributes) และนำสิ่งเหล่านั้นมาใช้ในงานต่าง ๆ ที่ตนรับผิดชอบ Competency มีที่มาจาก David C. McClelland จากมหาวิทยาลัย Harvard ผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีเรื่อง People's "need for achievement" ซึ่งเขามองว่าเรื่อง IQ และ Personality Tests นั้น ยังไม่เพียงพอที่จะวัดผลศักยภาพของบุคคลในการเป็นเครื่องยืนยันว่า คนนั้น ๆ สามารถทำงาน หรืออาชีพนั้นได้อย่างประสบความสำเร็จ David C. McClelland จึงพัฒนาเรื่อง Competency Model ออกมาเพื่อสามารถ "Predict Success on Tasks" และมีการพัฒนาแนวคิด และวิธีการเข้าถึง Competency ออกมา เช่น วิธี Behavioral Event Interview ที่มีวิธีการถามผู้สมัครเกี่ยวกับ การรับมือในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ โดยผู้สัมภาษณ์จะถามเป็นปลายเปิดโดยไม่ชี้นำคำตอบแต่อย่างใด จากนั้น จึงนำคำตอบมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผู้สมัครแต่ละคนว่า ใครคือคนที่มีแนวโน้มจะตรงกับสมรรถนะของตำแหน่งงานนั้น ๆ มากที่สุด (New World Encyclopedia, 2024)

เมื่อแนวคิดเรื่องสมรรถนะได้รับการพัฒนาขึ้นจากฐานคิดของ McClelland ซึ่งมุ่งเน้นการใช้พฤติกรรมจริงเป็นตัวทำนายความสำเร็จในการปฏิบัติงาน แทนการพึ่งพาเพียงตัวชี้วัดแบบดั้งเดิมอย่าง IQ หรือแบบทดสอบบุคลิกภาพ แนวคิดดังกล่าวจึงกลายเป็นรากฐานในการทำความเข้าใจ "ความสามารถที่แท้จริง" ของบุคลากรในหลายสาขา รวมถึงแวดวงการศึกษา ดังนั้น เมื่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้เข้ามาปรับโครงสร้างการบริหารและการเรียนรู้ในโรงเรียน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องถูกมองผ่านกรอบสมรรถนะเชิงพฤติกรรมเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะความสามารถที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะให้สอดคล้องกับบริบทเทคโนโลยีขั้นสูง รายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) จึงย้ำชัดว่าสมรรถนะผู้บริหารยุคดิจิทัลต้องไปสู่ทักษะด้านเทคโนโลยี ข้อมูล นวัตกรรม และจริยธรรมเพื่อให้พร้อมรับมือกับระบบการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลเป็นกรอบคิดที่อธิบายการเปลี่ยนผ่านของผู้บริหารจากบทบาทที่เน้นการกำกับดูแลตามกระบวนการ ไปสู่การเป็นผู้นำที่สามารถกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยีในองค์กร แนวคิดนี้เน้นว่าผู้บริหารต้องมีความสามารถในการประเมินโอกาสของเทคโนโลยีใหม่ ๆ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทดลองและนวัตกรรม และสื่อสารวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจ นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และการออกแบบระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมดิจิทัลของโรงเรียน (มัลลีย์ วงศ์ฤทัยวัฒนา และคณะ, 2567)

ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการเข้าถึง วิเคราะห์ และตีความข้อมูลอย่างเป็นระบบ ความรอบรู้ด้านข้อมูลไม่ได้หมายถึงความสามารถทางเทคนิคเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถในการตั้งคำถามกับข้อมูล ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และเลือกใช้ตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจ

เชิงกลยุทธ์ ความสามารถลักษณะนี้มีความสำคัญต่อการคาดการณ์ปัญหาผู้เรียน การติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และการจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน โดยเฉพาะในบริบทที่เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มมีบทบาทในการคัดกรองและแนะนำแนวทางแก้ไข

แนวคิดด้านเทคโนโลยีการศึกษาอธิบายบทบาทของเทคโนโลยีในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้และตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่สามารถเลือกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และบริบทของโรงเรียน การประเมินความคุ้มค่า ความพร้อมของครู การจัดสรรทรัพยากร และการวางแผนใช้ระบบอัจฉริยะ เช่น ระบบเรียนรู้แบบปรับตัว หรือชุดเครื่องมือด้านปัญญาประดิษฐ์สำหรับผู้เรียน จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของกรอบแนวคิดนี้ (ธนัฐพร กำลังหาญ, 2568)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาก่อให้เกิดคำถามด้านจริยธรรมใหม่ที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบ เน้นให้ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบายด้านข้อมูลที่โปร่งใส ยุติธรรม และมีความปลอดภัย รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบภายในโรงเรียน ขณะเดียวกัน การกำกับดูแลข้อมูล ในระดับสถานศึกษาต้องครอบคลุมการจัดเก็บ ใช้งาน และเผยแพร่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความเสี่ยงด้านกฎหมายและการละเมิดจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้น (อรอนงค์ แจ่มพงศ์พันธ์ และคณะ, 2568)

ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการมองเห็นระบบโดยรวม ออกแบบกระบวนการทำงานที่ผสมผสานเทคโนโลยีอัตโนมัติเข้ากับบทบาทของมนุษย์อย่างสมดุล และกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างครู บุคลากร และเทคโนโลยี แนวคิดการร่วมปฏิบัติงานระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ชี้ให้เห็นว่างานบางประเภทควรใช้เครื่องในการวิเคราะห์ ส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม ความสัมพันธ์ หรือการตัดสินใจที่ต้องคำนึงถึงมนุษย์จำเป็นต้องให้ครูและผู้บริหารเป็นผู้กำกับ การออกแบบระบบเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยทั้งความเข้าใจด้านเทคโนโลยีและความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ในการจัดโครงสร้างงาน

ศาสตร์การคาดการณ์อนาคตเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผนเชิงฉกฉวยและการวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนทำให้ผู้บริหารสามารถออกแบบกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นและรองรับความไม่แน่นอน การประยุกต์ศาสตร์นี้จึงช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีมุมมองเชิงรุกมากกว่าการตอบสนองแบบเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารยุคปัญญาประดิษฐ์ (ศักดิ์ดาวิทย์ ไชยแก้ว, 2568)

กรอบแนวคิดนี้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ต้องอาศัยความเข้าใจเชิงระบบ การจัดการข้อมูล การบูรณาการเทคโนโลยี และความสามารถในการจัดการประเด็นจริยธรรมในสภาพแวดล้อมดิจิทัล การเชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ทำให้สามารถสังเคราะห์

กรอบสมรรถนะผู้บริหารยุคปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างครอบคลุมและตอบสนองบริบทการศึกษาไทย
ในอนาคต

กรอบสมรรถนะภาพอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์

การกำหนดสมรรถนะผู้บริหารในยุคปัญญาประดิษฐ์จำเป็นต้องพิจารณาลักษณะของงาน
บริหารที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากระบบที่อาศัยประสบการณ์ไปสู่ระบบที่เชื่อมต่อกับข้อมูลเชิงลึกและ
ระบบอัตโนมัติที่มีศักยภาพ จากการสังเคราะห์องค์ความรู้หลายสาขา (สมชาย เทพแสง และคณะ,
2566) สามารถมองเห็น “ภาพอนาคตสมรรถนะผู้บริหาร” ที่ประกอบด้วยมิติหลักสำคัญซึ่งผสาน
บทบาทของผู้นำ ผู้วิเคราะห์เชิงระบบ และผู้ออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน (นภัสนันท์
ปิยะศิริภักดิ์ และคณะ, 2561)

เพื่อเสริมความชัดเจนเชิงกรอบวิเคราะห์ แนวคิดด้านภาวะผู้นำดิจิทัล ความรอบรู้ข้อมูล
การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ จริยธรรมดิจิทัล และการบริหารเชิงระบบ ถูกเชื่อมโยงเข้ากับ
สมรรถนะทั้ง 5 มิติซึ่งเป็นกลไกเหตุผล (analytical linkage) ที่อธิบายว่าทำไมผู้บริหารในยุค
ปัญญาประดิษฐ์จึงต้องพัฒนาสมรรถนะในลักษณะบูรณาการ ไม่ใช่การเพิ่มทักษะแยกส่วนตามลักษณะ
งานแบบเดิม

สมรรถนะประการแรกเป็นความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ผู้บริหารยุคใหม่
ต้องตีความข้อมูลจากหลายแหล่ง ตั้งแต่ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน ข้อมูลพฤติกรรมการเรียนรู้ ไปจนถึง
ข้อมูลภาพรวมของโรงเรียนที่ประมวลจากระบบอัจฉริยะ ความสามารถในการวิเคราะห์แนวโน้ม
คาดการณ์ความเสี่ยง และประเมินผลกระทบเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้
การบริหารมีความแม่นยำและตอบสนองสถานการณ์อย่างทันที่ (สุนันท์ณี สุขสวัสดิ์ และคณะ,
2566) สมรรถนะด้านนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับแนวคิด data-informed leadership และ data literacy
ซึ่งมองว่าการตัดสินใจของผู้บริหารต้องตั้งอยู่บนการวิเคราะห์เชิงหลักฐานมากกว่าประสบการณ์ส่วน
บุคคล จึงเป็นแนวคิดสำคัญของการบริหารบนฐานปัญญาประดิษฐ์ที่ต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกและระบบ
คาดการณ์

ถัดมาคือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงออกถึง
การมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี การใช้สื่อเทคโนโลยีเชิงระบบให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ ส่งเสริมวัฒนธรรม
ความรับผิดชอบ และสนับสนุนนโยบายการพัฒนานวัตกรรมด้วยเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยี
ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้เทคโนโลยีในการวินิจฉัยและประเมินระบบ
การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในสถานศึกษา
และมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี สร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนเข้าถึงเทคโนโลยีและตรงกับ
ความต้องการ มีส่วนร่วมในการออกกฎหมายลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา (ธีรโชติ หล่ายโพธิ์, 2560)
สอดคล้องกับแนวคิด digital leadership และ technology integration ที่อธิบายบทบาทผู้บริหาร

ซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ซึ่งต้องกำหนดวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม และเชื่อมโยงการใช้เทคโนโลยีกับเป้าหมายการเรียนรู้

อีกมิติหนึ่งของสมรรถนะในอนาคตคือบทบาทของผู้บริหารในฐานะ “ผู้ออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้” ซึ่งต้องสามารถผสานปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหลักการทางการเรียนรู้ได้ ผู้บริหารต้องตระหนักถึงความเหมาะสมของเทคโนโลยีในชั้นเรียน เข้าใจศักยภาพของเครื่องมือดิจิทัลแต่ละประเภท และสามารถวางระบบการสนับสนุนให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการเทคโนโลยีจึงไม่ใช่เพียงการจัดหาอุปกรณ์ แต่คือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบต่อสังคมดิจิทัล (กรรณิกา บูลสถาพร, 2568) สมรรถนะนี้เป็นแนวคิด learning design และ innovation leadership ซึ่งเน้นว่าการบูรณาการเทคโนโลยีต้องเกิดจากการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ ไม่ใช่เพียงการเพิ่มเครื่องมือ ส่งผลให้ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็น systems designer ที่กำหนดโครงสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียน

ในขณะเดียวกัน สมรรถนะด้านจริยธรรมดิจิทัลกลายเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการบริหารโรงเรียนในยุคข้อมูลเข้มข้น ผู้บริหารต้องสามารถกำกับดูแลการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนอย่างรอบคอบ ป้องกันอคติที่อาจเกิดจากอัลกอริทึม และกำหนดขอบเขตของการใช้เทคโนโลยีที่เคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการสร้างกรอบจริยธรรมดิจิทัลร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชนจึงเป็นภารกิจสำคัญ ที่ทำให้โรงเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างโปร่งใส ปลอดภัย และตอบสนองต่อหลักการทางกฎหมายและจริยธรรมสมัยใหม่ มิตินี้เชื่อมโยงกับกรอบ ethical AI และ digital governance ที่เน้นการกำกับความเสี่ยงจากอัลกอริทึม ความโปร่งใสของข้อมูล และการคุ้มครองสิทธิผู้เรียน ทำให้บทบาทผู้บริหารขยายไปสู่การเป็นผู้กำกับดูแลระบบเทคโนโลยีในเชิงจริยธรรม

สุดท้าย สมรรถนะที่สะท้อนภาพอนาคตของการบริหารสถานศึกษา คือความสามารถในการออกแบบระบบงานที่ให้นุชนและปัญญาประดิษฐ์ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจเชิงระบบ มองเห็นภาพรวมของการทำงานในโรงเรียน และสามารถวางบทบาทของเทคโนโลยีให้เป็นส่วนเสริมของการปฏิบัติงาน ไม่ใช่การทดแทนอย่างเบ็ดเสร็จ การประสานการทำงาน of ครู ระบบปัญญาประดิษฐ์และเครื่องมืออัตโนมัติให้เกิดความลงตัว จึงเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็น “ระบบเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้” สมรรถนะนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดการทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ (human-AI collaboration) ซึ่งมองว่าอนาคตขององค์กรนั้นควรออกแบบระบบการทำงานที่ผสานศักยภาพของมนุษย์เข้ากับระบบอัจฉริยะ โดยผู้บริหารต้องเชื่อมโยงบทบาทของบุคลากรกับเทคโนโลยีในองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความสมดุลในการดำเนินงาน

กรอบสมรรถนะผู้บริหารยุคปัญญาประดิษฐ์มิได้จำกัดอยู่ที่ทักษะด้านเทคนิคหรือความรู้เฉพาะทาง แต่เป็นมิติที่กว้างกว่านั้น คือการเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการมองระบบทั้งองค์กร เข้าใจ

ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อผู้เรียนและครู และขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้วยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์ สมรรถนะดังกล่าวจึงเป็นรากฐานของผู้นำการศึกษาในอนาคตที่มีศักยภาพในการนำโรงเรียนเข้าสู่บริบทใหม่ที่เทคโนโลยีและมนุษย์ต้องทำงานร่วมกันอย่างสมดุล

ทิศทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารในอนาคต

การยกระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์จำเป็นต้องมองผ่านกรอบคิดเชิงระบบ ที่เน้นการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบดิจิทัล การพัฒนาสมรรถนะจึงไม่ได้หมายถึงการฝึกอบรมทักษะเป็นรายด้าน แต่ต้องมุ่งสร้าง “ระบบสมรรถนะอนาคต” ที่รองรับพลวัตของข้อมูล เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับระบบอัจฉริยะ ซึ่งเป็นโครงสร้างใหม่ของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารในอนาคตควรตั้งอยู่บนพลวัต 4 ประการ (สุจิตรา พิพัฒน์พงษ์ และคณะ, 2565 ; สุเมธ งามกนก, 2563 ; Amar, 2017 ; Bolden & Regan, 2016 ; สุกัญญา แซ่ม้อย, 2565) ได้แก่ (1) การเสริมสร้างทักษะดิจิทัล (2) การยกระดับโรงเรียนสู่ระบบอัจฉริยะ (3) การกำหนดมาตรฐานสมรรถนะในบริบทปัญญาประดิษฐ์ และ (4) การสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลและความพร้อมต่อเทคโนโลยี โดยแต่ละประการต้องมีตัวชี้วัดที่สามารถวัดและติดตามความก้าวหน้าได้อย่างเป็นระบบ

1. การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร

ผู้บริหารจำเป็นต้องก้าวข้ามความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเชิงพื้นฐาน ไปสู่ระดับที่สามารถ “กำกับ ดูแล วิเคราะห์ และสร้างคุณค่า” จากระบบข้อมูลและระบบอัจฉริยะได้อย่างแท้จริง การพัฒนาสมรรถนะจึงต้องครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การตีความข้อมูลที่ซับซ้อน การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตลอดจนความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกเบื้องหลังของระบบอัจฉริยะที่ใช้ในโรงเรียน ความสามารถเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย การออกแบบมาตรการสนับสนุนการเรียนรู้ และการกำกับคุณภาพของระบบดิจิทัลในโรงเรียน (สุจิตรา วันทอง และคณะ, 2568) ทั้งนี้ได้นำเสนอตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลเชิงลึกมาใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ 2) สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและจัดการข้อผิดพลาดได้อย่างแม่นยำ 3) สามารถสื่อสารผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่ครูและบุคลากรอย่างเข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้ 4) สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อลดภาระงานของครูและเพิ่มเวลาสำหรับการพัฒนาผู้เรียน

2. การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ระบบอัจฉริยะ

การเปลี่ยนผ่านสู่โรงเรียนอัจฉริยะต้องอาศัยทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน และกรอบการบริหารใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น การประเมินผลแบบทันเวลา และความสามารถในการออกแบบการสอนที่ตอบสนองข้อมูลผู้เรียนในแต่ละวัน ผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในการกำกับทิศทางการพัฒนาระบบอัจฉริยะให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้และวัฒนธรรมองค์กร ไม่ใช่เพียงการจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัล แต่ต้องจัดการการ

เปลี่ยนแปลงทั้งระบบ (ชัยณรงค์ พ่อทอง, 2568) ทั้งนี้ได้นำเสนอตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ 1) โรงเรียนมีแผนการพัฒนาโรงเรียนอัจฉริยะที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้ 2) มีการนำระบบห้องเรียนอัจฉริยะมาใช้และนักเรียนได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม 3) ระบบบริหารงานภายในโรงเรียนมีส่วนที่ดำเนินการผ่านระบบอัตโนมัติอย่างน้อยหนึ่งระบบ 4) ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลแบบทันทีเวลาในการปรับแผนพัฒนาผู้เรียนหรือหลักสูตร

3. การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารยุคปัญญาประดิษฐ์ตามมาตรฐานวิชาชีพใหม่

ทักษะและองค์ความรู้ของผู้บริหารในยุคปัญญาประดิษฐ์มีความซับซ้อนกว่ามาตรฐานสมรรถนะดั้งเดิม การกำหนดมาตรฐานใหม่ในระดับประเทศจึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง มาตรฐานสมรรถนะยุคใหม่ควรครอบคลุมองค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ข้อมูล นวัตกรรม จริยธรรมดิจิทัล และการทำงานร่วมกับระบบอัจฉริยะ โดยต้องสามารถวัดได้จริงและมีผลต่อระบบการผลิต พัฒนา และประเมินผู้บริหาร (ชวลิต ขอดศิริ และวชิรา เครือคำอ้าย, 2567) ทั้งนี้ได้นำเสนอตัวชี้วัดที่สำคัญได้แก่ 1) หน่วยงานกำกับมีกรอบสมรรถนะผู้บริหารยุคใหม่ที่ครอบคลุมด้านข้อมูล เทคโนโลยี และจริยธรรม 2) หลักสูตรอบรมผู้บริหารระดับต่าง ๆ มีเนื้อหาที่ตอบสนองมาตรฐานสมรรถนะใหม่ 3) การประเมินผลผู้บริหารมีตัวชี้วัดเกี่ยวกับเทคโนโลยีและข้อมูลอย่างเป็นทางการ 4) ผู้บริหารสามารถใช้มาตรฐานดังกล่าวในการกำหนดแผนพัฒนาตนเองและของโรงเรียน

4. การเสริมสร้างความสามารถของผู้บริหารในการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

นอกเหนือจากทักษะส่วนบุคคล วัฒนธรรมองค์กรคือปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ ผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และความรับผิดชอบต่อผลกระทบของเทคโนโลยีต่อผู้เรียน วัฒนธรรมการทำงานเช่นนี้จำเป็นต้องปลูกฝังผ่านการใช้ข้อมูลจริงในกระบวนการประชุม การวิเคราะห์สถานการณ์ การสะท้อนผลการสอน และการวางแผนพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สมชาย เทพแสง และคณะ, 2566) ทั้งนี้ได้นำเสนอตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ 1) ครูและบุคลากรสามารถใช้ข้อมูลผู้เรียนในการออกแบบการสอนได้จริง 2) โรงเรียนมีระบบติดตามและรายงานข้อมูลผู้เรียนที่อัปเดตอย่างสม่ำเสมอ 3) มีการจัดกิจกรรมพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและมีการนำผลไปใช้จริง 4) โรงเรียนมีมาตรการด้านความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยข้อมูล และจริยธรรมดิจิทัลที่ปฏิบัติได้

ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารในอนาคตต้องตั้งอยู่บนกรอบคิดที่มองผู้บริหารเป็น “ผู้กำกับระบบอัจฉริยะ” มากกว่า “ผู้ใช้งานเทคโนโลยี” เพียงอย่างเดียว การสร้างสมรรถนะอนาคตจึงเป็นการสร้างรากฐานเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษา ไม่ใช่เพียงการเติมทักษะรายบุคคล ทิศทางและตัวชี้วัดที่นำเสนอในบทความนี้มีศักยภาพที่จะนำไปใช้เป็นกรอบนโยบาย มาตรฐานวิชาชีพ การประเมินผู้บริหาร และการออกแบบหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารในระดับประเทศ เพื่อให้ระบบการศึกษา

สามารถรองรับการเปลี่ยนผ่านที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล เทคโนโลยี และปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างยั่งยืน ผู้บริหารที่มีสมรรถนะตามกรอบนี้จะมีศักยภาพในการนำพาโรงเรียนสู่การเป็นระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เท่าทัน และมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบของเทคโนโลยีต่อผู้เรียนและสังคม

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์จำเป็นต้องปรับบทบาทของผู้บริหารจากผู้จัดการองค์กรแบบดั้งเดิมไปสู่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัลที่สามารถผนวกรวมนวัตกรรม มนุษย์ ข้อมูล และเทคโนโลยีเข้าด้วยกันอย่างสมดุล บทความนี้เสนอกรอบสมรรถนะผู้บริหาร ยุคปัญญาประดิษฐ์ ได้แก่ การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลและความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ระบบอัจฉริยะ การพัฒนาสมรรถนะ ตามมาตรฐานผู้บริหารยุคปัญญาประดิษฐ์ที่ครอบคลุมเทคโนโลยี ข้อมูล และจริยธรรมดิจิทัล การสร้าง ความสามารถในการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ และการพัฒนาภาวะ ผู้นำดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในอนาคตควรมุ่งเน้นการพัฒนาคนควบคู่กับการปรับระบบ ได้แก่ การออกแบบหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารที่บูรณาการปัญญาประดิษฐ์และการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้าง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับความสามารถของครูและบุคลากร การกำหนดมาตรฐาน สมรรถนะใหม่ในระดับนโยบาย การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ที่ใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรม

โดยสรุป การพัฒนาผู้บริหารยุคปัญญาประดิษฐ์จึงเป็นการเพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีและยังเป็ นการปรับบทบาทผู้นำการศึกษาให้สามารถบริหารจัดการองค์กรในบริบทดิจิทัลอย่างมีวิจาร์ณญาณ โปร่งใส และยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง การยกระดับสมรรถนะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จริงเมื่อมีการสนับสนุน เชิงนโยบาย โครงสร้างองค์กร และระบบพัฒนาวิชาชีพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุค ปัญญาประดิษฐ์

องค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการ

บทความนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการโดยนำเสนอภาพอนาคตของสมรรถนะผู้บริหาร สถานศึกษาภายใต้บริบทปัญญาประดิษฐ์ผ่านการเปรียบเทียบระหว่างกรอบคิดแบบเดิมกับมุมมองใหม่ ที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประการแรก บทความเสนอกรอบ “ภาพอนาคตสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา ในยุคปัญญาประดิษฐ์” ที่จัดโครงสร้างสมรรถนะ 5 ด้านให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม มิติข้อมูล เทคโนโลยี นวัตกรรม และจริยธรรมดิจิทัล แตกต่างจากกรอบเดิมที่มักเพิ่มทักษะดิจิทัล เป็นเพียงส่วนเสริมของสมรรถนะการบริหารแบบเดิม โดยบทความนี้มองว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ยุค

ปัญญาประดิษฐ์จำเป็นต้องออกแบบกรอบสมรรถนะใหม่ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาอย่างแท้จริง

ประการที่สอง บทความได้เลื่อนกรอบความคิดจากการมองผู้บริหารเป็น “ผู้ใช้เทคโนโลยี” ไปสู่การเป็น “ผู้ออกแบบและกำกับระบบอัจฉริยะของโรงเรียน” โดยเปรียบเทียบกับมุมมองแบบเดิมที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพงานบริหารผ่านเครื่องมือดิจิทัล ขณะที่กรอบใหม่เสนอว่าผู้บริหารต้องมีบทบาทในการออกแบบระบบการทำงานระหว่างมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์กำหนดทิศทางการเปลี่ยนผ่านองค์กร และรักษาสสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีกับคุณค่าทางการศึกษา

ประการที่สาม บทความนำเสนอการค้นพบเชิงแนวคิดว่าการพัฒนาผู้บริหารในยุคปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรมุ่งเฉพาะทักษะเชิงเทคนิค แต่ต้องให้ความสำคัญกับ “สมรรถนะด้านมนุษย์” ที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถทดแทนได้ เช่น การใช้วิจารณญาณเชิงจริยธรรม การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ การสื่อสารเชิงความหมาย การตัดสินใจภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม และภาวะผู้นำเชิงอารมณ์ ซึ่งเป็นมิติที่ทำให้ผู้บริหารยังคงมีบทบาทสำคัญแม้เทคโนโลยีจะเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น

ประการที่สี่ บทความเสนอทิศทางการพัฒนาสมรรถนะและตัวชี้วัดที่เชื่อมโยงระดับบุคคล โรงเรียน และนโยบายชาติ เข้าด้วยกันในกรอบเดียว โดยเน้นการพัฒนาทั้งด้านเทคโนโลยีและด้านมนุษย์ควบคู่กัน แตกต่างจากแนวคิดแบบเดิมที่มักพัฒนาทักษะดิจิทัลแยกส่วนจากสมรรถนะภาวะผู้นำ ส่งผลให้กรอบสมรรถนะที่นำเสนอสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในเชิงวิจัย เชิงนโยบาย เชิงพัฒนาวิชาชีพ และเชิงประเมินคุณภาพผู้บริหารอย่างสอดคล้องกันทั้งระบบ

องค์ความรู้ใหม่ชุดนี้ช่วยขยายกรอบการวิเคราะห์จากการมองอนาคตของการบริหารสถานศึกษาในเชิงเทคโนโลยี ไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทของมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยชี้ให้เห็นว่าอนาคตของผู้บริหารไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแข่งขันกับปัญญาประดิษฐ์แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ศักยภาพด้านมนุษย์ที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถทดแทนได้ในการกำกับทิศทางการศึกษาระบบการศึกษา การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวจึงเป็นทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีและการยกระดับความเป็นมนุษย์ของผู้บริหารการศึกษาไปพร้อมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์พนธ์ พรณรัตน์ชัย และคณะ. (2567). ประเด็นปัญหาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในภาคการศึกษา, *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเซาท์อีสต์ปางกอก*, 4(2), 224–241.
- กรรณิกา บุลสถาพร. (2568). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล: ถอดรหัส AI สู่ทักษะอนาคต. *วารสารการศึกษาพุทธและการวิจัย*. 11(4), 366–379.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาไทย พ.ศ. 2567*.
<https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>.

- ชัยณรงค์ พ่อทอง. (2568). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาไทย: ภูฏานสู่การพลิกโฉมโรงเรียนในยุค AI. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)*, 7(3), 565–581.
- ชาลิต ขอดศิริ และวชิรา เครือคำอ้าย. (2567). การจัดการเรียนรู้แนวใหม่เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งโลกอนาคต. *วารสารปาริชาติ*, 37(2), 309–325.
- ชินวัตร เจริญนิธย์. (2564). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 21(1), 51-58.
- ธนัฐพร กำลังหาญ. (2568). การนำ AI และ Big Data มาช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ความเป็นไปได้และข้อท้าทาย. *วารสารราชสีมาปริทัศน์*, 1(2), 11–21.
- ธีรโชติ หล่ายไท้. (2560). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต]*, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จิระวดี สินทร. (2565). การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารร้อยแก่นสารศึกษา*, 7(4), 14–29.
- นภัสนันท์ ปิยะศิริภักดิ์ และคณะ. (2561). อนาคตภาพสมรรถนะของผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลในทศวรรษหน้า. *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 3611–3633.
- มาลัย วงศ์ถัยวัฒนา และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา. *วารสารศิลปการจัดการ*, 8(2), 479–492.
- ศักดิ์ดาวิทย์ ไชยแก้ว. (23 พฤษภาคม 2568). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคของดิจิทัลทรานส์ฟอร์มเมชัน. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8: ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน*, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สมชาย เทพแสง และคณะ. (2566). ทักษะอนาคต (Future Skills) ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา*, 2(2), 17–32.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2565). การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนรุ่นใหม่ผู้สร้างนวัตกรรมและผู้ประกอบการในอนาคต. *Journal of Education and Innovation*, 24(1), 269–282.
- สุจิตรา วันทอง และคณะ. (2568). แนวทางเสริมสร้างสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 8(3), 236–250.

- สุจิตรา พิพัฒน์พงษ์ และคณะ. (2565). สภาพที่พึงประสงค์ของเส้นทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดสมรรถนะผู้นำในอนาคต. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 15(2), 21–37.
- สุนันท์นี สุขสวัสดิ์ และคณะ. (2566). องค์ประกอบสมรรถนะแนวใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารศิลปการจัดการ*, 7(2), 827–840.
- สุเมธ งามกนก. (2563). อาเซียนปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต : คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2560 - 2569). *วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต*, 20(4), 79-92.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- อดิศักดิ์ นารณะ และชวน ภารังกุล. (2565). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารลิรินธรปริทรรศน์*, 23(2), 123–140.
- อรอนงค์ แจ่มพงศ์พันธ์ และคณะ (2568). จริยธรรมของผู้บริหารยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 8(3), 250–263.
- Amar, P. (2017). *Leadership and management competencies for future nonprofit executives: A modified delpid study*. The University of the Rockies.
- Bolden, R., & O'Regan, N. (2016). Digital disruption and the future of leadership. *Journal of Management Inquiry*, 25(4), 438-446.
- Floridi, L., Cows, J., Beltrametti, M., et al. (2018). AI4People—An ethical framework for a good AI society: Opportunities, risks, principles, and recommendations. *Minds and Machines*, 28(4), 689–707.
- Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N., Kiron, D., & Buckley, N. (2019). *Accelerating digital innovation inside and out: Agile teams, ecosystems, and ethics*. MIT Sloan Management Review.
- Luckin, R., et al. (2022). *Empowering educators to be AI-ready*.
<https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100076>
- Mandinach, E. B., & Gummer, E. S. (2016). What does it mean for teachers to be data literate? Laying out the skills, knowledge, and dispositions. *Teaching and Teacher Education*, 60, 366–376.

Mourshed, M., Krawitz, M., & Dorn, E. (2017). *How to improve student educational outcomes: New insights from data analytics*.

<https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/how-to-improve-student-educational-outcomes-new-insights-from-data-analytics>

New World Encyclopedia. (2024). *David McClelland*.

https://www.newworldencyclopedia.org/entry/David_McClelland

OECD. (2021). *AI and the future of skills, Volume 1: Capabilities and assessments*.

OECD Publishing.

UNESCO. (2024). *AI Competency Framework for Students*.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391105>

Wang, S., et al. (2024). *Artificial intelligence in education: A systematic literature review*.

Expert Systems with Applications. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2024.124167>

Westerman, G., Bonnet, D., & McAfee, A. (2014). *Leading digital: Turning technology into business transformation*. Harvard Business Review Press.

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความภายนอก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธนศวรร์ เจริญเมือง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ	สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อรรถจักร์สถยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ประทีตนนทการ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ เมธาสุธีรัตน์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา มารี เคน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธนิษฐ์ ศรีจอมทอง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์กร อนันตศานต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัสสรณ์ ศรัทธานพัฒน์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ สุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ กังวล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน สุเอียนทรเมธี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.อดิพร เกิดเรือง	มหาวิทยาลัยแสตมป์ฟอร์ด
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ โพธิ์บัน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เอี่ยมหน่อ	สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนัท จารุเมธีชน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความภายนอก (ต่อ)

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลินจ	จินนุ่น	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์	เผือกสม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรศ	อัมโร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย	ตะวิชัย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.นาวิน	พรมใจสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ชนิษฐา	จิชนะกุล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์จินตนา	พุทธรเมตตะ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ประกายศรี	ศรีรุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ผดุงศักดิ์	คชสำโรง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์สนิท	สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์โอฬาร	รัตนภักดี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
รองศาสตราจารย์จาตุรนต์	วรรณนวล	ศาลจังหวัดลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รติพร	ถึงฝั่ง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ	ชยางคกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล	กนกหงษ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ	กิจจาลรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพงศ์	เรืองกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด	อินทจามรรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ	อิมสำราญ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตี	ปัญญาอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลนภา	จุลสุทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์	อาณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ	เตชะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์	กำพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิดา	จารย์อุปการะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณิดา	ถึงแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์	ชัยฉกรรจ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พศุทธิ์	ลาสุขะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์	พันธุ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ	ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความภายนอก (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ	ธาราวุฒิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยอดพล	เทพสิทธิธา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา	อริญวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลาวัณย์	สังข์พันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์	ปิยนนทศิลป์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ	บุรณะชาติ	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันต์	จันทร์สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภา	อำนาจรัตน์	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรดา	กาลวิบูลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวภาคย์	กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัยา	สิทธิวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ	อินทนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาภากร	โพธิ์ดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรุษา	สุวรรณประเทศ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล	ศุภจักรวัฒนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารารัตน์	คำเป็ง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลฉัตร	กล่อมอิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินดารัตน์	เดอ เวชาวเวอร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยณรงค์	อริยะประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์	สมิทธิธรรม	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพวรรณ	ธรรมสิทธิ์ี	มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมพร	กาซสุวรรณ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.เกรียงไกร	เกิดศิริ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.กรวรรณ	สังขกร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.ธัญญา	จันทร์ตรง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
อาจารย์ ดร.นริศา	ไพเจริญ	มหาวิทยาลัยพะเยา
อาจารย์ ดร.วีรชน	เกษสกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.ศิริโสภา	สันติทฤษฎีกร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อาจารย์ ดร.สันทราย	วงศ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความภายนอก (ต่อ)

อาจารย์ ดร.สิริกัญยา

ดาวิไล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติกานต์

รักธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย

ประเทืองบริบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.นิรันดร์

ภักดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตาญ

ตั้งภากรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญญพันธ์

พจนะลาวัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริกร

อินคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.Truong

Thi Hang

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.เกษทิพย์

ศิริชัยศิลป์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.พงศธร

คำใจหนัก

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา

ใจมโน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์พรสวรรค์

มณีทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์พฤกษา

เครือแสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์

พรมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนรินทร์ เมธีวัฒนันท์ ภาณุภัทรธวัชณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร

สิริสุคันธา

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพร

หมุคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรรณ

เนตรประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา

มูลปินใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยเนตร

ชนกคุณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณตนาท

เถียรประภากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญภา

สีทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาภรณ์

ทองแป้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิวรรณ

มาวงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย

พานิช

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี

ยาดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เหนือขวัญ

บัวเผื่อน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์

อุปสอด

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนรรักษ์

อาทิตย์กวิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความภายใน (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดาพร	หวลอารมณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิ่งแก้ว	ทิศตั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา	ทองสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนมธน์	สุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนพงษ์	ลมอ่อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทยา	สมสรวย	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวีณา	งามประภาสม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิด	ทวีกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราภรณ์	ภูมิลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัชัย	เต็งรัตน์ลอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญธิชา	รุ่งแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมฤตา	สารธิวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิรดี	จินคราม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาระดา	พุ่มไพศาลชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
อาจารย์ ดร.สุกัญญา	แซ่โก	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

วารสาร
มนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ปริทัศน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review
Lampang Rajabhat University

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
119 หมู่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

jhssr.lpru@gmail.com

https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssr_lpru

